

Handelingen I van de Remonstrantse Broederschap 2020

Inhoud

In memoriam	3
Deel 1 Commissie tot de Zaken – Personalia	4
Deel 2 Commissie tot de Zaken – Activiteiten	6
– Bijlage 1: Kerkelijk leven`	12
– Bijlage 2: Personele bezetting – gebouw	13
– Bijlage 3: Personele staat van leden en vrienden	14
Deel 3 Gemeenten	15
Deel 4 Instellingen en Commissies	45
Deel 5 Raad van Kerken en Beraadsgroepen	60
Deel 6 Vertegenwoordigingen in interkerkelijke organen	61
Deel 7 Jaarrekeningen en begrotingen	
– Toelichting op de jaar(af)rekening 2020 Remonstrantse Broederschap	66
– Jaarrekening 2020 Remonstrantse Broederschap	69
– Aanbiedingsbrief begroting 2021 Remonstrantse Broederschap	98
– Begroting 2021 Remonstrantse Broederschap	106
– Jaarrekening 2020 Centraal Service Bureau	116
– Jaarrekening 2020 Geloof en Samenleving	125
– Begroting 2021 Geloof en Samenleving	139

In Memoriam

Cornelis de Gooijer

Cees

1945 – 2020

docent drama / predikant

Op 5 september 2020 overleed Cees de Gooijer, nog geen jaar na zijn geliefde vrouw Marjan Burger. Sinds december 2018 was hij als één van de interim predikanten werkzaam bij de geloofsgemeenschap Het Penninckshuis in Deventer, een samenwerkingsverband van Doopsgezinden, Remonstranten en Vrienden van het Penninckshuis.

Cees was al met emeritaat na een dienstverband van negen jaar in de toenmalige Ned. Herv. Gemeente in Gendringen (2001-2010). Na eerst lang werkzaam te zijn geweest als dramadocent in Arnhem is hij op 55-jarige leeftijd, geïnspireerd door Prof. F.O. van Gennep alsnog theologie gaan studeren. Het zal niet verbazen dat zijn doctoraalscriptie de titel droeg: ‘Tussen Theater en Liturgie’. Na het afscheid in Gendringen was Cees een zeer gewaardeerde gastvoorganger op vele plaatsen in den lande. Zo was hij sinds 2014 betrokken bij de Regentesse Kerk te Apeldoorn waarbij hij naast de diensten ook een aantal pastorale contacten heeft gedaan. Arend van der Beek, voorzitter van het bestuur van de Regentessekerk beschreef in het kerkblad zijn herinnering aan het optreden van Cees als volgt:

.....’Hij was altijd vergezeld van zijn Cornetto en begeleidde het zingen soms ook met zijn heldere stem. In zijn diensten en liturgie was hij altijd zoekend naar wat wel en niet aansloot bij de gemeente. Soms was er een duidelijke lijn, maar soms maakte hij ook allerlei excursies, waarbij het ook voor hem soms verrassend was welke kant we op gingen. Hij was een warme en invoelende persoonlijkheid, die ook een aantal mensen in de gemeente pastoraal heeft begeleid.

In zijn preken was hij altijd zoekend naar vrijheid, vrij zijn en de betekenis van vrijzinnigheid. Cees had een gereformeerde achtergrond en dat benoemde hij vaak. In het geloof ging het voor hem om Leven, diep en intens. Verdriet en blijdschap, voor- en tegenspoed kunnen leiden op elk moment tot “waarheid” die bevestigend optreedt ten aanzien van de intensiteit van leven, zoals hij dat zelf verwoordde. Zijn laatste maanden zijn niet de makkelijkste voor hem geweest. Hij miste Marjan heel erg en hij moest zijn eigen weg vinden. Ik sluit af met woorden van Claire van den Abbeele, woorden die Cees in een preek zette, woorden van troost, maar ook woorden van samenzijn en samenleven, waar Cees na het overlijden van Marjan niet echt meer inhoud aan kon geven.

Luisteren	Samen dingen doen
Beluisteren	Zich met elkaar verbinden
Liefdevol aanwezig zijn	Tekens van verbondenheid geven
Gemis herkennen en erkennen	Pijn laten zijn
Niet minimaliseren	Lijden samen dragen
Niet afpakken	Nabijheid uitdrukken met of zonder woorden
Wachten en waken	Trouwe tochtgenoot zijn
Eerbied hebben	Voor elkaar zorgen
Verdriet durven aanraken en weer loslaten	Meegaan in mededogen
Laten gebeuren	Troosten
In de onmacht durven staan	
Geloven in het kunnen, in de diepe levenskracht van de ander	
Tijd maken	

Ariane Röell

Deel 1 Commissie tot de Zaken - Personalia

1 maart 2020 – 1 maart 2021

Overleden

- In dit verslagjaar hebben we afscheid moeten nemen van: C. de Gooijer (5 september 2020, 75 jaar).

Kerkelijke zendingen

Er is een wijziging in de eisen ten aanzien van de registratie van geestelijk verzorgers. Hierdoor heeft een aantal predikanten een algemene remonstrantse zendingsbrief ontvangen voor werkzaamheden als geestelijk verzorger, zonder dat zij hiervoor direct aan een instelling verbonden zijn.

- Dr. J.B.Y. Berkvens heeft op 10 maart 2020 een algemene zendingsbrief ontvangen.
- Ds. H. Novakova heeft een zendingsbrief ontvangen voor haar werk als predikant bij de Krijgsmacht per 1 juni 2020.
- Ds. P.J. van Kuijk-Spaans heeft op 16 juni 2020 een algemene zendingsbrief gekregen.
- Dr. P.H.H.M. Galama heeft op 24 juni 2020 een algemene zendingsbrief gekregen.
- Ds. J. van Belle heeft op 26 augustus 2020 een algemene zendingsbrief ontvangen.
- Ds. F. Kruyne heeft maart 2021 afscheid genomen in het Diakonessenhuis Utrecht, waar hij sinds november 1995 werkzaam is geweest als geestelijk verzorger.

Beroep en afscheid in gemeenten 2020

- Per 1 juni 2020 startte ds. J.H. Röselaers als predikant bij de gemeente Oosterbeek.
- Per 1 september 2020 begon ds. M.G. Fernhout als studentenpastor bij de Radbouduniversiteit Nijmegen, dit betekent dat zij de Parkstraatgemeente Arnhem als predikant heeft verlaten.
- Ds. J. de Valk ging op 20 september 2020 met vervroegd emeritaat en verliet daarmee Amsterdam-Vrijburg.
- Ds. J.F. Klijnsma is op 25 oktober 2020 met emeritaat gegaan.
- Op 15 november 2020 nam ds. A.L. Wieringa afscheid van de gemeente Utrecht, omdat zij per 1 december 2020 een beroep heeft aanvaard van de gemeente Lochem-Zutphen.
- Ds. P.J.C. Korver, remonstrants predikant bij V.G.H. De Kapel ging op 17 november 2020 met emeritaat.
- Op 31 december 2020 hoopte ds. S. Bouman afscheid te nemen van Friedrichstadt. Zijn aanstelling is in verband met Corona verlengd in afwachting van invulling van de vacature met een beoogd kandidaat.

2021

- Ds. P.J. van Kuijk-Spaans begon per 1 januari 2021 in haar eerste eigen gemeente bij V.G.H. De Kapel.
- Op 13 januari 2021 is ds. F.F. Boogerd, predikant van de gemeente Naarden-Bussum, met emeritaat gegaan.
- Ds. P. Korbee, predikant van de gemeente Alkmaar, is vanaf 31 januari 2021 met emeritaat gegaan.
- Mw. drs. G.M. Ubels begon per 1 maart 2021 als voorganger in Alkmaar.

Aanstelling/innovatiepredikanten

- Drs. J.J. Marinus is per 1 april 2020 gestart als innovatiepredikant in de gemeente Utrecht.
- Ds. C. Kruijff vertrekt per 02-07-2021 als innovatiepredikant uit de gemeente Naarden-Bussum.

Vacatures en te verwachten vacatures

Alkmaar	: vertrek dr. P. Korbee per januari 2021; vervuld: G. Ubels per 01-03-2021
Amsterdam	: vertrek ds J. de Valk per mei 2021; vacature
Arnhem	: vertrek ds. M.G. Fernhout per 01-09-2020; vacature (interim aanstelling: ds. S.M. van der Sluijs)
Dordrecht	: vertrek ds. J.F. Klijnsma per oktober 2020; vacature
Friedrichstadt	: vertrek ds. S. Bouman per januari 2021; vacature
Groningen	: vertrek ds. L.J. Lijzen per 01-09-2021; vacature
Hilversum	: vertrek ds. P.J.C. Korver per november 2020, vervuld P.J. van Kuijk-Spaans per 01-01-2021
Lochem-Zutphen	: vertrek ds. H. van den Berg per 01-09-2018; vervuld A.L. Wieringa per 01-12-2020 (interim aanstelling: ds. C.M. Slootmans)
Naarden-Bussum	: vertrek ds. F.F. Boogerd per 01-09-2020; vervuld ds. P. Lootsma per 01-05-2021
Oosterbeek	: vertrek dr. P.J.A. Nissen per 01-11-2019; vervuld: ds. J.H. Röselaers per 01-06-2020
Sommelsdijk	: vertrek J.F. Klijnsma per oktober 2020; vacature
Utrecht	: vertrek ds. A.L. Wieringa per 01-12-2020; vervuld ds. C. Kruijff per 01-07-2021 (interim aanstelling: ds. C.M. Geels)
Utrecht	: vertrek ds. F. Kruyne per 01-07-2021; vervuld ds. L.J. Lijzen per 01-09-2021

Gedenkdagen - Bijzondere dagen voor predikanten *(voor zover bekend)*

Enkele predikanten hebben hun 25-jarig predikantsjubileum gevierd:

- Ds. A.L. Wieringa (uitgestelde viering)
- Dr. K.J. Holtzapffel – 1 juni 2020
- Dr. T.R. Barnard – 1 november 2020
- Ds. L.J. Lijzen – 7 januari 2021
-

Academie

- Prof. dr. P.J.A. Nissen is per 1 oktober 2020 gestart als rector ad interim van het Arminius Instituut-Remonstrants Seminarie, in beginsel voor de periode van één jaar.

Deel 2 Commissie tot de Zaken - activiteiten

1 maart 2020 – 1 maart 2021

Sociale contacten via Zoom, online kerkdiensten, nieuwe bestuursleden die je na maanden voor het eerst in levende lijve ziet, een beleidsvisie die nu online doordacht en besproken moet worden, digitale CVO's en AV's. Voor maart 2020 hadden we het niet voor mogelijk gehouden. Maar het moest. Het coronavirus werd een pandemie en de gevolgen waren het hele verslagjaar merkbaar. Als bestuur voelden wij de druk die de gemeenten en predikanten voelden. De zorg voor veelal kwetsbare gemeenteleden, het tegennatuurlijke om niet fysiek pastoraal werk te kunnen verlenen en het gemis aan samenkomsten. We deden er alles aan om alternatieven te vinden en gingen mee in de digitale stroomversnelling waar Nederland in terecht kwam.

Corona

Digitale diensten en vieringen

Zodra bekend werd dat het land in lockdown ging, gingen we aan de slag met het maken van digitale diensten. Tussen 15 maart en 28 juni 2020 zijn door de Remonstranten 17 landelijke digitale diensten (en een compilatie) uitgezonden op ons YouTube kanaal. Het gaf ons de mogelijkheid om een breed palet aan gemeenten en (innovatie)predikanten podium te geven.

Gaandeweg verschoof de focus van de digitale diensten of kwam er (onuitgesproken) een tweede focus bij. Naast het bedienen van onze achterban kwam ook een element van profilering om de hoek kijken. De hoge kijkcijfers aan het begin moesten wel betekenen dat ook veel niet-remonstranten onze diensten volgden. Daarmee waren onze diensten tevens een instrument geworden om ons vrijzinnige gedachtegoed te promoten, en werden zij in tweede instantie ook ingezet om het innovatieve karakter van ons kerk-zijn voor het voetlicht te brengen.

Om de diensten aan te kondigen werd iedere week een digitale nieuwsbrief ingezet die verstuurd werd naar de remonstranten in ons adressenbestand van wie wij het mailadres hebben en naar belangstellenden van buiten die zich op onze digitale nieuwsbrief hebben geabonneerd. Deze nieuwsbrief werd erg goed gelezen. Links naar de diensten werden bovendien geplaatst op Facebook en Twitter.

Dat de diensten gewaardeerd werden bleek uit de vele positieve reacties die binnenkwamen op het landelijk bureau. Het werd ons duidelijk dat wij hiermee ook een aanbod creëerden voor mensen die in het buitenland wonen, en voor Nederlandse leden, vrienden en belangstellenden die niet makkelijk naar de kerk kunnen of willen komen. Het leverde zelfs een verdubbeling op van de aanmelding van het aantal landelijke leden en vrienden ten opzichte van de periode ervoor (52 in de periode 1 maart – 1 oktober ten opzichte van 27 in de periode 1 januari – 1 maart). Echter, hoewel we een correlatie tussen de diensten en toetreding tot de Remonstrantse Broederschap vermoeden, is deze niet hard te maken.

Kerk open of kerk dicht?

Wat hadden we elkaar graag ontmoet. Helaas kon dat maar zeer beperkt afgelopen jaar. Wij namen de regelgeving rondom het coronavirus zeer serieus en adviseerden consequent om de regels die de overheid aan de bevolking meegaf te volgen. Voor de regels die specifiek voor kerken gelden is er overleg met de overheid via CIO (interkerkelijk overleg kerk en overheid), een soort 'belangenvereniging' voor kerken. De remonstranten volgen de adviezen van het CIO nauwgezet. In navolging van de landelijke onlinediensten zijn er steeds meer lokale initiatieven ontstaan om diensten te streamen en via livestreams of op een later tijdstip te bekijken. Zo is er een breed aanbod voor gemeenteleden om een dienst uit hun eigen of een andere gemeente te volgen.

Beleid

Een nieuwe beleidsvisie 2020-2030

Tussen de corona-uitdagingen door werd er gediscussieerd over de toekomst van de Remonstranten. Een corona-uitdaging op zich: immers het is een visie van alle remonstranten en dat vraagt afstemming op veel fronten. En dus werd er flink gezoomd. Allereerst met de commissie C3 (met daarin afgevaardigden van de Commissie tot de Zaken, het Curatorium en het Convent van Predikanten) om samen het frame van de beleidsvisie neer te zetten, vervolgens in de CoZa. Gedurende de zomermaanden zijn ook de gemeenten in een serie zoomsessies bij dit gesprek betrokken. Op basis van alle input werd de conceptversie bijgesteld en besproken tijdens een extra Algemene Vergadering van Beraad op 26 september 2020 (in hybride vorm: vanuit de Geertekerk met een digitale link en gelegenheid tot vragen stellen via mail). Met alle input kwam de finale versie tot stand die tijdens een extra Algemene Vergadering van Bestuur op 28 november (helaas weer volledig digitaal) werd goedgekeurd. Met het goedkeuren van de beleidsvisie had de commissie C3 haar opdracht volbracht en werd ze opgeheven.

Speerpunten

De uitdagingen als verwoord in de beleidsvisie zijn groot. De CoZa heeft voor 2021 een vijftal prioriteiten gesteld. De eerste betreft de ondersteuning van de gemeenten en regionalisering. Daarbij is de centrale vraag wat de toekomst van de gemeenten het beste dient en of regionalisering / samenwerking daarbij een oplossing kan bieden. De tweede prioriteit is het invullen van de vacatures in gemeenten, zodanig dat predikanten in totaal (kan dus ook door voor meerdere gemeenten te werken) minimaal voor 0,4 fte worden aangesteld. De gedachte daar achter is dat grotere aanstellingen meer lucht en ruimte geven om de taak goed in te vullen. De derde prioriteit is het evalueren van het innovatieproces tot nu toe en op basis daarvan het proces bij te stellen of aanscherpingen te formuleren. Het werken aan een aantal thema's in het convent op het gebied van onderlinge samenwerking, behoefte aan bij- en nascholing, en de ontwikkeling van een nieuw taalveld om semantische leegloop van kerkelijk en vertrouwd jargon te voorkomen is de vierde prioriteit. Tot slot is het doorontwikkelen van het remonstrants gedachtegoed in relatie met de samenleving de vijfde prioriteit. Kortom: werk aan de winkel. Volgend jaar hopen we over al deze punten mooie meters te kunnen rapporteren!

Innovatieplekken

In aansluiting op bovenstaande lichten we de stand van zaken rond het innovatieproces graag verder toe. In het najaar van 2021 zijn drie van de vier innovatiepredikanten (voorheen vernieuwingspredikanten) drie jaar in dienst, te weten ds. Sigrid Coenradie en ds. Rachelle van Andel in Eindhoven en ds. Claartje Kruijff in Naarden-Bussum. En ook in Utrecht zijn de eerste ervaringen inmiddels opgedaan met de aanstelling van Jaap Marinus per 1 april 2020. We zijn dus bijna halverwege de afgesproken maximale termijn van zes jaar van drie innovatiepredikanten en dat is een mooi en belangrijk moment om met elkaar te evalueren waar we staan. Buiten kijf staat dat er veel is gebeurd in de eerste jaren. Als belangrijk punt wordt door de Innovatiepredikanten genoemd dat ze de ruimte en het vertrouwen hebben gekregen om te werken aan hun opdracht. Deze is als volgt geformuleerd: "Het op ondernemende wijze onderzoeken, verkennen en realiseren van aansprekende nieuwe wijzen van het vormen van duurzame geloofsgemeenschappen. Duurzaam omdat we streven naar behoud van ons remonstrantse gedachtegoed. Aansprekend zodat we in staat zijn belangstellenden te interesseren die zich nu niet aangetrokken voelen tot de gebruikelijke (kerkelijke) concepten. De nieuwe geloofsgemeenschappen kunnen zich ontwikkelen in de bestaande gemeenten, samensmelten dan wel zich op nieuwe locaties en in nog te vinden contexten ontvouwen." De regie is door de CoZa gedelegeerd aan de taakgroep Personeel, Gemeenten en Innovatie (PGI). Tot eind november was er een taakgroep Vernieuwingsplekken, die is met het vaststellen van de beleidsvisie in november 2020 als werkgroep Innovatie ingebed in de taakgroep Personeel en Gemeenten. De gedachtegang daarachter is dat de taakgroep PGI als geen ander het contact heeft met de gemeenten in het land en daarmee het beste beeld heeft van wat er in den lande gebeurt, maar vooral ook van wat er nodig is en waar behoefte aan is. De opdracht van de CoZa aan de taakgroep PGI is om een goed werkende werkgroep Innovatie in te richten. Het

oude model (de oude taakgroep Vernieuwingsplekken) functioneerde onvoldoende en bestond de facto niet meer omdat de leden waren opgestapt. Op het moment van schrijven is het evaluatieproces in volle gang. De ruimte om Innovatie een plek te geven in de organisatie is mooi, maar in het startproces speelden ook spanningsvelden een rol. De intentie van de werkgroep Innovatie is om voor de zomer van 2021 een aangescherpte visie te delen op basis waarvan we met vertrouwen de tweede fase van het Innovatieproces in kunnen gaan. In dit proces worden ook de ervaringen van De Leven meegenomen. De CoZa ziet De Leven als onderdeel van het Innovatieproces en ook daar maken we de balans op om te leren van de ervaringen tot nu toe.

Personeel en Gemeenten

Tijdens de Algemene Vergadering van Bestuur op 26 september 2020 werd ingestemd met de opheffing van de gemeente Deventer per 1 januari 2021. De CoZa realiseert zich dat de afstemming met de gemeente Deventer tekort schoot. Dit was de directe aanleiding om na te denken over de bezetting en manier van werken binnen de taakgroep Personeel, Gemeenten en Innovatie. Inmiddels zijn er drie adviseurs die elk verantwoordelijk zijn voor een of meer “regio’s” in het land. Door de adviseurs in zogenoemde regio’s te laten werken weten ze wat er speelt binnen de gemeenten in dat gebied en kunnen ze daarmee ook adviseren over slimme samenwerking als dat in het belang is van de betreffende gemeenten. Daarnaast zijn ook de voorzitter van de taakgroep PGI, de personeelsadviseur en de algemeen secretaris nauw betrokken bij het wel en wee van de gemeenten en vervult de taakgroep een steeds proactievere rol in de samenwerking met – en advisering van de gemeenten. Zoals u in deel 1 Commissie tot de Zaken – Personalia kunt lezen zijn er weer veel vacatures ingevuld binnen de gemeenten. Naast de gesprekken over vacatures brengt de taakgroep gemeenten met elkaar in gesprek. Een voorbeeld zijn de gesprekken die Utrecht en Schoonhoven voeren over een mogelijke fusie. Een ander voorbeeld zijn gesprekken met de voorzitters van diverse gemeenten in Zuid-West Nederland. Dat heeft al geresulteerd in een verder contact tussen enkele van deze gemeenten waarin ervaringen over de exploitatie van het gebouw en het aftasten van gedeeld predikantschap werden besproken. Ook bij interne spanningen kloppen gemeenten steeds vaker bij PGI aan. De taakgroep heeft dan een meedenkende en adviserende rol.

Een bijzondere groep leden en vrienden wordt gevormd door de landelijke leden en vrienden. De taakgroep PGI werkt aan een voorstel hoe deze groep leden en vrienden, die niet bij een gemeente aangesloten zijn, te bedienen.

Overleg en structuur

Binnen de CoZa is een portefeuilleverdeling gemaakt, zodat we elkaar goed op de hoogte kunnen houden van wat er speelt in de organisatie. Daarnaast hebben we ons tot taak gesteld om kritisch te bezien welke taakgroepen slimmer georganiseerd kunnen worden, waar we bemensing moeten versterken en welke gremia met elkaar contact moeten hebben. Zo wordt er gewerkt aan een slimme afstemming tussen Convent en Arminius Instituut, de taakgroep Marketing & Communicatie en het Landelijk Bureau om te zorgen dat we met elkaar de juiste dingen doen en ook zaken niet dubbel doen of langs elkaar heen communiceren. Uiteraard nemen we u mee in de keuzes die gemaakt gaan worden.

Financiën

Het streven van de thesaurier is om het structurele tekort op de bedrijfsvoering van de Remonstranten terug te dringen. Hij heeft duidelijke doelstellingen geformuleerd: het terugdringen van het tekort naar 4 ton. In de huidige situatie is dat een bezuiniging van ca. 2 ton. Elke taakgroep heeft een financieel verantwoordelijke voor het te besteden budget/opmaken begroting (met een bezuinigingsopdracht). Dit maakt de situatie overzichtelijker en er is meer gedeelde verantwoordelijkheid om de financiële doelstellingen te bereiken. De budgethouders worden gestimuleerd om actiever aan fondsenwerving te doen voor projecten die ze graag willen realiseren en waar nu soms te weinig financiële ruimte voor is.

Terwijl er in de hele organisatie dus flink bezuinigd wordt, is er tegelijkertijd financiële ruimte gemaakt voor innovatie. Onder de pakkende titel ‘ruimte voor dynamiek zonder dynamiet’ doet de thesaurier een voorstel om innovatieprojecten die natuurlijk geld kosten toch de ruimte te geven.

Marketing & Communicatie en externe profilering

Een van de taakgroepen die bezig is om zichzelf beter te organiseren is de taakgroep Marketing & Communicatie (voorheen taakgroep Communicatie, Werving & Groei). De taakgroep doet veel en heeft ook veel ambitie, maar is nog onderbemenst. Ds. Joost Röselaers trad toe tot de taakgroep en zorgt sindsdien voor een continue presentie in de media. Dit levert ongekende media aandacht op en daarmee geven we een mooi vervolg aan de media aandacht die we wisten te genereren in ons lustrumjaar 2019. Hij heeft hiertoe een schrijversgroep opgericht met predikanten die het leuk vinden om stukken te schrijven voor landelijke nieuwsbladen. Via zijn netwerk kwam ook de vraag om een tweetal uitzendingen te maken met KRO-NCRV op 10 en 17 januari 2021 bij Jacobine-op-2 over het thema van verdeeldheid in de samenleving (na te zien via de website van de remonstranten onder themaknop Polarisatie). Onder zijn begeleiding werkte een groep schrijvers in 2020 aan de Beziingsbrief “Ik laat je niet alleen – over polarisatie en het vergeten wij”. In maart 2021 is deze gepubliceerd en naar alle remonstranten verzonden. En dat was niet alles: We produceerden in de adventsperiode een serie vlogs en zonden deze uit via social media, organiseerden een succesvolle zoombijeenkomst op Kerstavond, en een onlinedienst met Kerst. De voorbereidingen voor onlinediensten met Pasen en Pinksteren werden getroffen en als altijd werden mensen gemobiliseerd om inhoud te leveren voor de website, zodat ook in tijden van corona er een continue stroom aan inspiratie werd geboden vanuit de landelijke organisatie. Vanaf voorjaar 2021 zal ook de hoofdredacteur van AdRem gaan deelnemen aan de taakgroep, zodat de externe communicatie zo goed mogelijk op elkaar wordt afgestemd.

Jaarthema “Mijn held en ik”

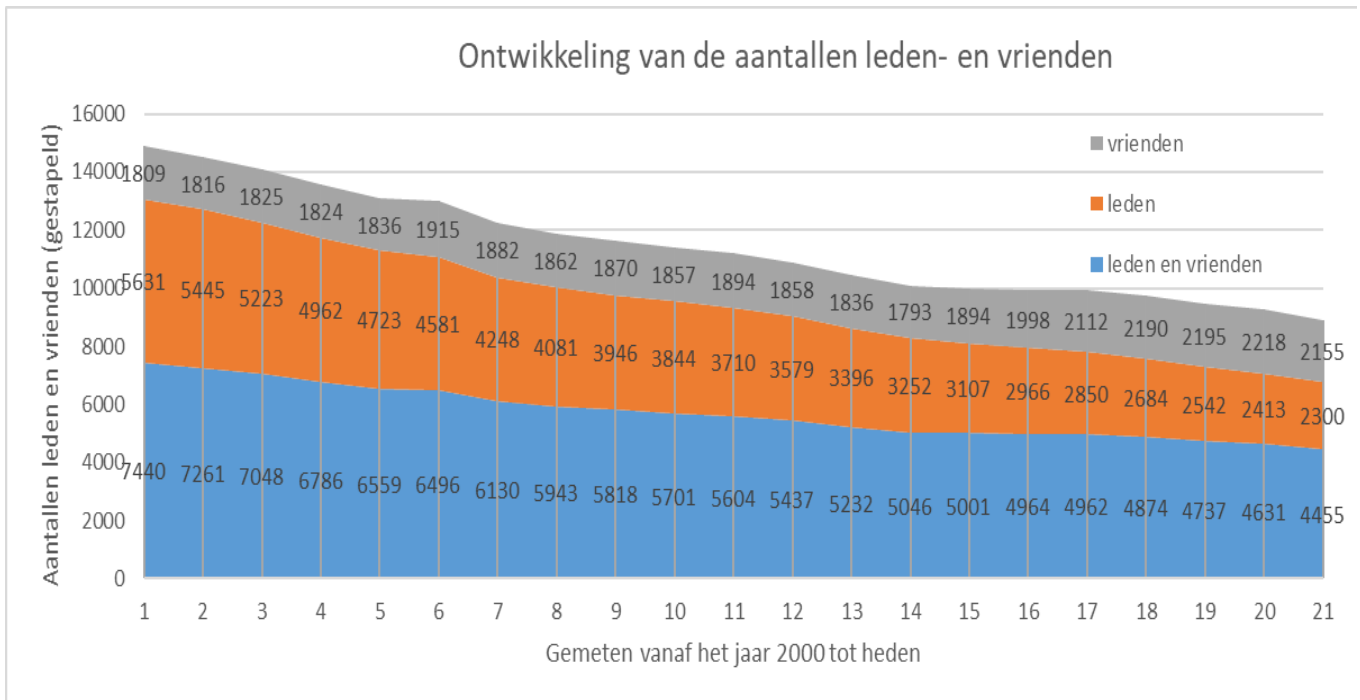
Het boekje “Mijn held en ik” onder redactie van Koen Holtzapffel en Bert Dicou (mrt 2020) leverde materiaal voor gesprekskringen. De gemeenten bedachten er cursussen, preken van de leek en lezingen omheen. Helaas kon veel niet doorgaan vanwege de lockdown, maar zeker na januari hebben veel gemeenten zich herpakt en zijn ook voor veel van dit soort activiteiten digitaal gegaan. Inmiddels, terwijl we dit schrijven, is ook de Beraadingsdag geweest op zaterdag 13 maart, voor het eerst digitaal aangeboden. Het was een groot succes met iets meer dan 100 deelnemers en 11 workshops. Zo brengt de coronatijd ook nieuwe vormen die misschien wel voor herhaling vatbaar zijn, die mensen die minder goed kunnen reizen kansen geven.

Samenwerking & Oecumene

Op diverse fronten wordt er samengewerkt met partijen buiten de Broederschap. Op dit front is er door corona helaas minder te vertellen dan we zouden willen. De Raad van Kerken bleef digitaal bijeenkomen en had heidagen na de zomer. Dr. Peter Nissen representeert hierin de Remonstranten en doet daar in deel 5 verslag van. De Generale Assemblee van de Wereldraad van Kerken is verschoven naar augustus-september 2022. De algemeen secretaris, de CoZa, en de Raad voor Samenwerking & Oecumene beraden zich over een goede vorm van overleg over samenwerkingen in de oecumene. Daarbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen oecumenische en interkerkelijke verbanden, waarbij de laatste meestal functioneel van aard zijn, denk bijv. aan SMPR, IKOS, CIO; in deel 6 leest u hun jaarverslagen. Na de herbezinning op deze verbanden informeren we u uiteraard over de weg die we ons voorstellen.

Ledental

Per januari 2021 waren er in totaal 4455 remonstranten: 2300 leden en 2155 vrienden. Voor verdere details, ontwikkelingen per gemeente etc. Verwijs ik u naar de personele staat op blz. 14 en met betrekking tot gegevens over het kerkelijk leven naar blz. 12 en 13.

Publicaties

Publicaties die vanuit de landelijke organisatie geproduceerd zijn:

- Bert Dicou en Koen Holtzapffel red., Mijn held en ik. Autobiografisch bijbellezen, uitgeverij Skandalon 2020
- August den Hollander, Remonstranten in Antwerpen 1619-2019, Arminius Reeks deel 6, eigen beheer 2020

Publicaties van remonstrantse predikanten en theologen, publicaties over remonstranten (*voor zover bekend*):

- Peter Korver, Uitgelezen. Veertig jaar vrijmoedig en vrijzinnig lezen, uitgeverij Waanders, 2021
- Eginhard Meijering, Dan is het Godswonder juist des te groter!, uitgave in eigen beheer, maart 2020
- Eginhard Meijering, Over gespletenheid gesproken, uitgave in eigen beheer, februari 2021
- Eginhard Meijering, Reformatorisch Geloven en Belijden Nu, uitgave in eigen beheer, februari 2021
- Eginhard Meijering, Over Jezus twaalf overdenkingen, uitgave in eigen beheer, maart 2021
- Nelleke Viëtor, Kerstverhaal 10x, eigen beheer, december 2020 (3e boekje met 10 kerstverhalen)

Landelijk Bureau

Jaap Marinus had een aanstelling bij het landelijk bureau voor één dag in de week tot 1 april 2020. Deze aanstelling is vervallen toen hij per 1 april 2020 Innovatiepredikant in Utrecht werd. Vanaf 1 april 2020 is Joost Röselaers in dienst gekomen als predikant in algemene dienst met als opdracht de regie te voeren over externe

profilering met als doel externe profilering een brede basis te geven in de organisatie. Recent is zijn aanstelling met een jaar verlengd tot 1 april 2022.

Per 1 januari 2021 ziet de formatie en bezetting van het landelijk bureau er als volgt uit:

Annemarie Gerretsen	Algemeen Secretaris	80%
Liesbeth Orthel	Bureaucoördinator	100%
Michel Peters	Projectmedewerker	80%
Mariëlle van Royen	Adviseur P&O	40%
Joost Röselaers	Predikant in algemene dienst t.b.v. externe profilering	10% - vanaf april 2020
Christa Anbeek	Begeleiding Innovatieplekken	30%
Jaap Marinus	De Leven	40%
<i>Op projectbasis:</i>		
Carla van der Knaap	Thesaurie	20% - detachering vanuit KKA

Samenstelling Commissie tot de Zaken verslagjaar 2019/2020

Functie	Naam	Aftredend	Toelichting
Voorzitter	mw. T.J. van der Burg (Teddy)	2022	éénmaal herkiesbaar
Thesaurier	dhr. J. Muysken (Joan)	2022	tweemaal herkiesbaar
Lid	mw. A.C. van Elk (Mieke)	2023	tweemaal herkiesbaar
Lid	dhr. G.P. Jöbsis (Pieter)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	mw. ds. J.W. van Malde (Japke)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	mw. ds. K.J.G. Slettenaar (Kirsten)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	ds. J. de Valk (Joep)	april 2021	afgetreden
Lid	dhr. A.A.H. Verkerke (Ard)	2023	tweemaal herkiesbaar
Adviseur	mw. prof. dr. C.W. Anbeek (Christa)	nvt	
Secretaris	mw. A.M.D. Gerretsen (Annemarie)	nvt	

Bestuurstermijnen Commissie tot de Zaken: 1 x 4 jaar, 2 x 2 jaar (maximaal 8 jaar totaal)

Bijlage 1

Kerkelijk leven

Gegevens voor zover
doorgegeven door
gemeenten

*Deze cijfers gaan jaarlijks
naar het Kaski t.b.v.
onderzoek en worden
gebruikt t.b.v. de actie
Kerkbalans*

gemeente	kind - doop	volwassene - doop	jeugdwerk tot 12 jaar	jeugdwerk 12-18 jaar	volwassenen - catechisatie	volwassenen - gesprekskringet	volwassenen - andere activiteiten	huwelijk - levensverhienis	kerkelijke begrafenis/crematie	bezoekers kerkdienst	bezoekers experimentele dienst
Alkmaar					25	9				30	40
Alphen						10	5		1	27	
Amersfoort - do-re-vvp			6	8	3	50	50		4	50	
Amsterdam - re-vvp	2		30	22		134		4	12	100	8
Apeldoorn						20	10		3	25	5
Arminius											
Arnhem - re-vvp				8		40	45			25	25
Boskoop - re-vvp											
Deventer - do-re											
Doesburg											
Dokkum										24	40
Dordrecht			5	7		25			4	25	
Eindhoven						25				30	25
Emmen										10	
Friedrichstadt											
Gouda - do-re-vvp			20	6	14	12			2	90	
Gravenhage	2		11	11		50			3		10
Groningen			6	1	10	43				36	40
Haarlem						13			2	34	
Hilversum - do-npb-re-vvp					9	8	30		2	35	
Hoogeveen						6	20		2	25	20
Hoom - do-re				25		15				20	
Leeuwarden						5	20			25	25
Leiden - do-re			11	6		75	20			33	4
Lochem											
Meppel - do-re						5	14			28	
Midden Zeeland - re-vvp						12				90	
Naarden-Bussun					18				1	30	
Nieuwkoop						16	60			30	
Nijmegen - do-re					5	30	80		3	24	
Oosterbeek					16	34	30		5	45	30
Oude Wetering		1	2	4		13				15	
Rotterdam (incl. Breda)		1			12	50	20	1	12	64	
Schoonhoven										20	20
Sommelsdijk											
Twente					23	10			4	51	
Utrecht	9		22	7	12				6		
Vlaardingen											
Waddinxveen									2	20	
Zoetermeer - do-re-vvp											
Zwolle											
Landelijke leden											
De Leven Ede											
Vernieuwingspred											
Totalen	13	2	113	105	147	710	404	5	68	1061	292

Bijlage 2

Personele bezetting, gebouw

*Gegevens voor
zover doorgegeven
door gemeenten*

gemeente	aantal predikanten	aantal predikanten in FTE	aantal pastoraal werkers	aantal pastoraal werkers in FTE	aantal vrijwilligers	eigen kerkebouw
Alkmaar	1	0,4			10	ja
Alphen	1	0,15			10	ja
Amersfoort - do-re-vvp	1	0,8	1	0,15	100	ja
Amsterdam - re-vvp	2	0,8	1	0,3	60	ja
Apeldoorn	0	0,11			15	ja (1/3 deel)
Arminius	1	0,3				nee
Arnhem - re-vvp	1	0,5			51	ja/vacature interim
Boskoop - re-vvp	1	0,15				ja
Deventer - do-re						nee
Doesburg	1	0,3				nee
Dokkum			1	0,1	10	ja
Dordrecht	2	0,7			20	ja
Eindhoven	1	0,4			33	ja
Emmen					1	ja
Friedrichstadt	1	0,2				ja
Gouda - do-re-vvp	1	0,75			45	nee
Gravenhage	2	1,5			50	ja
Groningen	1	0,8				nee
Haarlem	1	0,7			38	ja
Hilversum - do-npb-re-vvp	2	0,8	1	0,4	60	ja
Hoogeveen	1	0,25			30	ja
Hoom - do-re	1	0,5	1	0,25	50	ja
Leeuwarden	1	0,2			20	nee
Leiden - do-re	1	0,8			30	nee
Lochem	1	0,5				ja
Meppel - do-re	1	0,35			7	nee
Midden Zeeland - re-vvp	1	0,5			70	nee/vvp
Naarden-Bussum	1	0,25			40	ja
Nieuwkoop	1	0,27			30	ja
Nijmegen - do-re	2	0,5			25	ja
Oosterbeek	2	0,6			58	nee (fonds)
Oude Wetering	1	0,16			15	ja
Rotterdam	2	2,05			90	ja (pacht, stichting)
Schoonhoven	1	0,2				ja
Sommelsdijk						ja
Twente	1	0,7			45	ja
Utrecht	3	1,66	1	0,11		ja/vacature interim
Vlaardingen						ja
Waddinxveen	0					ja
Zoetermeer - do-re-vvp	1	0,15	3	0		nee (vvp)
Zwolle	1	0,3				nee
Landelijke leden						nee
De Leven Ede	1	0,4				nee
Vernieuwingspred	4	1,6				nee
Totalen	48	21,3	9	1,31	1013	

Bijlage 3 Personele staat van leden en vrienden

	totaal			leden										vrienden										bel.							
	2021	2020		totaal			bij					af		totaal			bij				af										
	totaal leden/vrienden 2021	totaal leden/vrienden 2020	verschil	leden 2021	leden 2020	verschil	gelooftbejdenis	van vriend lid	henningschrijving	adm. bijgeschreven	attestatie	overlijden	bedanken	van lid vriend	vertrek	adm. afgeschreven	vrienden 2021	vrienden 2020	verschil	inschrijving nieuwe vrienden	van lid vriend	henningschrijving	adm. bijgeschreven		vestiging van elders	overlijden	bedanken	van vriend lid	vertrek elders	adm. afgeschreven	belangstellenden
Alkmaar	91	90	1	35	33	2					3	-1					56	57	-1	2											29
Alphen ad Rijn	62	65	-3	33	36	-3											29	29	0												20
Amersfoort	67	68	-1	46	47	-1	1	1									21	21	0	1											
Amsterdam	209	222	-13	125	130	-5				1							84	92	-8	3											116
Apeldoorn	49	57	-8	33	36	-3											16	21	-5												6
Arminius*	20	24	-4		0												20	24	-4												
Arnhem	80	79	1	52	54	-2											28	25	3				3								
Boskoop	11	12	-1	8	9	-1											3	3	0												
Deft *	0	21	-21	0	4	-4											0	17	-17												
Deventer *	0	31	-31	0	20	-20											0	11	-11												
Doesburg	69	76	-7	39	45	-6											30	31	-1	2											
Dokkum	49	55	-6	36	40	-4			1								13	15	-2	1											25
Dordrecht	74	75	-1	39	40	-1					1						35	35	0	2											12
Ede, DeLeven	23	27	-4														23	27	-4												
Eindhoven	132	143	-11	89	87	2											43	56	-13												20
Emmen	4	4	0	4	4	0											0	0	0												
Friedrichstadt	69	69	0	63	63	0											6	6	0												
Gouda	38	40	-2	29	30	-1			1	1							9	10	-1												35
Gravenhage	292	303	-11	171	183	-12	2										121	120	1	6											
Groningen	157	159	-2	87	92	-5											70	67	3	5											25
Haarlem	128	134	-6	54	57	-3											74	77	-3	3											
Hilversum	44	47	-3	24	27	-3											20	20	0	1											
Hoogveen	60	63	-3	25	27	-2											35	36	-1	2											
Hoom	52	51	1	21	20	1			1								31	31	0												
Leeuwarden	57	57	0	34	34	0											23	23	0												17
Leiden	150	157	-7	81	86	-5											69	71	-2	2			1								
Lochem-Z	94	86	8	37	33	4					2	2					57	53	4	8											13
Meppel	26	28	-2	15	15	0											11	13	-2												4
Midden Zeeland	34	50	-16	17	20	-3											17	30	-13												
Naarden-Bussum	192	199	-7	106	110	-4			4								86	89	-3	5											
Nieuwkoop	70	69	1	22	22	0											48	47	1	3			1								18
Nijmegen	55	57	-2	29	31	-2											26	26	0												7
Oosterbeek	131	135	-4	57	64	-7											74	71	3	8			2								
Oude Wetering	42	40	2	17	18	-1	1										25	22	3	3											15
Rotterdam	511	559	-48	294	330	-36			3	1							217	229	-12	6											
Schoonhoven	60	62	-2	9	12	-3											51	50	1	2											18
Sommelsdijk	65	63	2	28	27	1											37	36	1												
Twente	126	130	-4	68	75	-7											58	55	3	6			1	1							
Utrecht	496	501	-5	235	249	-14	1	2									261	252	9	24	1	3									
Vlaardingen	60	64	-4	37	40	-3					1						23	24	-1												4
Waddinxveen	31	33	-2	22	24	-2											9	9	0												11
Zoetermeer	9	8	1	8	8	0											1	0	1												60
Zwolle	84	87	-3	40	41	-1											44	46	-2												19
Landelijke leden	382	331	51	131	90	41											251	241	10	44			34								
Totalen	4455	4631	-176	2300	2413	-113	4	8	8	2	53	16	-108	-43	-3	-29	-21	2155	2218	-63	139	1	37	9	6	-56	-84	-13	-35	-67	474
GEMEENTEN	totaal leden/vrienden 2021	totaal leden/vrienden 2020	verschil	leden 2021	leden 2020	leden verschil	gelooftbejdenis	beginselverklaring	van vriend lid	henningschrijving	attestatie	adm. bijgeschreven	overlijden	bedanken	van lid vriend	vertrek	adm. afgeschreven	vrienden 2021	vrienden 2020	vrienden verschil	inschrijving nwe vrienden	van lid vriend	henningschrijving	adm. bijgeschreven	vestiging van elders	overlijden	bedanken	van vriend lid	vertrek elders	adm. afgeschreven	belangstellenden

* Deft en Deventer zijn opgeheven; leden hebben bedankt of zijn overgezet naar landelijk register of een gemeente naar keuze

Deel 3 Gemeenten

Alkmaar

Ter inleiding – ontwikkelingen ledenbestand

Ook in 2020 is onze gemeente weer een klein beetje gegroeid. Er zijn er 4 nieuwe vrienden bij en enkele belangstellenden, ondanks de lockdown. Er is helaas 1 lid overleden en 1 vriend is lid geworden.

Kerkdienst/liturgie Onze eigen predikant gaat 1 keer per maand voor en leidt de ‘bijzondere’ diensten en diensten van Kerstmis, Pasen en Pinksteren. De overige diensten worden verzorgd door gastpredikanten. Door de lockdown zijn er met Pasen en Pinksteren geen diensten geweest, maar gelukkig waren er de landelijke **Youtube diensten**. Eind juni mocht Alkmaar de laatste landelijke Youtube dienst verzorgen. Dat smaakte naar meer. Met Kerst hebben we onze eigen Youtube dienst gemaakt. Inmiddels hebben we ons aangemeld bij de Kerkomroep en is er een zender geplaatst. In 2021 zijn we operationeel, voorlopig alleen audio. Youtube diensten zullen af en toe gedaan worden. Elke derde zondag van de maand is er normaal een bijzondere dienst-*Op Adem Komen*. Er is een koor, bedoeld om deze vieringen muzikaal te ondersteunen, maar helaas mocht er niet meer gezongen worden. De predikant begeleidt 2x per maand een *stiltemeditatie*. Dit alles heeft tussen maart en augustus, en na 15 december stil gelegen. Bij gewone diensten waren in de tijd dat het nog mocht, zo’n 40 mensen aanwezig; bij hierboven genoemde derde-zondagvieringen zijn dat er 50 à 60, waaronder regelmatig voor ons onbekende mensen. De **liturgiewerkgroep**, bestaande uit predikant, organisten en drie gemeenteleden, onderzocht dit jaar de mogelijkheden om zonder zang liederen te laten klinken.

Programma We moeten helaas vaststellen dat onze jaarlijkse **voorjaarsserie** ook dit jaar een succes had kunnen zijn. Het thema was *Het Lef om met lege handen te staan*. Zo’n 70 belangstellenden bezochten de eerste lezing van Thom Geurts. Daarna volgde de lockdown waardoor de lezingen van Marjoleine de Vos en Pieter Korbee niet door zijn gegaan. De lentelunch en adventsmaaltijd gingen dit jaar ook niet door. Er was geen najaarslezing, maar er was een voordracht over iconen, die bij ons in de kerk zijn tentoongesteld.

Er zijn drie **gesprekskringen** en er is om de twee weken een stiltemeditatie. Dit jaar was er geen Buitendag, maar werd er een koffie georganiseerd op

een groot terras; goed bezocht door 40 mensen.

Pastoraat/contactledenwerk De predikant heeft heel veel mensen bezocht, maar tijdens de lockdown is er door hem en de kerkenraad ook telefonisch contact gehouden met de mensen van de gemeente. Predikant en kerkenraad hebben een verdeling gemaakt wie wie belt.

Diaconaat Onze diaconale taken bestaan voor het grootste gedeelte uit financiële bijdragen: aan het ISBA Fonds (voor mensen die tussen wal en schip vallen) en aan het inloophuis van oecumenisch centrum De Zwaan. Verder steunen we Toermalijn voor een heilpedagogisch centrum niet ver van Moskou en aan de Camphill gemeenschap in West Rusland, Tshisti Kloetshi. Het Freedom House in Alkmaar, een initiatief van de Alkmaarse Raad van Kerken is gestopt, maar de taallessen aan statushouders worden nu ergens anders voortgezet, waarbij onze leden nog actief zijn. Dit laatste ligt nu stil.

Samenwerking Sinds 2004 werken we met de Doopsgezinde Gemeente en de Lutherse Gemeente samen: 1x per jaar een gemeenschappelijke oogstdienst en 3 filmmiddagen in het voorjaar. Daarnaast zijn predikant en gemeente actief betrokken bij oecumenische vieringen en bij de ARK (Alkmaarse Raad van Kerken). De gemeenschappelijke oogstdienst werd dit jaar in elke kerk afzonderlijk gevierd met overdenkingen van alle drie de dominees.

Publiciteit/werving Goede publiciteit blijft onze aandacht vragen. Het voor en door ons ontworpen logo wordt steeds opnieuw gebruikt voor de aankondiging van lezingen, etc. De daarbij gebruikte opvallende kleur rood roept herkenning op. De website wordt regelmatig bezocht. We zijn nu aangesloten bij de kerkomroep en gaan ook af en toe op Youtube.

Beleid en toekomstperspectieven We willen in ieder geval doorgaan met het Op adem komen in een schuilkerk en de Stiltemeditatie. Ook blijven we aandacht geven aan de nieuwe vrienden en belangstellenden met ontmoetingsmiddagen, e.d. We zijn gestart met een eigen Facebookpagina.

Alphen

Kerkdiensten Aan het begin van het jaar zette Dick Peters de maandelijkse gesprekskring voort, terwijl Laura van Asselt hard werkte aan haar genezing. Tot begin maart hebben we elke 14 dagen een kerkdienst gehad in ons eigen gebouw, de voormalige synagoge aan de Samuel Aardewerksteeg. Bij elkaar vijf diensten met gemiddeld 28 aanwe-

zigen. Op maandag 20 januari werd in hetzelfde gebouw een dienst gehouden in het kader van de week van gebed voor de eenheid van de kerken. Dick Peters leidde deze dienst samen met Janneke Verleng van de Vrijzinnig Hervormde Gemeente. Het was een zeer geslaagde bijeenkomst met ongeveer 95 aanwezigen uit diverse Alphense kerken.

Lockdown En toen kwam de lockdown vanwege de Covid-epidemie. De dienst van 15 maart moest op het laatste moment worden afgeblazen. Toen er in de zomer weer diensten georganiseerd mochten worden, constateerden we dat ons gebouw te klein was om aan de nieuwe eisen te kunnen voldoen. We regelden daarom tweemaal een middagdienst in de Oudshoornse kerk (op 19 juli en 9 augustus). Ook deze werden gemiddeld door 28 mensen bezocht. In september kon Laura van Asselt haar werkzaamheden weer hervatten, maar de geplande start van het nieuwe jaar in september kon door corona niet doorgaan. In oktober begonnen we met diensten in de Schuilkerk in Zwammerdam, waar Cees Weerheim een goede gastheer was. Van 11 oktober tot 6 december kwamen we zo vijf keer bij elkaar met gemiddeld 24 mensen. In de diensten van 25 oktober en 8 november stond Laura van Asselt daarbij op de kansel. Het was heel fijn haar weer in ons midden te hebben. Het was dus een jaar met slechts 12 zondagse diensten, en één bijzondere dienst.

Contact Om het contact niet te verliezen brachten we enkele pastorale brieven – afwisselend van Laura van Asselt en van Maya Walburg – rond in de gemeente. Nelleke Peters stelde elke twee maanden het blad Gemeenteberichten samen. Tweemaal kon het niet op papier verschijnen, maar steeds was het blad zeer fraai verzorgd.

Bestuur De ALV kon niet worden gehouden. Alle stukken zijn bij de leden bezorgd ter vervanging van de fysieke bijeenkomst. In de dienst van 19 juli werd Hans Wormsbecher bevestigd als nieuw kerkenraadslid, en kon André Krook aftreden.

Tenslotte Het was een moeilijk jaar met veel stagnatie. Wij hopen dat we in 2021 gelegenheid vinden om samen aan de toekomst te gaan bouwen.

Amersfoort

Inleiding Januari en februari verliepen zoals gebruikelijk, met mooie kerkdiensten en goed bezochte bijeenkomsten van groepen en kringen. Vanaf 17 maart sloeg de coronacrisis toe en stond het leven in de kerk in het teken daarvan. Een tweede

belangrijk punt dit jaar was het verlov van onze predikant Alke Liebich. Ten derde kregen we een nieuwe huurder die een groot deel van de week (37 uur) in ons gebouw aanwezig is.

Kerkdiensten Net als overal hebben gemeente, kerkenraad en predikant zich moeten aanpassen aan de mogelijkheden van het moment. Bij het eerste stilvallen van de diensten heeft de predikant zelf bezinningsmomenten opgenomen en later uitgezonden. In de weken daarna werden de diensten vooraf opgenomen, en later gemonteerd en uitgezonden. Uiteindelijk hebben we de benodigde techniek in huis gehaald om zelf diensten live uit te zenden. Afwisselend met 30 aanwezigen, toen met 45 aanwezigen, terug naar 30 en uiteindelijk alleen met minimum aantal aanwezigen.

Programma In februari heeft het jaarlijkse Johannesweekend plaatsgevonden, met 45 deelnemers. Het thema was Storm en stilte. Drie keer zijn er kleine concertjes gegeven op de trappen buiten de kerk. Behalve Johanneskerkers waren er ook voorbijgangers en burens die er van genoten. Sommige kringen en groepen bleven bij elkaar komen, zolang het nog kon, of organiseerden hun bijeenkomst via Skype. Veel andere geplande activiteiten zijn door corona niet doorgegaan.

Pastoraat/contactledenwerk Tijdens de afwezigheid van onze predikant is het pastoraat, op oproepbasis, vervuld door drie predikanten met wie van tevoren afspraken waren gemaakt. Het contactledenwerk was tijdens dit coronajaar extra belangrijk en er zijn via formele en informele weg zeer veel contacten onderhouden. Steeds binnen de op dat moment geldende mogelijkheden. De predikant heeft gemeenteleden aan elkaar gekoppeld voor een wederzijdse groet. Dat heeft verrassende ontmoetingen opgeleverd.

Diaconie Er werd meestal een maand lang voor één doel gecollecteerd. De diaconie heeft extra aandacht besteed aan het intensief communiceren over collectiedoelen, ook met foto's. Als gevolg daarvan zijn er, ondanks het nauwelijks fysiek bijwonen van kerkdiensten, meer collecteopbrengsten binnengekomen.

Samenwerking Nieuwe samenwerking die onderzocht wordt is die met de Ruimteviering. De Ruimteviering was op zoek naar een andere ruimte en de kerkenraad wilde hen graag helpen en tegelijkertijd onderzoeken hoe alternatieve, vernieuwende liturgische vormen in onze eigen diensten zouden kunnen functioneren. Door corona zijn gezamenlijke diensten niet doorgegaan. De Ruimteviering kerkt nu maandelijks in de Johanneskerk op zondagmiddag.

Jongerenwerk Het jongeren werk is zo goed mogelijk doorgegaan, gedeeltelijk fysiek en gedeeltelijk online. Nieuwe vormen zijn uitgetoet. Een deel van de activiteiten is uitgesteld of geannuleerd.

Publiciteit De kerkdiensten, die wekelijks live uitgezonden worden via Twitch, trekken veel belangstelling. Het gemiddeld aantal live-kijkers is in de loop van het jaar opgelopen tot 30 en het aantal kijkers in de week erna tot 100 per dienst. Dit is hoger dan het gemiddelde aantal bezoekers dat normaal aanwezig zou zijn geweest.

Tenslotte De Johanneskerk is dankbaar voor de aanwezigheid van de nieuwe huurder waardoor het gebouw intensief gebruikt wordt en er op dit moment geen financiële zorgen zijn.

Amsterdam

Inleiding Het jaar 2020 stond in teken van corona. Dat betekende dat veel online heeft plaatsgevonden. Dankzij de bezielende leiding van het team en in samenwerking met veel vrijwilligers, kijken we terug op een positief kerkelijk jaar. Er blijkt een toenemend aantal belangstellenden voor de diensten. Kringen hebben het dit jaar zwaarder gehad vanwege de onmogelijkheid, fysiek samen te komen.

Kerkdienst/liturgie In januari is de nieuwe jongerenwerker Lodewieke Groeneveld gestart en tevens in september bevestigd als predikant. In september namen we afscheid van Joep de Valk die zeven jaar als remonstrants predikant gewerkt heeft in Amsterdam. In de diensten *Vrijburg laat voorgaan* zijn Mpho Tutu en Pieter van Vollenhoven voorgedaan. Andere sprekers moesten helaas verstek laten gaan vanwege de coronacrisis. Veel diensten zijn dit jaar alleen online te bezoeken geweest of kenden een maximum van 30 bezoekers. De liturgie is daarop aangepast en korter geworden. Speciaal was de nieuwe vorm van avondmaal-vieren in coronatijd in augustus.

Programma Er zijn enkele diners voor dertigers geweest waarbij een gast werd uitgenodigd om van gedachten te wisselen over zingeving. Ook was er tweemaal een maaltijd met de groep uitgeprocedeerde asielzoekers *We are here/Between Borders*. Kringen en groepen kwamen meestal online bij elkaar. De ene groep beviel dat beter dan de andere. In juli had het bestuur een heidag en zijn plannen gemaakt meer muziekdiensten en Vrijburg-laatvoorgaan-diensten te organiseren. Ook zal het aanbod van cursussen vergroot worden in de toekomst.

Pastoraat/contactleden- en schakelwerk Het

pastoraat heeft dit jaar veelal telefonisch plaats gevonden. Gelukkig konden een aantal mensen ook persoonlijk bezocht worden. In de lockdownperiode zijn 2-wekelijks uitgeprinte preken en blogs naar leden en vrienden zonder email, verstuurd. Leden van de diaconie belden met alle 75-pussers over hun welbevinden.

Diaconie Joep de Valk en Coletta Hondius zijn uit de diaconie gegaan. *Persoonlijk Diaconaat* Het aantal leden en vrienden van Vrijburg dat financiële steun ontving bleef ongeveer gelijk. Dit jaar is bijgedragen aan de bouw van het nieuwe stiltecentrum voor het ouderencentrum Torendael. De Voedselbank ontving een extra donatie. De bezoekersgroep bezocht voor zover mogelijk leden en vrienden met een bloemengroet (kosten vergoed door de diaconie). Het contact met inloophuis Makom (De Regenboog Groep) is actief voortgezet. *Activiteiten Vrijburg* 15 mensen uit de gemeente ontvingen een kerstgift uit het kerstfonds en de sleutelhouders van de kelder ontvingen een kerstpakket. Het Bechtfonds voorziet in een extra vakantietoelage voor predikanten en overige medewerkers van Vrijburg. In plaats van de traditionele adventsviering zijn alle mensen boven de 75 jaar gebeld door het diaconale bestuur. Hierop is positief gereageerd. Taxiservice: zolang er diensten en activiteiten in de kerk waren is een vaste groep gehaald en gebracht. De diaconie zal deze service na corona weer oppakken. *Collecte* Gekozen is om kleinschalige, goed gecontroleerde projecten te ondersteunen; van een budget van bijna 11K ging ietsmeer dan de helft naar lokale projecten, een kwart naar nationale en internationale.

Samenwerking Vrijburg is al meer dan 40 jaar een samenwerkingsgemeente van Remonstranten en Vrijzinnige Protestanten. Samen vormen zij één gemeente zonder onderscheid des persoons. Begin 2021 deden we mee aan de inspirerende gebedswandeling georganiseerd door de kerken in zuid.

Jongerenwerk en kinderkerk Ondanks de lockdownperiodes is de kinderkerk toch online doorgegaan dankzij de inzet van een aantal hele actieve vrijwilligers, met het onlinekerstspel als hoogtepunt. De kelder trof elkaar online. Een aantal van hen namen deel aan een online cursus Vrijzinnigheid speciaal voor jongeren.

Publiciteit/werving/communicatie De website en de digitale Nieuwsbrieven spelen een steeds grotere rol bij de publiciteit van activiteiten.

Beleid en toekomstperspectieven Ondanks de coronatijd zijn de (online)activiteiten van Vrijburg goed bezocht en ook stijgt de diversiteit van ons aanbod. Een belangrijke vernieuwing is de dage-

lijkse Vrijzinnige Miniatuur die in de vorm van een podcast beluisterd kan worden. Over een aanbod van onlinecursussen wordt nagedacht. In het kader van de verhuur wordt de kerkzaal gerenoveerd.

Apeldoorn

Kerkdiensten Dit jaar waren er 18 remonstrantse diensten (1x met avondmaal) ingepland, vanwege de coronapandemie begin maart met de beperkingen die opgelegd werden, konden er slechts 12 diensten doorgaan. Ook het aantal bijeenkomsten van gespreksgroepen en andere activiteiten werd hierdoor sterk verminderd. De predikantstaken worden op flexibele wijze ingevuld door diverse remonstrantse predikanten. De overige zondagen worden door de VVR(=VVP/NPB) verzorgd. Alle hoogtijdagen zijn gezamenlijke diensten.

Programma In januari en februari kon de 3-delige cursus *Greep op de geschiedenis* van ds F.Knoppers nog doorgaan. Helaas kon er geen jaarlijkse themadag worden georganiseerd vanwege corona. Ook het programma georganiseerd door de gezamenlijke programmacommissie van de drie participanten in de Regentessekerk (sinds 2015 ook samen met de doopsgezinden en de basisgemeente) kon niet worden uitgevoerd door de corona pandemie.

Pastoraat/contactleden Het algemene pastoraat werd verzorgd door ds Foeke Knoppers en ds Ries Kassens. In februari kon het Groothuisbezoek nog net (3 dagdelen) gehouden worden, dit keer over Mijn Held en ik olv ds Kassens (30 deelnemers). De contactleden kwamen slechts eenmaal bij elkaar. Zij hielden vooral telefonisch contact. Dat geldt ook voor de Gespreksgroepen.

Diaconie Tijdens alle diensten in de Regentessekerk wordt steeds gedurende 2 maanden gecollecteerd voor eenzelfde doel. In totaal 6 projecten. De Remonstrantse Gemeente draagt 2% van haar inkomsten jaarlijks af aan de projecten van G&S. Ook wordt jaarlijks 2.400 extra (400,- per project) ingaande 2020 door de RGA bijgedragen.

Jongerenwerk Er is kinderkring en kinderopas tijdens de gezamenlijke hoogtijdag diensten wegens gebrek aan belangstelling tijdens gewone diensten.

Samenwerking In de Regentessekerk is een samenwerkingsovereenkomst/convenant gesloten (op basis waarvan veel activiteiten gezamenlijk worden gedaan. VVP en NPB vormen sinds november samen één vereniging *de VVR*. De Remonstranten hebben besloten daar niet in mee te doen en blijven dus een zelfstandige RGA met taken en initiatieven

voor de RGA zelf waarin de eigen herkenbaarheid mogelijk blijft. Het beheer incl. onderhoud en gebruik van het gebouw, waarvan elke groepering voor 1/3 deel eigenaar is, valt onder de stichting Regentessekerk met eigen bestuur waarin de drie groepen zijn vertegenwoordigd. Tweemaal per jaar wordt (financiële) verantwoording afgelegd aan de Stichtingsraad, waarin de drie participanten vertegenwoordigd zijn. Twee keer per jaar is er ook een drie-besturen-overleg over de inhoud van de activiteiten en één keer per jaar een ledenraadpleging voor iedereen. Twee keer per jaar is er een bestu-renoeverleg met de Doopsgezinden. Er is een vrijwillig kostensteam naast vrijwilligers voor allerlei andere zaken. Plaatselijk wordt deelgenomen in het Apeldoorns Beraad van Kerken waaronder het City pastoraat. Bij lokale kerkelijke initiatieven en excursies wordt aangehaakt.

Publiciteit Het Regentessekerkblad (gezamenlijk infoblad van de drie Regentessekerkpartners) verscheen in 2020 slechts drie maal, naast enkele rondzendbrieven. Er is ook een gezamenlijke website naast de webcontacten met ieders eigen landelijke organisatie. De kerkdiensten en activiteiten worden regelmatig gepubliceerd in de lokale pers en huis aan huisbladen.

Beleid en toekomstperspectieven De jaarlijkse afname van leden/vrienden door overlijden zal gezien de leeftijdsopbouw blijven doorgaan omdat zich geen nieuwe leden/vrienden melden. Over 5 jr (2025) hebben we waarschijnlijk nog 30 l/v. De vrijwillige bijdragen van de 80-plussers zijn het hoogst, dus gevreesd moet worden voor de financiële draagkracht binnen enkele jaren. In de jaarvergadering van september heeft de kerkenraad gewezen op de kwetsbaarheid en geringe levensvatbaarheid o.a. door afname ledental, de hoge gemiddelde leeftijd en gebrek aan kerkenraadsleden waardoor de zittingstermijn ver overschreden wordt. De kerkenraad is in overleg met de CoZa over de mogelijkheden voor de toekomst voor de RGA.

Arminius

2020 was een jaar met veel activiteiten. De meeste activiteiten vonden online plaats: niemand had verwacht dat de plannen er al vrij vroeg in het jaar zo anders uit zouden zien! Gelukkig hebben we onder leiding van predikant Jan, het bestuur en vrienden van Arminius dit jaar toch veel moois kunnen organiseren. We doen ertoe: we hebben gemerkt dat juist in deze tijd veel behoefte is aan verbinding en

verdieping onder onze jongeren.

Podcast Direct na de lockdown kwam onze predikant al met de eerste podcast *Even bezinnen dit weekend, nu corona om ons heen is*. Elke paar weken verscheen een nieuwe inspirerende podcast. De podcast getiteld *In podsnaam* is te volgen op www.domineeberkvens.nl, Anchor.fm en Spotify.

Arminius ontmoet online Om elkaar ondanks de restricties toch te kunnen ontmoeten werd eind maart de eerste editie van Arminius Ontmoet Online georganiseerd. Via Zoom kwamen we digitaal samen en bespraken we de aangrijpende Britse film *Sorry we missed you*. In deze film werden we aan het denken gezet over de manier waarop bepaalde beroepsgroepen in onze maatschappij worden gezien, gewaardeerd en behandeld. Na de eerste editie volgden meerdere bijeenkomsten van Arminius Ontmoet Online. Er werd gezorgd voor een diversiteit in de thema's en vorm. Hierbij moet gedacht worden aan bijbelverhalen, zoals de tekst van Marcus 4, nabesprekingen van films & series, waaronder *Unorthodox* en *When they see us*, de films *Biggest Little farm* en *Corpus Christi*, en de documentaire *Lekker conservatief*. We voerden gesprekken over thema's zoals *geduld* en de tentoonstelling *De eerste foto van God* van Eddy Posthuma de Boer. We bespraken ook het college *Waarom de meeste mensen deugen* door Rutger Bregman vanuit de Haagsche Schouwburg.

Vieringen De landelijke viering in samenwerking met de landelijke Doopsgezinden en de Remonstranten in Hoorn werd dit jaar digitaal uitgezonden vanuit het Foreestenhuis te Hoorn. Het thema was *Verlangend op weg zijn*. Ook de geplande pinksterpelgrimage in Nieuwkoop werd omgezet naar een inspirerende Zoombijeenkomst op Pinksterzondag.

Startdag Het jaarlijkse startweekend, wat oorspronkelijk begin september gepland stond in Lage Vuursche, werd omgezet naar een mooie wandeling in de duinen bij Heemskerk. Tijdens de wandeling werd er stil gestaan bij het thema *Helden*. Halverwege de wandeling kwamen we aan bij het strand, waar we een hapje konden eten en zelfs nog een frisse duik in het zeewater hebben genomen.

Kloosterweekend In oktober heeft het jaarlijkse kloosterweekend plaatsgevonden. Dat was dit jaar in het Benedictijnerklooster Willibrord te Doetinchem. Het weekend stond in teken van bidden: waar kun je eigenlijk voor bidden en hoe doe je dat? Tijdens het weekend vond een ontmoeting met een van de monniken plaats, is er gewandeld en hielden we een eigen viering op de Zen Zolder van het klooster.

Christmas all over the place In december heeft onze laatste live ontmoeting plaatsgevonden. In samenwerking met de jongeren van de Geertekerk vierden we *Christmas all over the place*. Er werd in verschillende groepjes samengekomen met een aantal van vier of vijf jongeren door het hele land. In deze groepjes hielden we samen een kerstdiner. Tussendoor werd er (online) contact gehouden met alle andere plekken waar jonge remonstranten bij elkaar kwamen.

Pastoraat Onze predikant heeft met grote regelmaat gesprekken gevoerd met jongeren die behoefte hadden aan het delen van hun verhaal en ervaringen. Juist voor jongeren geldt dat een lockdown gevolgen kan hebben voor het welbevinden: zij wonen op een beperkt oppervlak, ervaren soms vereenzaming omdat sociale netwerken nog in opbouw zijn tijdens de studie, het werk of een nieuwe stad.

Samenstelling bestuur Eind 2020 hebben we afscheid genomen van Arend van Baarsen als secretaris van Arminius. Het huidige bestuur bestaat uit Simon (voorzitter), Alwin (penningmeester), Floor (secretaris) en Irina. Aantal leden: 20.

Tot slot Het was een jaar met veel activiteiten, die vaak anders vorm moesten krijgen dan we in eerste instantie hadden gewild. Ook het vinden van nieuwe leden blijkt in coronatijden lastiger en is iets waar we in 2021 mee aan de slag gaan. Toch is er veel gebeurd en zijn we in staat gebleken om van betekenis te zijn in voor veel jongeren een behoorlijk pittige tijd. We blijven dat ook in 2021 doen!

Arnhem

Vacant September 2020 is ds Marieke Fernhout vertrokken als predikant. Er is een beroepingscommissie ingetseld. Vanaf januari tot juli 2021 is Susanne van der Sluijs aangesteld als interim-predikant voor 0,2 fte.

Kerkdienst/liturgie De Liturgiecommissie heeft meer vieringen ingevuld, zeker vanaf vacante periode. Maandelijks is er een voorstelling van een Arnhemse theatergroep met lunch na onder het thema scheppings verhalen. Door de grote speelvlak is de zaalcapaciteit 100 mensen, elke voorstelling is steeds uitverkocht. Onder het publiek gemiddeld 25 Parkstraters, evenveel als het gemiddeld aantal kerkgangers. Er kwamen veel andere leden naar de kerk naast de al bekende kerkgangers. Via YouTube zijn we digitaal diensten met beeld uit gaan zenden rond Pinksteren 2 keer, vanaf Kerstmis wekelijks. Gemeenteleden worden inhoudelijk bij elke

digitale dienst betrokken. Het zijn opnames met maximaal 7 personen. Muziek speelt een grotere rol, tekst kleinere rol dan bij fysieke dienst. Er is een enthousiast team opgestaan dat de online-diensten verzorgt, met steeds wisselende gemeenteleden erbij.

Programma Nieuw was de driedelige lezingen cyclus van Foeke Knoppers over Spinoza, ook digitaal bij te wonen.

Beleidsplan Er is veel aandacht besteed aan het beleidsplan, in het bestuur zelf en het is ook op een gemeenteavond in groepen besproken. Het plan zou op de ALV in november worden vastgesteld. Dat is door corona uitgesteld naar mei 2021.

Corona aanpassingen Dit jaarverslag bevat fysieke activiteiten in de periode dat dit mogelijk was. Wat bijzonder is, is dat de mensen die actief bezig zijn met van alles en nog wat te bedenken in de lockdown periode, daar zelf erg enthousiast en gedreven van worden. De mensen die ontvangen zijn er ook positief over. Er gebeurt wederzijds ook iets moois in deze ingewikkelde tijd.

Contact houden *Rechtstreeks contact met gemeenteleden* Er was al een grote groep mensen die structureel contact houdt met thuiszittende gemeenteleden, dat is geïntensiveerd. Er wordt gebeld, gewandeld, gemaïld en er worden persoonlijke bezoeken of deur-bezoeken afgelegd. Leden spreken onderling in het park af om elkaar te ontmoeten. Met de grote feestdagen bieden we een boekje en een kaars/bloembol aan, dit wordt persoonlijk gebracht door steeds wisselende gemeenteleden. Er worden boodschappen gedaan voor wie het nu niet zelf kan doen. Het idee om iemand anders uit te nodigen om samen naar een digitale dienst te kijken wordt geregeld door gemeenteleden uitgevoerd en dit bevalt prima. *Digitaal contact met gemeenteleden* In 1e lockdown is er (bijna) dagelijks een bericht verstuurd door predikant en gemeenteleden. Het maandelijkse blad is nu in kleur en gestyled. Het wordt (nog) beter gelezen nu. In de wekelijkse nieuwsbrief staat iedere keer een persoonlijk stukje van een gemeentelid hoe diegene omgaat met het dagelijkse leven nu. De 10% leden die geen internet hebben, krijgen de nieuwsbrief geprint thuis.

Aandachtspunt Het is lastiger om vrijwilligers te vinden voor langere, structurele klussen. Voor ad-hoc klussen is het meestal geen punt. Voor de werkgroepen die goed lopen en een enthousiast team hebben, speelt dit minder.

Boskoop

Voor de Vrijzinnig Protestantse Gemeente Boskoop was 2020 een merkwaardig jaar. Door corona moesten veel activiteiten worden geannuleerd.

Kerkdiensten Onder leiding van onze predikant ds. Sandra van Zeeland werd wel de Nieuwjaarsdienst gehouden. Eveneens de jaarlijkse Oecumenische Dienst met de andere Boskoopse kerken. Ook de Dienst voor en met Verstandelijk Beperkten ging nog door, maar daarna kwam alles tot stilstand. In de zomer, toen het beperkt weer kon, zijn enige diensten gehouden, maar in het najaar moest weer een pas op de plaats worden gemaakt. Het jaarlijkse kerstdiner moest uiteraard ook komen te vervallen. Als alternatief is rond kerst bij alle leden en vrienden een zakje zelfgebakken tulbandjes bezorgd. Het werd ook niet verantwoord gevonden om de Kerstavonddienst te houden. Besloten is toen een video-opname te maken van een dienst met Ds. Van Zeeland, twee zangeressen en de organist in een verder lege kerk. Die opname is op de site gezet.

Programma Het Leerhuis heeft nog enige bijeenkomsten kunnen houden. Helaas moesten diverse lezingen worden afgezegd.

Aandachtspunt Het ledental van de VPG is vrij stabiel. Het is echter bijzonder moeilijk om nieuwe leden en vrienden te werven en vooral leden te interesseren om een functie in de kerkenraad te aanvaarden.

Deventer

Unaniem is op de Algemene Jaarvergadering van 28 april 2019 besloten om de Remonstrantse Gemeente Deventer op te heffen en om door te gaan als remonstrantse kring binnen een nieuw te vormen samenwerkingsverband (vereniging) met Doopsgezinden, Remonstranten en andere vrijzinnigen. Met de CoZa is o.a. overleg gevoerd over de juridische positie van de remonstrantse leden binnen de nieuwe vereniging. Dit heeft tot de afspraak geleid dat alle leden en vrienden een landelijk lidmaatschap aangeboden krijgen. Als ledenbijdrage aan de RB wordt voor die mensen het quotumbedrag gevraagd. Dit, omdat vrijwel allen ook lid zijn geworden van de vereniging Geloofsgemeenschap Het Penninckshuis. Zonder deze regeling vanuit de landelijke organisatie wordt het lidmaatschap mogelijk te duur en raakt de RB deze mensen kwijt, terwijl zij de band met de remonstranten juist graag wil behouden.

De Algemene Vergadering van Bestuur heeft in 2020 met deze regeling ingestemd. In januari 2021 is een en ander praktisch uitgevoerd. Alle remonstranten zijn gebeld omtrent hun wensen en hebben een welkomstbrief ontvangen als zij zich aansloten bij de landelijke leden en vrienden.

Het was buitengewoon verdrietig dat ds. Cees de Gooijer midden in dit proces volstrekt onverwacht is gestorven. Hij had een zending voor werk onder en zorg voor de remonstranten in Deventer. Een taak die hij met veel verve heeft uitgevoerd.

Doesburg

Inleiding De kerkenraad vergadert maandelijks met zowel beleid als activiteiten op de agenda. De KR-leden zijn meestal daadwerkelijk actief betrokken bij de organisatie van diverse activiteiten en nemen daarnaast vrijwel altijd deel aan de landelijk georganiseerde studiedagen en vergaderingen. Elk KR-lid heeft een of meer specifieke aandachtsvelden in portefeuille. Ons huisadres voor diensten en activiteiten is de Gasthuiskerk, eigendom van de Gestichten Doesburg.

Aandachtspunten Wij zijn een kleine gemeente en we kunnen ons financieel staande houden dankzij een erfenis uit 2014. Echter, we teren nog steeds in en dat baart zorgen. Verder baart het zorgen dat het aantal daadwerkelijk actieve leden/vrienden minder wordt door het toenemen van de leeftijd. Dat speelt parten bij het vervullen van taken van diverse commissies, zoals kerkenraad, diaconie, contactleden, liturgiecommissie.

Corona Corona heeft ons allen getroffen. Wij hebben steeds gehandeld op basis van de landelijke richtlijnen én de richtlijnen van de Gasthuiskerk en daarover onze leden/vrienden telkenmale geïnformeerd.

Samenwerking – oecumene Hoe betreurenswaardig de aanleiding ook is, dit jaar heeft ons samenwerking met de andere kerkenootschappen in en rond Doesburg opgeleverd. Zo zijn er oecumenische diensten gehouden die digitaal te volgen waren en waarin elke deelnemende organisatie een onderdeel verzorgde. Datzelfde gold voor de vespers aan het einde van het jaar.

Kerkdienst/ALV Toen de regels wat soepeler waren hebben we een ALV kunnen houden, waarin afscheid is genomen van twee kerkenraadsleden; tevens konden twee nieuwe kerkenraadsleden worden benoemd en zijn zij bevestigd in de aansluitende dienst.

Programma Vanwege corona zijn er slechts twee bijeenkomsten geweest van de Bijbelcursus en kon ook de leesgroep sporadisch plaatsvinden. Alle andere activiteiten moesten worden uitgesteld.

Publiciteit/werving/communicatie Jaarlijks wordt een werkplan opgesteld en aan de activiteiten en gebeurtenissen wordt middels facebook, website, persberichten, advertenties, nieuwsbrief en gemeenter berichten aandacht besteed.

Beleid en toekomstperspectieven De kerkenraad wilde in een zgn. heisessie de toekomst van onze gemeente bespreken mede op basis van de landelijk ontwikkelde beleidsvisie. Ons uitgangspunt is het zo breed mogelijk uitdragen van het remonstrants gedachtengoed. Wij hopen daar in 2021 verder aan te werken en ook financiële middelen te vinden om onze plannen waar te maken.

Tenslotte Gezien de leeftijdsopbouw van onze leden/vrienden wordt het steeds moeilijker de diverse functies opgevuld te krijgen, omdat de fysieke mogelijkheden van mensen afnemen. Ook de financiële positie van de gemeente blijft een punt van aandacht. Ondanks deze zorgen, is de Remonstrantse Gemeente Doesburg een warme, hechte geloofsgemeenschap, die het vertrouwde wil behouden en open staat voor vernieuwing. Het is heel fijn dat onze nieuwe predikant, ds Susanne van der Sluijs, daarin van harte meewerkt. Zij heeft aandacht voor de nodige pastorale zorg en denkt intensief mee over de toekomstige mogelijkheden van onze gemeente.

Dokkum

Kerkdiensten De preeklijst 2020 was ingevuld, elke zondagmorgen een dienst verzorgd door predikanten, de meesten zijn goed bekend met onze gemeente. De nieuwjaarsontmoeting met het thema Onderweg op reis werd goed bezocht. Wereldbroederschapsdag in Holwerd werd gevierd met vele Friese Doopsgezinde gemeenten. Helaas na een mooie Wereldgebedsdagviering op 8 maart, verzorgd door zusters van de Camphuyzenkring, was het daarna door **corona** niet meer mogelijk kerkdiensten te houden. Vanaf 22 maart is er gebruik gemaakt van de **huisdienst** van de Friese Doopsgezinde Sociëteit, waarbij verschillende predikanten een huisdienst maken die door de FDS naar de gemeenten wordt gestuurd die zich daarvoor hebben opgegeven. Gemeenteleden kregen elke week een extra Berichtenblad met een huisdienst, een bemoeiend woord van de voorzitter, een gedicht, man-

dala of puzzel thuis bezorgd of per mail toegestuurd. Er werd ook veel gebruik gemaakt van de remonstrantse kerkdiensten en de kerkdiensten van Omrop Fryslân die online te volgen zijn. In augustus is er weer voorzichtig begonnen met 2 muziekdiensten. Daarna waren er gewone kerkdiensten met de nodige voorzorgmaatregelen uitgedacht door de corona werkgroep en vastgelegd in een gebruiksplan. Er werd niet gezongen door de gemeente, maar wel door een soliste en dat werd zeer gewaardeerd. Er kwamen gemiddeld 20 gemeenteleden. Na de dienst was er geen koffiedrinken. Dat was wel een gemis. Een week voor 1e kerstdag is toch besloten de diensten niet verder door te laten gaan. Er werd weer gebruik gemaakt van de huisliturgie. Gezamenlijke diensten met de Doopsgezinde buurgemeenten konden niet doorgaan, omdat er dan teveel mensen in de dienst aanwezig zouden zijn.

Programma Een aantal activiteiten ging niet door, maar vele ook wel met de nodige coronamaatregelen. De **werkgroep ds. Agniet Frevel en Fem Steenbergen 1940-1945** ging begin 2020 van start met het organiseren van een expositie, een podcast (daarvoor werden mensen geïnterviewd die ds. A. Frevel en vriendin F. Steenbergen hebben gekend in de oorlog). Er werd geprobeerd te achterhalen wie de andere 15 kinderen zijn geweest die langere of korte tijd in de pastorie zijn ondergebracht. Het boekje met de 7 preken van ds. Frevel (zij was remonstrants predikant in onze gemeente van 1931 – 1960) zou opnieuw worden uitgegeven. Alleen dat laatste kon doorgaan. Alle gemeenteleden kregen het boekje cadeau. Het boekje is nog te bestellen, er zijn nog een aantal exemplaren. Hopelijk kan de werkgroep in 2021 weer verder gaan met alle plannen. In de maand augustus was er op zaterdagmiddag een expositie over Dokkum 1940 -1945 in oorlogstijd en tijdens de bevrijding. Hoewel er geen reclame voor werd gemaakt, alleen een bord met *Kerk open* aan het eind van de straat, was er in verhouding tot vorige jaren veel publiek, eigen mensen, Dokkumers, maar vooral veel toeristen uit alle delen van het land. Het vertonen van de documentaire over Anne Zernike op ons pas aangeschafte grote tv-scherm kon ook doorgaan. Zij was de eerste vrouwelijke predikant die op 5 november 1911 in de Doopsgezinde kerk van de Knipe werd bevestigd. In 1915 trouwde zij met kunstenaar Jan Mankes. Voor en na het zien van de documentaire gingen de aanwezigen in gesprek met de maakster van de documentaire Annet Huisman (Omrop Fryslân) over de productie ervan. Voor de laatste keer werd er oud papier opgehaald. De ruimte waar oud papier

kon worden bewaard is niet meer beschikbaar. Jammer, het leverde geld op, maar vooral veel plezier tijdens het ophalen.

Pastoraat Het pastorale werk was ook in 2020 met financiële ondersteuning van de Friese Doopsgezinde Sociëteit bij pastor Tineke Bosma in goede handen. Ds. Janneke Kerkhof, bij de gemeente bekend als voorganger, heeft haar tijdelijk vervangen deze taak per 1 januari als consulente overgenomen. Tineke had kenbaar gemaakt te willen stoppen in verband met andere werkzaamheden.

Contactleden De contactledengroep had extra zorg voor de gemeenteleden in de coronatijd. Er zijn veel bemoedigende kaarten verstuurd, er was telefonisch contact en er werden plantjes bezorgd. De ouderen die jarig waren kregen een bloemengroet thuisbezorgd.

Dordrecht

Predikanten Ds. J.F. Klijsma ging met emeritaat op 25 oktober. Ds. A.S. Lenselink bleef voor 0,2 fte predikant voor het werk in de zeven kringen: middelbare scholieren, jonge ouders, bijbels bijspijkeren, de vijf artikelen van de Remonstranten, wat geloven wij, literatuur. De kerkenraad die op 19 juli gekozen werd (voorzitter Dalina Borsje), zette de lijn van de interim-kerkenraad (voorzitter Jan Willem van der Kamp) voort op de zoektocht naar een innovatieve predikant voor 0,4 fte.

Kerkdienst/liturgie Bijzondere diensten: de Startzondag op 6 september had als thema: Een mens te zijn op aarde. Op 13 december was er het kinderkerstfeest. Een nieuw verschijnsel waren enkele digitale diensten.

Pastoraat/contactledenwerk De predikant heeft vanwege de coronamaatregelen weinig huisbezoeken afgelegd, maar contact bleef er wel via het inbelpastoraat (actief en passief). Aan huis zijn attenties bezorgd.

Diaconie Er waren diaconale maaltijden (het eet-café), waarbij de leden en vrienden elkaar troffen. De diaconie heeft een kerstwens en kerstattenties verzorgd. Een bijzonder collectiedoel was de Stichting *Niet graag een lege maag*, die scholieren een lunchpakket verschaft. De corona-maatregelen leidden tot digitale collectes.

Jongerenwerk Jongere kinderen en middelbare scholieren hadden actieve kringen. Ook in sommige diensten leverden ze een bijdrage. Met kinderen uit de buurt is in december een lichtjestocht gehouden, om te zoeken naar dingen die met kerst te maken

hebben.

Samenwerking Met de Doopsgezinden en de Vrije Evangelisch Gemeente in Dordrecht zijn er vooral in de zomer gezamenlijke diensten. Verder wordt er deelgenomen aan het Platform Dordtse Kerken en is er contact gelegd met de De Leven-groep (voor twintigers en dertigers) in Sliedrecht.

Gebouw De kerkenraadskamer en keuken zijn geheel vernieuwd en onder het dak is isolatie aangebracht. Er was genoeg belangstelling met Open-Monumentendag.

Eindhoven – Zuid-Limburg

Inleiding Het jaar 2020 ging voortvarend van start, tot in maart een lockdown vanwege covid-19 werd afgekondigd. Veel van de geplande diensten en activiteiten moesten worden uitgesteld of online worden gehouden.

Kerkdiensten Van de geplande kerkdiensten werden er 13 geannuleerd, 14 kerkdiensten werden online gehouden. Het hielp enorm dat er ook landelijk online remonstrantse kerkdiensten werden gehouden. *Speciale diensten* Op 16 februari sprak Alexander Rinnooij Kan over schaarse talenten in een Preek van de Leek dienst. Op 4 oktober hield Esther van der Panne haar proefviering. Op 18 oktober een spirituele muzikale preek Blue Encounter van componist Joep Franssens, uitgevoerd door altviolist Peter van Praagh.

Programma Onze predikanten hebben hun uiterste best gedaan om het vacuüm dat ontstond door de covid-19 maatregelen op te vangen. Zo werd o.a. Dommel online georganiseerd, via MS-Teams werd met elkaar gesproken aan de hand van een religieuze voorstelling. Zeer inspirerend voor degenen die daar aan deelnamen. Vanaf november zijn we gestart met de Dommel Break; op deze dinsdagmorgen kan iedereen die daar behoefte aan heeft elkaar treffen bij een kopje koffie of thee. De kerk staat open voor iedereen, ook de mensen uit de buurt; er is een luisterend oor.

Contactbrief Kort na het begin van de lockdown in maart zijn onze predikanten begonnen met het schrijven van een wekelijkse digitale contactbrief die in totaal 20 keer is verschenen.

Gebouw De noodzakelijke technische verbeteringen aan ons kerkgebouw konden wel doorgaan en zijn nu na 2 jaar afgerond. Zo werd de kerkzaal opnieuw geschilderd, we kregen een nieuwe geluidsinstallatie en een vaste beamer. Ook de verlichting in het gebouw is verbeterd. De ontvangsthal met

garderobe werd opnieuw ingericht. Het sluitstuk was de renovatie van het glas-in-loodraam van Erna van Osselen. Eerst is daarvoor een aparte fondswerving gehouden. Al deze aanpassingen zijn allemaal mogelijk geworden door de inzet van vakmensen alsook vrijwilligers.

Punten van zorg en aandacht De covid-19 crisis heeft de kwetsbaarheid van onze gemeente extra onder de aandacht gebracht. Dit betekent niet alleen dat de financiële bijdragen langzamerhand afnemen, maar ook dat het reservoir van gemeenteleden, waaruit wij nieuwe vrijwilligers en bestuursleden kunnen putten, afneemt. Een ander punt van zorg is de samenhang van de gemeente, die voortvloeit uit de fysieke contacten, zoals bij kerkdiensten, gesprekskringen, huisbezoeken en wijk- of huiskamerbijeenkomsten, verder is afgenomen. Om de zorgen beter in kaart te brengen is er een belronde gehouden onder de leden. De gemeenteleden waardeerden een blijk van belangstelling voor hun welbevinden. Maar toch moeten wij als gemeente aandacht blijven schenken aan het gevoel van saamhorigheid.

Emmen

Geen verslag ontvangen

Friedrichstadt

Kerkdiensten en contact houden tijdens corona Net als voor veel andere gemeenten was het jaar 2020 voor de remonstranten in Friedrichstadt een periode om zo goed mogelijk te overleven. Na de eerste twee maanden, waarin het kerkelijk leven volgens de geijkte patronen verliep, volgde een tijd waarin er geen kerkdiensten konden plaatsvinden, en de predikant niet naar Friedrichstadt kon komen. Om deze periode te overbruggen, schreef ds. Bouman in de lijdens- en de Paastijd wekelijks brieven naar de gemeente, om de mensen in het verre Friedrichstadt een hart onder de riem te steken. Groot was de vreugde, toen het met Pinksteren weer mogelijk was om een kerkdienst te houden. Voorzichtigheidshalve nog buiten, in de strook tussen de kerk en het kerkhof, met een stevige Pinksterwind. Ook in de maanden daarna was het nog mogelijk om in beperkte kring een kerkdienst te houden, conform de gegeven veiligheidsmaatregelen. Totdat het opnieuw geboden was zich aan de van overheidswege gegeven maatregelen te houden, en er geen fysieke kerkdiensten gehouden mochten worden.

Opnieuw werden er brieven vanuit de pastorie in Nederland naar Friedrichstadt gestuurd. Alleen voor stervensbegeleiding werd ontheffing van de quarantainemaatregelen verleend. Verder was er alleen op afstand contact mogelijk. Gelukkig bleek het wel mogelijk om op Kerstavond nog een kerkdienst te houden, met een kleinere groep mensen dan gebruikelijk, maar vol vreugde, dat dit toch mogelijk was. **Toekomst** Hoe het verder gaat, is moeilijk te zeggen. Zijn in het nieuwe jaar weer gewone kerkdiensten mogelijk? Kan er dan wel een nieuwe predikant beroepen worden? Hoe ziet het kerkelijk leven er na corona uit? In elk geval is de hoop op een nieuwe geestdrift voluit aanwezig, en zijn er mensen om daar naar uit te kijken.

Gouda

Inleiding Uiteraard is ook de Federatie Gouda waar de Goudse remonstranten deel van uitmaken getroffen door het coronavirus. Het verslag over het jaar 2020 zal derhalve beperkt zijn.

Kerkdienst/liturgie Alleen in de maanden januari en februari werd een normale dienst gehouden waarin werd voorgegaan door onze predikant ds Kim Magnee-de Berg. Vanaf maart werden aanvankelijk gestreamde diensten gevolgd vanuit Utrecht en andere kerken. Na de zomer werden eigen diensten uitgezonden die werden opgenomen in de St Joost Kapel in Gouda. Eerst door de week zonder kerkgangers, later op zondag met bezoekers en 4 zangers, volgens protocol.

Programma Er zijn 2 gemeente avonden gehouden met als onderwerpen het theaterprogramma *De lege plek*. Hierin onderzocht de voormalige stadsdichter van Gouda Ruud Broekhuizen, geïnspireerd door een tekst van de dichter Rutger Kopland *De Lege Plek* om in te blijven, terwijl op de tweede avond de schrijver Joris van Gasteren een lezing hield rondom het thema Kwetsbaarheid.

Pastoraat/contactledenwerk Nadat het houden van diensten niet meer mogelijk was werd regelmatig de kerk geopend op woensdagmorgen voor een moment van stilte en ontmoeting op afstand.

Diaconie De 70 jarigen worden jaarlijks thuis bezocht door de diaconale commissie. In december ging de traditionele winterlunch voor oudere leden en vrienden van de Federatie en van de 3 groepelingen om begrijpelijke redenen niet door.

Samenwerking De gecombineerde dienst van de Federatie met de Evangelisch-Lutherse Gemeente in de St Joostkapel waar de Federatie onderdak

heeft vond eenmaal plaats in de maand februari. Zo ook werd eenmaal de Goudse Oecumenische Dienst gehouden.

Jongerenwerk Een tienerbijeenkomst werd opgestart toen zich voldoende tieners hadden aangemeld. **Publiciteit etc.** Op dit gebied werden geen acties ondernomen.

Tenslotte We zagen en zien reikhalzend uit naar het moment dat we elkaar na de kerkdienst weer bij de koffie na afloop kunnen ont moeten.

's-Gravenhage

Kerkdienst en Liturgie in het coronajaar Het is in coronajaar 2020 lastig aan te geven hoeveel kerkgangers er gemiddeld zijn geweest. Er zijn slechts 10 reguliere diensten geweest: vanaf 15 maart is de kerk gesloten geweest tot 7 juni. Met Pasen en Pinksteren zijn er online diensten geweest met slechts predikanten, KR-leden en organist. Op 29 april heeft er in de kerk een opname plaatsgevonden in het kader van de landelijk georganiseerde online diensten. Deze is op 3 mei uitgezonden – in de dienst is aandacht besteed aan het feit, dat de Tweede Wereldoorlog 75 jaar geleden was afgelopen. Vanaf 7 juni is er voorzichtig weer begonnen met diensten. Kerkgangers moesten zich opgeven. Aanvankelijk waren 20 mensen toegestaan, later via 30 naar meer. Op de Openingszondag op 6 september waren er 62 aanwezigen. Dat was het hoogste aantal dit jaar. In de zomer is ook het koffiedrinken hervat, dat soms buiten kon. Vanaf oktober is daarmee weer gestopt. Vanaf de zomer is er ook gezongen door een ad-hoc cantorij van maximaal 4 personen. De zangers konden staan naast de open deuren. Vanaf 20 december zijn er diensten zonder kerkgangers geweest, alleen met *personeel*. Uitzonderingen waren de kerstdiensten, die met een zeer gering aantal kerkgangers doorgang hebben gevonden. In december is een tweeling gedoopt.

Kerkenraad De kerkenraad heeft vanaf april per skype vergaderd, met uitzondering van de vergadering in september. Er zijn extra KR-vergaderingen geweest, doorgaans direct na een persconferentie. De AV's, die in mei en november worden gehouden, zijn beide keren digitaal gehouden.

Programma Het Uytenbogaertcentrum voor religie en cultuur heeft in 2020 als thema *Over muren heen*. Vanaf half maart is bijna alles afgezegd: lezingen, cursussen, filmmiddagen. Twee cursussen hebben plaatsgevonden, vanaf de zomer heeft slechts een enkele bijeenkomst in de kerk plaatsge-

had. Sommige kringen komen via Zoom bijeen, andere liggen stil.

Pastoraat en contactledenwerk De pastoraatcommissie bestaat uit 3 leden. Er is dit jaar geen bijeenkomst geweest. Het bezoekwerk ligt grotendeels stil. De predikanten bieden crisis- en wandelpastoraat, contactleden gaan spaarzaam op bezoek.

Diaconaat Elf maatschappelijke organisaties en instellingen in de regio worden ondersteund. Ieder kwartaal is er een andere doelgroep waarvoor op zondag wordt gecollecteerd. De bustocht en de Adventsmaaltijd zijn in 2020 niet doorgegaan.

Samenwerking Er is een vertegenwoordiger van onze gemeente lid van de HGK (Haagse Gemeenschap van Kerken). Het Aandachtscentrum is een Oecumenisch open huis voor rust en stilte en hulpvragen. Verder is er samenwerking met de Oecumenische werkgroep Benoordenhout. Met de Doopsgezinde Gemeente vindt overleg over de diaconale doelen voor de collecte plaats. Twee keer per jaar is er een kanselruil. In oktober heeft de nieuwe DG predikant zijn intrede gedaan. Hij heeft nog niet nader kennis gemaakt met onze gemeente. De HGK heeft in november/december een digitale adventskalender uitgebracht. De organist en een van de predikanten hebben daarvoor een podcast gemaakt.

Jongerenwerk Op de tweede zondag van de maand is er een thematische bijeenkomst voor kinderen vanaf ongeveer 4 jaar tot 12 jaar. De kinderen volgen een programma aangepast aan hun leeftijd in twee groepen. De crèche ligt vanaf maart stil. De kinderen zijn zes keer in de kerk geweest. De kerstviering is helemaal geschrapt.

Publiciteit en werving De Remonstrantse Gemeente Den Haag heeft een eigen website, die goed geactualiseerd is. Door de Uytendogaert activiteiten weten mensen de kerk te vinden. De publicatie van activiteiten in het blad Haagse Kerken en wijkbladen levert ook geïnteresseerden op. Er worden incidenteel folders rondgebracht rond hoogtijdagen. De kerkdiensten zijn terug te luisteren via Kerkdienst gemist, ook via een app op tablet en smartphone. Sinds 22 november worden de diensten gestreamd, hetgeen een grote meerwaarde heeft. Bij overlijden wordt er een nieuwsbrief gestuurd aan leden en vrienden. Er wordt tweewekelijks een nieuwsbrief aan leden, vrienden en belangstellenden gestuurd. In de zomer werd er elke week een nieuwsbrief gestuurd. Het papieren maandblad Op de Hoogte is dit jaar nog maar 4 keer verschenen. In het kader van aandacht voor elkaar is er dit jaar een Pinksterkaart verstuurd.

Beleid en toekomstperspectieven De leden en vrienden zijn nauw betrokken bij alle activiteiten van onze kerk. Dit is merkbaar aan het grote aantal vrijwilligers, rond de 80.

Groningen

Inleiding/algemeen – corona Het jaar 2020 is door de coronacrisis heel anders verlopen dan voorzien. Door alle beperkingen vanaf maart was het in verbinding blijven met de gemeente een uitdaging. De gemeente heeft het landelijk beleid gevolgd ten aanzien van het houden van diensten en bijeenkomsten. Geheel nieuw was de invoering van de nieuwsbrief. Hiermee is gestart op het moment dat de kerkdiensten in fysieke vorm vervielen; de nieuwsbrieven verschenen wekelijks zolang samenkomen niet mogelijk was.

Kerkdienst/liturgie Tot half maart werden er gewone kerkdiensten gehouden, met gemiddeld zo'n 50 bezoekers. Door de lockdown viel alles stil. Op 5 april werd de digitale dienst geïntroduceerd. Tot en met augustus werden circa twee diensten per maand opgenomen en via YouTube beschikbaar gesteld. Ook is meegewerkt aan een landelijke dienst. Vanaf 6 september werden weer fysieke kerkdiensten gehouden, met slechts 30 kerkgangers, geen gemeentezang, een aanmeldsysteem en geen koffie na afloop. Ook werd er drie keer een Vrije Dienst gehouden, georganiseerd door gemeenteleden. Veel mensen - ook van buiten de gemeente - hebben de digitale diensten gevolgd, het aantal kijkers was steeds ruim boven de honderd.

Programma Het DoReCafé, een gezamenlijk programma van remonstranten en doopsgezinden, is in 2020 voortgezet. De enige normale bijeenkomst van dit jaar was een lezing over groene theologie op 6 februari. De overige geplande bijeenkomsten, een tweeluik over rituelen rond Pasen en een lezing over de schoonheid van het nabije, zijn vanwege de coronacrisis afgelast of uitgesteld. In september kon er een wandeling georganiseerd worden. De Bijbelkring, de Spirituele Kring, de introductie cursus voor nieuwe leden en vrienden en de zaterdag cursus Strijders voor gerechtigheid konden in een andere vorm en/of in kleinere groepen voor een deel nog wel doorgang vinden; de regiokringen en de 50+ groep hebben vrijwel het hele jaar stilgelegen.

Pastoraat/contactledenwerk De gemeente kent een netwerk van contactleden verdeeld over veertien kringen, om contacten te onderhouden, uiting te geven aan de zorg voor elkaar en de onderlinge

verbondenheid te bevorderen. Vanwege de coronabeperkingen zijn de persoonlijke bezoeken beperkt of geheel vervallen en is het accent verlegd naar telefonisch dan wel e-mailcontact of een kaartje.

Samenwerking In de zomermaanden worden de diensten gezamenlijk met de zogenaamde Kleine Oecumene Groningen verzorgd: de doopsgezinde en de lutherse gemeente, aangevuld met de Evangelische Broedergemeente. Ook de Paascyclus wordt in oecumenisch verband gevierd, evenals de jaarlijkse brede oecumenische viering in januari. De vieringen rond Pasen en de zomerdiensten hebben in digitale vorm plaatsgevonden.

Diaconie Uit de jaarlijkse opbrengsten van het (eigen)vermogen worden tezamen met de opbrengsten van de wekelijkse collectes uit de diensten, goede doelen ondersteund. Voor de eigen kring, voor Groningen en omstreken, voor Nederland, Europa en de Wereld. Vaak zijn het doelen waar de gemeente of leden hiervan rechtstreeks bij zijn betrokken. Ondanks het feit dat veel diensten niet doorgingen of digitaal waren bleven de collecteopbrengsten op peil. Vanwege de coronacrisis is het aandeel Nederland dit jaar iets groter uitgevallen.

Jongerenwerk De zondagsschool is bedoeld voor kinderen van 4 tot 12 jaar; er komen meestal 6 kinderen. Door corona konden veel activiteiten van de zondagsschool niet plaatsvinden. Van januari tot half maart en van september tot half december zijn er wel bijeenkomsten van de zondagsschool geweest. Het versieren van de palmpasenstokken hebben de kinderen digitaal vanuit hun eigen huizen gedaan en voor Kerstmis is er een film gemaakt, uitgezonden via YouTube, in plaats van het opvoeren van het jaarlijkse kerstspel.

Publiciteit en werving De PR van de Remonstrantse Gemeente Groningen bestaat uit het blad Gemeenteleven (dat tien keer per jaar verschijnt, normaal gesproken in papieren vorm maar nu drie keer digitaal), folders voor specifieke evenementen, een Facebookpagina en de website. Zeker in coronatijd waren de website en Facebook, naast de nieuwsbrief, belangrijke communicatiemiddelen. Hierop werden in het voorjaar en de zomer ook blogs geplaatst van diverse gemeenteleden.

Beleid en toekomstperspectief In 2018 is door de kerkenraad een beleidsplan opgesteld om de gemeente toekomstbestendig te maken, gezien de zorgen die er zijn over de vergrijzing en de financiële situatie. Mede hierdoor kende de gemeente een groei in 2019. Door de coronacrisis is de focus verlegd naar het in stand houden van de gemeente en de betrokkenheid van gemeenteleden op elkaar.

Wanneer er geen diensten en bijeenkomsten gehouden kunnen worden moeten de onderlinge verbanden op andere manieren vormgegeven worden. Er is daarom veel tijd en energie gestoken in het opzetten van digitale diensten en bijeenkomsten, in de wekelijkse nieuwsbrieven en in het actueel houden van de website en Facebookpagina. Deze zaken zullen ook na de coronacrisis hun waarde behouden. Het beleidsplan zal dan ook weer opgepakt worden.

Haarlem

Algemeen – corona Door Covid 19 was 2020 een bewogen jaar voor iedereen. Sommigen werden meer of minder ziek. We konden elkaar veel minder zien en vanaf half maart werden alle kerkdiensten en kringen afgelast. Vanaf juli openden we de kerk, eerst voor één dienst in de maand, met een strikt protocol. Vanaf september gingen we verder open totdat we half december vanwege de 2e lockdown opnieuw moesten sluiten.

Programma We startten 2020 met vier gesprekskringen voor verschillende leeftijdsgroepen die allemaal goed bezocht werden. De filmkring kwam tweemaal bij elkaar voor film kijken, soep eten en nagesprek. Het zangproject Via Crucis van Liszt startte de repetities onder begeleiding van Antje de Wit voor een uitvoering in de Passiedienst op 15 maart. Helaas, toen kwam Corona en moesten we de kerk sluiten. Pas na de zomer konden we, met in achtneming van de RIVM-richtlijnen, weer bij elkaar komen. De kringen vonden nu plaats in de kerkzaal i.v.m. de nodige onderlinge afstand. Niet iedereen durfde het aan om weer deel te nemen. Maar het was erg fijn om elkaar weer te zien en te spreken.

Contact houden Normaal is er na een dienst ruim gelegenheid voor contact onder het genot van een kop koffie/thee. Vanaf half maart zochten we naar oplossingen om de band met elkaar levendig te houden. Mensen schreven en belden elkaar en de bloemencommissie bleef boeketten bezorgen aan gemeenteleden. We startten eerst wekelijks en daarna tweewekelijks met een *preek van de week* van ds Sabine du Croo de Jongh en een *brief van de gemeente aan de gemeente*, met o.a. mooie gedichten en andere bijdragen. Er waren adressen voor contact in de tuin, of tijdens een wandeling.

Kerkdiensten Het gemeentebled bleef verschijnen. Er kwam een protocol toen de kerk weer open mocht met o.a. vooraf inschrijven voor een dienst. Dat we niet mochten zingen en er achteraf geen

koffie/thee gedronken werd voelde als een gemis. Maar we vonden hierin onze weg en wat wel mogelijk was werd erg gewaardeerd. In oktober was er een prachtige muziekdienst, getiteld *vragen stellen aan de stilte, en zachtjes verder gaan* met muziek en poëzie. In november werd de herdenkingsdienst met muziek omlijst. Twee adventsdiensten zijn als experiment opgenomen, die via een link naar YouTube achteraf bekeken konden worden. Bij de kerstpreek van Sabine du Croo over de liefde werden daarbij de links toegevoegd van muziek die onze organist Gerrie Meijers hiervoor op het orgel had gespeeld.

Gebouw - Onderhoud kerk Als kerkenraad hebben we met de onderhoudscommissie het afgelopen jaar verder plannen gemaakt voor het onderhoud van ons kerkgebouw (de kerk). Vier torentjes zijn gerepareerd en geschilderd, het schilderwerk buiten is schoongemaakt. Met het oog op duurzaamheid is gestart met isolatie van de zolder en onderzoek van de verwarming van de kerkzaal. Voor isolatie van de glas-in-loodramen zijn offertes aangevraagd, evenals voor het schilderwerk buiten.

Tenslotte Het najaarsprogramma, dat we corona-proof opgesteld hadden, kon voor het grootste deel uitgevoerd worden. Het voorjaarsprogramma van 2021 is ook geheel corona-proof opgesteld. We hopen als verouderende gemeente na het vaccinatieprogramma weer bij elkaar te komen en zien ernaar uit om de draad weer op te pakken!

Hilversum

Algemeen Voor iedereen was 2020 een jaar met veel wijzigingen, maar bij de remonstranten in Hilversum was het niet alleen corona die veel veranderingen teweegbracht. De remonstranten in Hilversum maken deel uit van de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap Hilversum, een samenwerkingsverband van doopsgezinden, vrijzinnigen Nederland, remonstranten en een groep mensen die enkel VGH-lid zijn. De groepen zijn alle vier ongeveer even groot. Samen zijn we een levendige geloofsgemeenschap.

Kerkdiensten In maart leek alles even stil te komen liggen, maar al gauw waren er gefilmde vieringen. Korter, zodat de aandacht van de kijkers niet zou verslappen.

Coronaproof Ook werden er meer digitale nieuwsbrieven en papieren brieven verstuurd om alle leden een hart onder de riem te steken. Begin van de zomer, een protocol, looproutes enz en de vieringen konden weer in de Kapel plaatsvinden, weliswaar

met heel weinig mensen. En we hielden buiten vieringen, want de frisse buitenlucht vindt een virus niet erg fijn. Zomaar vernieuwing, terwijl we er niet echt mee bezig waren.

Programma In de herfst lukte het nog om enkele avonden te organiseren, maar al gauw verminderden de activiteiten waarin mensen fysiek aanwezig konden zijn. Een verdrietig geheel.

Vacature Ondertussen waren twee groepen leden extra actief: de sollicitatiecommissie en de werkgroep eigendom gebouw. Onze predikant ds. Peter Korver is eind 2020 met emeritaat gegaan en onze pastoraal werker Monika Rietveld wilde na vijf jaar Kapel ook weer wat anders gaan ondernemen. De sollicitatiecommissie werd uiteraard ook door corona gehinderd. Met name was het lastig om predikanten te beluisteren. Daar tegenover stond een schat aan digitale opnames van de kandidaten. Uiteindelijk konden we twee predikanten ieder voor twee dagen benoemen.

Eigendom gebouw De Kapel, het huis van onze geloofsgemeenschap, was in het bezit van de remonstrantse gemeente. Daardoor zat het kapitaal van de remonstrantse gemeente vast in stenen (hout in ons geval), terwijl de doopsgezinde gemeente en de NPB hadden hun kerken verkocht en daardoor geld hadden. Sommige van hun leden misten hoewel ze zich thuis voelden in de Kapel, een eigen gebouw. De oplossing: VGH de Kapel eigenaar van het gebouw laten worden. Daardoor is het gebouw van iedereen. En zoiets lijkt simpel, juridisch en financieel was het best ingewikkeld. Maar ook dat is gelukt.

Beleidsplan Tussendoor werkten we ook nog aan een nieuw beleidsplan (2020-2025), zodat we ook wat dat betreft weer even vooruit kunnen. Ondanks dat we elkaar minder troffen in 2020, zijn wij van VGH de Kapel toch een nog hechtere gemeenschap geworden.

Hoogeveen

Inleiding Het jaar 2020 was voor onze gemeente niet alleen een bijzonder jaar als gevolg van de pandemie, maar ook omdat dit het eerste jaar was dat onze nieuwe predikante, Anneke van der Velde, aan onze gemeente was verbonden. Het was voor haar natuurlijk heel vervelend om in een nieuwe gemeente te beginnen waar je de mensen niet kent en dan zo beperkt te worden in je mogelijkheden. Gelukkig waren er in het eerste kwartaal en in de tweede helft van het jaar wel kerkdiensten. Maar

met het sacrament van de koffie (dat juist zo geschikt is om met elkaar kennis te maken) moesten we helaas stoppen, omdat hierdoor het besmettingsgevaar te groot zou zijn. Het was prettig dat contact houden met elkaar toch mogelijk bleef door pastoraat op afstand en door onlineactiviteiten. We konden gelukkig constateren dat (voor zover we konden nagaan) geen enkel lid of vriend van onze gemeente is besmet met het corona virus. De aanstelling van Anneke is 0,25 fte, iets groter dan de aanstelling van haar voorganger, zodat ze ook van onze gemeente een tegemoetkoming kreeg voor de tijd die nodig is voor de studie voor het proponentsexamen aan het Remonstrants Seminarium.

Het aantal leden en vrienden daalde van 63 naar 60. Vier mensen overleden en er kwam één nieuwe vriend bij. Verder zijn er 15 geregistreerde belangstellenden (vooral abonnees op het kerkblad).

Kerkdiensten Op 19 januari werd Anneke van der Velde in een stampvolle kerk door haar voorganger, Albert Klok, bevestigd als predikant van de Remonstrantse gemeenten Hoogeveen en Meppel. Anneke werd onder meer toegesproken door de burgemeester van Hoogeveen en een lid van de CoZa. Vanaf eind maart tot eind juni en in de laatste twee weken van december konden geen diensten worden gehouden a.g.v. de corona beperkingen. Podcasts, online diensten, aangeboden door de Remonstrantse Broederschap en door de vrijzinnige gemeente in Kampen (waarvan Anneke ook de voorganger is) boden compensatie. Bij de diensten die eind juni weer begonnen werden de RIVM-maatregelen zorgvuldig toegepast. We konden eindelijk eens profiteren van een te groot kerkgebouw.... Het gemiddelde aantal bezoekers bleef, ook na het ingaan van de corona beperkingen steeds ongeveer 25.

Programma Helaas moesten we veel activiteiten annuleren. Wel gingen door een concert door het Russische Nawa ensemble (in aansluiting op de intrededienst van Anneke), een excursie naar de tuinen van Mien Ruys en lezingen door Wouter Slob over zijn nieuwe boek (Van God spreken) en door Margaret Breukink over advent en kerst in de kunst.

Pastoraat Ondanks de beperkende maatregelen werd zo veel mogelijk door de dominee en de contactpersonen geprobeerd om mensen te bezoeken en om telefonisch contact te hebben.

Diaconie De diaconie let vooral op mensen die extra aandacht nodig hebben. In Hoogeveen hebben we een interkerkelijk Diaconaal Platform. De diaconie organiseert in februari een maaltijd voor leden en vrienden van onze gemeente.

Samenwerking De gemeente is betrokken bij verschillende interkerkelijke activiteiten in Hoogeveen en werkt samen met de Remonstranten en Doopsgezinden in Meppel.

Tenslotte We zijn blij met onze nieuwe predikant en met onze actieve gemeente.

Hoorn

Algemeen Het jaar 2020 kenmerkte zich uiteraard door het niet-doorgaan van vele activiteiten. Ons culturele programma, maar ook onze kerkdiensten en werkgroepen, kwamen nagenoeg geheel stil te liggen na 15 maart.

Kerkdiensten In de zomer hebben we drie diensten op zaterdagavond opgenomen en via You Tube uitgezonden. In het najaar hebben we alleen de gedachtenisdienst in november met aanwezigen kunnen houden. In overeenstemming met de aanbevelingen van Remonstrantse en Doopsgezinde Broederschap. Het waren twee bijeenkomsten met 30 personen. Inmiddels zijn we ook begonnen met kerkdiensten via Zoom. Dit wordt zeer op prijs gesteld omdat het toch een gevoel van samenkomen geeft en er na de dienst virtueel kan worden nagepraat. We hebben met veel plezier meegedaan aan de digitale Kerstdienst. Een zestal leden heeft in onze kerk de twee kerstliederen geoefend. Onze dominee, Jan Berkvens stond aan de basis van dit zeer gewaardeerde idee.

Programma Op 21 februari hebben we een voorstelling van Project Geestdrift in het Foreestenhuis gehad, *Senang*, een muzikale voorstelling over afkomst, tradities en botsingen door Nynke Heeg en Klemens Patijn. Al gauw na de eerste lock down zijn we gestart met de Zoom-gespreksgroep *Het Foreestenhuis Ontmoet Online*. Deze gespreksgroep behandelt heel diverse onderwerpen en is elke woensdag in de lucht. Het inhoudelijke deel duurt één tot anderhalf uur, het napraten wordt erg op prijs gesteld.

Diaconie De diaconale werkgroep heeft zijn eigen budget en stelt in samenwerking met de kerkenraad het collecterooster op. Hierbij worden doelen gekozen uit beide broederschappen, maar ook uit onze eigen regio. In 2020 hebben we elektronische collectes gehouden waarbij men geld voor het collectiedoel kan overmaken naar de bankrekening van de gemeente. Onze ervaring is dat de opbrengst van de collecte hoger is.

Samenwerking Onze samenwerking met de zorginstelling Westereiland staat, wegens corona, op

een laag pitje. De lunches van het straatpastoraat konden ook niet meer doorgaan. Na meer dan 40 jaar hebben onze twee leden van de werkgroep Zomerdiensten, een samenwerking met de PKN en Lutherse kerk, hun werkzaamheden gestaakt.

Jongerenwerk Jongerengroep Making Sense organiseert activiteiten met en voor jongeren rond de twintig. Ook deze groep moest omschakelen van fysieke naar online bijeenkomsten.

Publiciteit/werving Ons tweemaandelijks blad DORE kwam even stil te liggen. Ook ons gedrukte jaarprogramma is niet uitgegeven. In plaats daarvan geven we nu tweewekelijks een elektronische nieuwsbrief uit. Via dit kanaal kunnen we sneller inspelen op de steeds veranderende situatie voor onze gemeente en activiteiten,

Beleid en toekomstperspectief We proberen om onze leden die weinig ervaring hebben met computers te ondersteunen. Hiertoe is een driepersoons ondersteuningsgroep opgericht. Aan het eind van het jaar is de nieuwe kerkenraad in zeer kleine kring geïnstalleerd. De nieuwe voorzitter heeft op 20 november 2020 een digitale buitengewone AV van bestuur bijgewoond.

Leeuwarden

Kerkdienst/liturgie Bijzondere viering: 8 maart, viering in het teken van de Internationale Vrouwendag. Deze dienst is voorbereid door vrouwen uit de gemeente. Veel kerkdiensten zijn niet doorgegaan dit jaar, daarvoor in de plaats hebben de gemeentelieden elke woensdag een gedicht ontvangen en op de zondagen een overdenking. Ook zijn we er toe overgegaan om eens in de twee weken digitaal koffie te drinken, met een gesprek aan de hand van een digitale dienst of aan de hand van een toegezonden overdenking.

Programma *Cursus Koningen en Profeten*: Aan de hand van verschillende bijbelpassages verkenden we de geluiden die in de Hebreeuwse Bijbel (het Oude Testament) opklinken over leiderschap.

Cursus Paulus als filosoof: Van deze cursus is de laatste avond niet doorgegaan wegens corona. We hopen de cursus in het komende voorjaar af te kunnen ronden. De groothuisbezoeken met als thema *De held en ik* zijn goed bezocht, helaas is door corona veel niet doorgegaan zoals de broedvoegelexkursie in de Deelen, Arminiaanse maaltijden, spirituele wandeling, toneelstuk *Dwars door de Bijbel* en de buitendag samen met de Remonstranten Groningen en Dokkum. De high tea in augustus hebben

we buiten kunnen houden.

Pastoraat/contactledenwerk Vanwege corona is er extra aandacht geweest voor het pastoraat en voor het contactledenwerk. Vaak zijn dit noodgedwongen vooral telefonische contacten geweest. De contactleden hebben meerdere malen contact opgenomen met de leden/vrienden en belangstellenden.

Diaconie Elk jaar steunen wij een bijzonder diaconaal project. Het diaconale project voor 2020 was het *Noodfonds* van het Diaconaal Platform Leeuwarden. Dit fonds geeft noodhulp aan mensen die echt aan de grond zitten en (vrijwel) geen recht op ondersteuning hebben. Vaak zijn dit uitgeprocedeerde asielzoekers in Leeuwarden en omgeving.

Samenwerking Er is enige samenwerking met de Lutherse kerk en met de Doopsgezinde gemeente. Deze staat echter op een laag pitje. De remonstranten participeren in het Filosofiecafé te Leeuwarden en ondersteunen het initiatief De Zintuin. Helaas konden diverse activiteiten vanwege de coronacrisis niet doorgaan.

Publiciteit/werving/communicatie Belangrijke middelen zijn de eigen website, de facebookpagina en de gemeentebrief. Op de website proberen wij een ruim beeld van activiteiten te presenteren, die passen bij een humanistisch – vrijzinnige christelijke insteek. Daartoe nemen wij ook activiteiten van derden over op de website, bijvoorbeeld van de Doopsgezinde Gemeente Leeuwarden, van Solidair Friesland en van de Earnewâldster Runte, een organisatie die in principe zesmaal per jaar vrijzinnige lezingen programmeert. Verder participeren wij in Geloven in Leeuwarden, een samenwerking die vanuit een oecumenisch perspectief activiteiten aankondigt via een website, en met behulp van enkele flyers.

Beleid en toekomstperspectieven De kerkenraad streeft ernaar de bestaande vormen van samenwerking uit te breiden en zoekt daarnaast naar nieuwe mogelijkheden. In het komende jaar hopen wij ook de vertaling van de landelijke beleidsvisie naar ons eigen plan vorm te kunnen geven.

Leiden

Algemeen Ds. P.L. van Asselt is voor 80% in dienst van de gemeente. Wegens ziekte van ds. Van Asselt heeft ds. F.H. Fockema Andreae haar tot maart voor 30% waargenomen. Na oktober is ds. Van Asselt bezig met een reïntegratietraject. Een aantal taken van ds. Van Asselt zijn overgenomen door de predikant van de Doopsgezinde gemeente

en door de inzet van vele vrijwilligers. De gemeente werkt samen met de Doopsgezinde Gemeente en er is een bureausecretaresse in dienst.

Kerkdiensten Er waren 44 diensten, 17 maal ging een remonstrantse predikant voor. 2 maal ds. F.H. Fockema Andrea, 4 maal ds. Van Asselt en 11 maal een remonstrantse gastpredikant. 1 maal was ds. F.H. Fockema Andreae bij een samenwerkingsdienst betrokken. Er is viermaal avondmaal gevierd. Na de covid uitbraak zijn van 15 maart t/m 28 juni de diensten gevolgd die aangeboden werden door het landelijke bureau via YouTube uit verschillende remonstrantse gemeenten in het land. Daarna zijn van 5 juli t/m 25 december weer fysieke diensten geweest met beperkt aantal mensen die zich van tevoren moesten opgeven. Twee keer is een dienst in november uitgevallen. Er zijn 13 diensten alleen online te volgen geweest waarvan 5 tevens op YouTube. Dat waren Pasen, Herdenkingsdienst, kerstspel, Kerstavond en Kerstochtend. 4 maal was er een muzikale bijdrage van studenten van Practicum Musicae, de samenwerking tussen de Leidse universiteit en het conservatorium in Den Haag. In de zomer zijn er 4 diensten voorbereid door een groepje leden/vrienden van Do en Re met als thema Ontmoetingen.

Programma In januari was er een gemeenteavond met als thema *En god zag dat het niet goed was*. Hierin kwam duurzaamheid aan de orde, de opwarming van de aarde, actiegroepen tegen klimaatverandering die geweldloze burgerlijke ongehoorzaamheid gebruiken als middel om te demonstreren, het duurzamer maken van het gebruik van onze kerk met na afloop een discussie. Helaas zijn daarna door de covid-epidemie alle activiteiten komen te vervallen.

Pastoraat en diaconaat Middels informatie in het jaarboekje zijn de nieuwe jaarthema's aan leden uitgelegd. De groothuisbezoeken konden helaas niet doorgaan.

Samenwerking Met de Doopsgezinde gemeente wordt nog steeds intensief samengewerkt, grondig verweven in de organisatie. Er wordt samengewerkt met de mogelijkheid van het behoud van eigenheid in diensten en activiteiten.

Jeugd en Jongerenwerk De kinderen tot 12 jaar komen normaal eens per maand bij elkaar, na een start in de kerkdienst. Aan het kerstspel op de vierde Adventsmiddag werd door veel kinderen meegedaan. Het spel werd dit jaar vertoond door middel van een online kerspel en was een groot succes. De 12 – 17 jarigen komen om de 4 á 5 weken op zondagavond bij elkaar om allerlei onderwerpen te be-

discussiëren, en starten met een maaltijd.

Publiciteit/werving Het gemeenteblad De Lokroep is 8 keer uitgekomen dit jaar, nog steeds met gekleurde buitenkaft door sponsoring van een gemeentelid. De beste werving gaat via mond op mond reclame, via persoonlijke contacten van de predikant en leden van de kerk.

Beleid en toekomstperspectieven De kerkenraad is dankbaar dat de kerkdiensten doorgang vinden en steun geven aan oude en nieuwe leden en vrienden. Dit jaar is een staat van overleven geweest, zorgen dat onze leden gezond blijven en niet besmet raken. Gezien de maatregelen zijn hierdoor een aantal diensten uitgevallen. De digitale ontwikkeling is ook voor ons een zegen met het uitzenden van de diensten via YouTube. Binnen de kerkenraad is het thema toekomst niet van de agenda verdwenen want met verminderde aantallen vrijwilligers is het voor de toekomst een uitdaging om te zoeken naar wat mogelijk is. In 2021 gaan we hiermee verder want er zullen op middellange termijn maatregelen genomen dienen te worden om als gemeente de komende decennia voort te blijven bestaan.

Lochem-Zutphen

Algemeen De gemeente heeft nog steeds te maken met een interim kerkenraad. Ook de predikantsplaats was vacant. Maar na overleg is besloten om toch nogmaals een vacature te plaatsen. Als consultant is, ook naar de wens van het kiescollege, dhr. Alexander Overdiep aangesteld. Nan Pluymackers was voorzitter van het kiescollege, Marianne Weenink is secretaris en Jaap Bax, Piet Zevenhuizen en Mieke Hengeveld treden toe als leden. Tot ieders vreugde melden er zich drie kandidaten en uiteindelijk is ds. Alleke Wieringa aangenomen als predikant voor FTE 0,5. Zij is op 6 december in een feestelijke dienst bevestigd als onze nieuwe predikante. Een dienst, die toen al beperkt was door corona, maar ook online uitgezonden werd. De prettige samenwerking in het kiescollege resulteerde uiteindelijk in de toezegging, dat Nan Pluymackers voorzitter van de kerkenraad wilde worden, Marianne Weenink secretaris, en Jaap Bax als lid. Jo Nelisse was al die tijd als enig bevestigd kerkenraadslid als penningmeester in functie. Alexander Overdiep was bereid om de nieuwe kerkenraadsleden te coachen in het reilen en zeilen van een goed functionerende kerkenraad. Zo sloten wij het jaar hoopvol en met nieuw elan af.

Kerkdiensten/liturgie Doordat we bijna heel

2020 nog geen vaste predikant hadden, zijn alle geplande diensten door gastpredikanten verzorgd. Gelukkig verklaarde onze oud-interim-predikant zich bereid nog regelmatig voor te gaan. Door de beperkingen van corona kon er geen interreligieuze dienst gehouden worden in de Vredesweek.

Programma Voor zover de coronaregels het toelieten, zijn er weer seniorenkringen gestart in zowel Lochem als Zutphen. Maar al snel moesten deze vanwege het opvlammende virus weer gestopt worden.

Pastoraat Via kringwerk groepspastoraat door dhr. Alexander Overdiep en mevr. Noline Swen. Geestelijk verzorgende Maria Schotman werd gevraagd voor een deel pastorale zorg, terwijl in Lochem en Zutphen twee pastorale medewerkers actief bleven.

Diaconie Geen nieuwe activiteiten. Het collecterooster en de collectedoelen zijn weer vastgesteld.

Samenwerking De eertijds bestaande samenwerking in het pastoresoverleg binnen de Raad van Kerken en Geloofsgemeenschappen is door mutaties en ziekte helaas minimaal geworden. Overleg is voorlopig door de coronabeperkingen en onderbezetting gestopt.

Jongerenwerk Doordat er geen jongeren meer zijn, zijn de activiteiten, zoals de kinderkring, gestopt.

Publiciteit/werving/communicatie Een concreet werkplan voor communicatie wordt opgezet en er wordt een account aangemaakt in Laposta om veilig nieuwsbrieven te kunnen verzenden. Met de introductie van een digitale nieuwsbrief houden we de gemeente op de hoogte van alle ontwikkelingen, die het laatste kwartaal worden ingezet, zoals een nieuwe indeling in wijken van de gemeente, waar contactpersonen aan worden gekoppeld en het idee wordt gelanceerd voor het houden van een kerkcafé. Door de onlinediensten ontstaan er mogelijkheden om mensen buiten de eigen gemeente te bereiken. Er is een mooi artikel in de streekbladen verschenen over onze nieuwe predikante, waarop een paar positieve reacties zijn binnengekomen.

Beleid en toekomstperspectieven Er wordt aan een nieuw beleidsplan gewerkt. Als toekomstperspectief richten we onze blik op het *Pelgrimeren*. Zodra het mogelijk is, openen we het maandelijkse kerkcafé, gekoppeld aan de mogelijkheid ds. Wieringa en de contactpersonen te spreken. Er zijn veruitgewerkte plannen om het gebouw functioneel aan te passen en om een eigen audiovisuele installatie aan te schaffen voor online- en livediensten.

Meppel

Algemeen Dominee Anneke van der Velde trad in januari in dienst.

Kerkdiensten *Fysieke diensten*: met inachtneming van de RIVM richtlijnen bezoeken. Het niet samen zingen werd als een gemis ervaren. Dit gold in nog sterkere mate voor het koffie drinken na de dienst. In het najaar de eerste Zondag Anders, onder leiding van Graddie Meijer (Do) met zeer positieve reacties van de deelnemende leden. *Onlinediensten* zowel door Remonstranten landelijk als door andere kerken aangeboden. Een aantal leden maken hiervan gebruik. Graddie Meijer onze eigen Do-dominee maakte thuis YouTube opnames. Voorafgaande aan digitale diensten van eigen dominees werd de uitgeprinte liturgie naar de gemeenteleden verzonden die niet online kerken. Anneke van der Velde heeft meerdere podcasts opgenomen.

Pastoraat/contact houden Anneke van der Velde heeft gemeenteleden thuis opgezocht om kennis te maken. Daarnaast zijn enkele leden ingezet om via telefoon en kaarten in contact te blijven en pastorale zorg te verlenen waar thuisbezoek niet mogelijk is. Dit wordt allemaal zeer gewaardeerd.

Programma *Diaconie en zustercontact* Enkele fysieke bijeenkomsten met eigen leden gehad; elkaar ontmoeten was het belangrijkste. *Buitendag is Binnendag* met een optreden in het Drents van Hennie Kuijer. Gesprekskring *Kerk zijn in coronatijd* drie keer onder leiding van onze nieuwe dominee voor de zomer. Einde van het jaar vier keer online gesprekskring over het boek Jona ook geleid door Anneke van der Velde.

Diaconie De diaconie onderhield persoonlijke contacten met gemeenteleden via bezoek en telefoon. De kanselbloemen werden wekelijks naar iemand gebracht, ook toen de diensten niet fysiek doorgingen. Een keer de maandelijkse maaltijdgroep. Ieder gemeentelid kreeg een orchidee voor de kerst.

Zustercontact Bijna alle activiteiten werden afgelast. De adventsmaaltijd werd adventsviering (fysiek). Meditatie vond vier keer, fysiek, plaats.

Samenwerking Activiteiten in de Vredesweek waren afgelast. Platform van kerken in Meppel heeft stil gelegen. Een informatieve bijeenkomst over eventuele samenwerking met een wijkgemeente van PKN Meppel. Anneke van der Velde had contact met dominees van kerken in Meppel en Vrijzinnigen in Het Noorden. Een fysieke bijeenkomst met Remonstranten Hoogeveen van beide kerkenraden en er is regelmatig telefonisch contact.

Er is een afgevaardigde naar de bijeenkomst van Vrijzinnigen in het Noorden geweest. Vier mensen hebben zich aangemeld voor de open colleges in Utrecht, het vervangende online college werd door één gevolgd. Aan de zoomvergaderingen over beleid en visie, de presentatie ervan en de AV namen twee deel.

Bestuur Kerkenraad: fysieke bijeenkomsten: 12 gezamenlijke vergaderingen. De jaarlijkse leden-voorjaarsvergadering van Do was net voor de eerste lockdown en die van Re is in september ingehaald. De gezamenlijke Do-Re ledenvergadering werd afgelast. In het voorjaar trad Alie Meijering-Noorman na 25 jaar af. Er is nog geen opvolger. De DoRe-kerkenraad telt nu zeven leden.

Beleid en toekomstperspectief Wij streven ernaar om een open en gastvrije DoRe-gemeente te zijn waar iedereen zich welkom kan voelen. Wij zijn een kleine en krimpende gemeente met een hoge gemiddelde leeftijd, maar streven er naar in goede verstandhouding met behoud van ieders eigenheid één kerkgemeente te zijn. Kerkgemeenschap zijn met zorg voor elkaar - ook in andere tijden - is onze prioriteit. Wij gaan door met ons beleid om meer naar buiten te treden en ons gedachtegoed bij meer mensen in Meppel en omgeving bekendheid te geven.

Midden Zeeland

Algemeen Voor de RGMZ was 2020 een roerig jaar. Als gevolg van de covid-19 pandemie was er op sociaal gebied aanzienlijk minder mogelijk dan we gewend waren. Ook op bestuurlijk vlak is er veel gebeurd binnen de Koorkeergemeenschap en in onze RGMZ-gemeente. In 2020 traden elf vrienden om hen moverende redenen uit. Vijf nieuwe vrienden traden toe. Per saldo nam met het aantal vrienden af met zes. Het aantal leden bleef gelijk.

Kerkdiensten Voor de kerkdiensten in 2020 stond 12 keer een remonstrantse predikant op het rooster. Helaas zijn een aantal diensten als gevolg van de coronamaatregelen niet doorgegaan. De predikante van de Koorkeergemeenschap (KKG), Ineke de Feijter, nam per 1 december ontslag en aanvaardde een nieuwe functie als predikante bij de Protestantse Gemeente in Luxemburg.

Bestuur en beleid Marijn de Valk en Maarten 't Hooft namen deel aan de landelijke vergaderingen in Utrecht (voor een deel digitaal). Na enkele jaren brede inspraak en zorgvuldige, pittige, discussie werd de meerjarenvisie van de Broederschap (RB)

voor de periode 2020-tot 2030 nagenoeg unaniem aanvaard: *Remonstranten, een bezielde verband*. In de beleidsvisie wordt ingezet op samenwerking tussen remonstrantse gemeenten, als en voor zover daar behoefte aan is. Helaas moest de jaarvergadering op 20 maart gecancelled worden, in de eerste week van de eerste lockdown. En ook andere activiteiten waren dit jaar niet mogelijk als gevolg van de coronamaatregelen. Het was daarmee een stil kerkelijk jaar. Rob van Tol participeerde mede namens de RGMZ in de taakgroep diaconie van de KKG. Het bestuur, bestaande uit Marijn de Valk, Daan Sauer, Hans Vreeke, Kees Eckhardt en Maarten 't Hooft, vergaderde dit verslagjaar minder dan gewoonlijk, in totaal slechts drie keer. Vanaf januari is er echter ook vier keer vergaderd met een delegatie van het bestuur van de VVHM. Beide besturen hebben de intentie dit overleg te continueren. Op 17 augustus besloot het RGMZ-bestuur om af te treden wegens spanningen in de toenmalige kerkenraad en de doorwerking daarvan in ons tot dan toe prima team als RGMZ-bestuur. Directe aanleiding was de onbevoegde, onterechte uitzetting van onze voorzitter Marijn de Valk uit de kerkenraad door onder meer onze toenmalige penningmeester; beiden waren toen lid van de kerkenraad. In januari riepen de besturen van RGMZ en VVHM bij herhaling de kerkenraad op tot gezamenlijk overleg. Ten einde eensgezind constructief naar buiten te treden. De kerkenraad ging niet in op deze uitweg en organiseerde op 5 februari 'solo' een gemeenteavond om helderheid te verschaffen aan de koorkeergemeenschap. De reactie van de besturen van de VVHM en de RGMZ over onder meer dit optreden van de kerkenraad is opgenomen in de Vierpas van februari 2020. Op 18 februari organiseerde het RGMZ bestuur een informatieavond voor leden en vrienden over de ontstane problemen. De gevolgde koers vond weerklank en draagvlak. Verdere communicatie werd bemoeilijkt door de coronamaatregelen en was alleen incidenteel mogelijk via De Vierpas. Toen tijdens en na de gemeenteavond van 5 februari de verschillende visies onverenigbaar bleken, heeft de kerkenraad visitatie aangevraagd bij de PKN. Ook het bestuur van de RGMZ sprak met de PKN visitatiecommissie, die bij aanvang van het gesprek desgevraagd aangaf de remonstranten niet te kennen. De visitatiecommissie presenteerde haar rapport tijdens een tweede gemeenteavond op 29 september. Na deze avond trad Marijn de Valk af als voorzitter en Hans Vreeke als penningmeester. Daan Sauer moest zijn bestuurswerk afgelopen herfst neerleggen om gezondheidsredenen. Een ver-

bindend initiatief van betrokken koorkekers onder de naam *het bouwteam* adviseerde de resterende de-missionaire bestuurders vooralsnog aan te blijven, in afwachting van het aantreden van een nieuwe kerkenraad in 2021 en een nieuw te kiezen RGMZ-bestuur. Het bestuur had gedurende dit moeilijke jaar veelvuldig contact met het landelijk bureau van de RB. Vanaf september staat Charlotte Hille het RGMZ bestuur bij als adviseur vanwege de RB. Het bestuur is overtuigd van het belang van informatieuitwisseling en gesprek tussen de samenwerkingspartijen in de Koorkekgemeenschap en de rijkdom van onderlinge verbindingen. Ook blijkt de enquête van 2018 hechten de leden en vrienden aan meerstemmigheid met behoud van de eigen identiteit binnen de Koorkekgemeenschap. Deze kan alleen bloeien in echte dialoog. Het bestuur is teleurgesteld in de opgetreden verharding en polarisatie, ten koste van inspiratie en interesse in elkaar. In het besef dat wij als mensen naast onze talenten ook onze gebreken hebben en daarmee per definitie op elkaar aangewezen zijn (Antje van der Hoek in Ad Rem maart 2021). Het bestuur is voorstander van meer verbinding met andere, ook seculiere, gezindten en van vernieuwende activiteiten. Essentieel voor een zinvol en vruchtbaar voortbestaan van een actief verdraagzame remonstrantse broederschap. Een bestuurlijk aandachtspunt is dat de RMGZ in de kerkenraad geen stemrecht heeft. En in de loop van 2020 was de RGMZ niet meer vertegenwoordigd in de kerkenraad. Een vernieuwde organisatiestructuur met gelijkwaardigheid voor alle partijen, waarvoor het RMGZ-bestuur al in 2019 akkoord gaf, is in ons aller belang. En allicht mede inspirerend voor een sprankelend, breed aansprekend spiritueel leven in onze Koorkekgemeenschap. Allen hartelijk dank voor de steun en aanwezigheid gedurende het afgelopen jaar, ook al was deze vaak niet mogelijk in levende lijve. We hopen op een beter 2021!

Naarden Bussum

Algemeen Het jaar 2020 is in meerdere opzichten een bijzonder jaar voor Naarden – Bussum geweest. Het was een jaar van geannuleerde bijeenkomsten én van nieuwe initiatieven.

Kerkdiensten In maart werden de diensten voor een periode van drie maanden afgelast. In deze tijd zijn drie YouTube diensten opgenomen. Deze diensten, door ds Friso Boogerd en door vernieuwingspredikant Claartje Kruijff, waren een groot succes.

De diensten zijn tot op vandaag te zien op onze web-site. Er wordt tijdens deze en andere diensten vaker samen gewerkt met professionele musici. Tijdens het door corona verstoorde zomerprogramma van de samenwerkende vrijzinnige samenwerkingsgemeenten zijn er in onze gemeente een drietal bezinningsbijeenkomsten op zondagmiddag succesvol georganiseerd. In november is de gemeente begonnen met live videodiensten. Deze worden wekelijks gemiddeld door 45 – 120 mensen bekeken.

Programma De meeste Koningspreken en lezingen werden dit jaar helaas geannuleerd. Het programma voorzag in een reeks van vier lezingen en vier Koningspreken met onder andere Freek de Jonge en Marjoleine de Vos. In februari werd de laatste Koningspreek in een volle kerk gehouden door Sigrid Kaag en Joost Röselaers. In december heeft de politica Kathleen Ferrier voor dertig aanwezigen de laatste Koningspreek van het jaar gehouden. Claartje Kruijff, onze vernieuwingspredikant, hield dit najaar op de trappen van de kerk vroeg in de avond een bijeenkomst met een pop - up koor. Deze bijeenkomst werd bezocht door 50 nieuwkomers en gemeenteleden. Haar Kerstnachtsdienst was dit jaar te volgen via YouTube. De dienst werd ongeveer 400 keer bekeken. Claartje richt zich vooral op gespreksgroepen voor nieuwkomers. Onze vaste predikant Friso Boogerd zal op 15 januari 2021 met emeritaat gaan. Zijn afscheid is tot een later moment uitgesteld. Friso is voor een periode van vijf jaar aan onze gemeente verbonden geweest. De nadruk lag in deze jaren op esthetiek en taal van de diensten, pastoraat en het cursusaanbod, met onder andere de cursus Remonstrantica. Dit jaar verwelkomden wij wederom nieuwe leden en vrienden. De gemeente Naarden – Bussum is op dit moment nog vacant.

Nieuwkoop

Algemeen Met veel enthousiasme en veelbelovende plannen begonnen we aan 2020. Covid-19 gooide roet in het eten en ook voor ons was het een bizar jaar, waarin we moesten improviseren, ad hoc beslissingen moesten nemen en daarbij zeker ook onze gemeenteleden wilden steunen en motiveren. Het was spijtig dat een kerkenraadslid aan gaf te willen stoppen. Na intensieve besprekingen hebben we met de Gereformeerden een huurcontract opgesteld dat per 01.01.2021 ingaat. Zij huren vanaf die datum elke twee weken de kerk voor hun eigen diensten.

Kerkdiensten De preek van de leek met sterrenkundige Margot Brouwer in februari was een succes. Henk van 't Hoff ging in 2 bijzondere diensten voor, met veel muziek. Er zijn verschillende digitale diensten verzorgd, sommige in samenwerking met de Gereformeerden.

Programma Het streekoverleg, opgericht voor de voorstelling *Zit er nog rek in*, kwam weer bijeen om een filmvoorstelling met nagesprek o.l.v. Jan Berkvens te realiseren, dit kon wegens corona niet doorgaan. We blijven optimistisch hopen dit volgend jaar wel te kunnen organiseren.

Pastoraat/contactledenwerk Onze predikant, Japke van Malde, heeft met alle gemeenteleden telefonisch en per mail contact onderhouden, en zo nodig ging zij op huisbezoek. De leden van de kerkenraad hebben ook gebeld om te informeren of het met onze leden wel goed ging. De leden van de activiteiten commissie belden ook regelmatig onze leden om te horen hoe het met ze gaat. Daarnaast hebben alle leden, vrienden en belangstellende een kaartje van ons ontvangen met een bemoedigende tekst.

Samenwerking Normaal worden er twee streekdiensten per jaar gehouden, dat was dit jaar niet mogelijk. Ook de oecumenische diensten binnen de gemeente Nieuwkoop konden niet doorgaan. De gezamenlijke diensten met de Gereformeerden werden zo nodig digitaal uitgezonden.

Tenslotte Deze tijd heeft ons doen inzien dat we ons meer verbonden voelen dan we dachten. Ook zijn we blij met de aanmelding van nieuwe vrienden. Dit alles bij elkaar geeft ons een *boost* om ons met plezier in te (blijven) zetten voor een hechte geloofsgemeenschap.

Nijmegen

Algemeen Dit jaar werd door twee grote zaken gekenmerkt, het eerste zoals bij iedereen: corona. En het tweede speciaal voor ons in DoRe Nijmegen: de start van het project *Zielzin, een plek voor dromen en dwarse gedachten*. Voor dit project is op 26-1-2020 in een meer dan volle kerk ds Peter Nissen bevestigd als dominee in onze kerk door onze andere voorganger ds Hans Noordeman.

Bestuur De KR bestaat maar uit 2 personen, dat is veel te weinig. Sinds november kregen we wel 5 vaste gemeenteleden, die zonder taak, met ons meedachten tijdens de KR vergaderingen. Het helpt, maar is op termijn niet een goede oplossing voor de toekomst.

Kerkdiensten De kerkdiensten werden goed be-

zocht, zolang we ze konden houden, vanwege het coronavirus. Ze stopten op 18 maart, begonnen weer in juli, stopten weer in oktober. Alleen de Kerstdienst werd fysiek gehouden, aanwezig waren 10 leden, die op ruime afstand van elkaar zongen en de dienst beleefden. Sinds oktober zijn we aangesloten op Kerkdienstgemist.nl. Gemiddeld zijn daar 26 luisteraars. De Kerst springt daar boven uit met 82. Het voorziet in een behoefte dus.

Programma Veel onderdelen van het programma van onze Gemeente vervielen door corona, net als die van ZielZin. De laatste werden later online voortgezet, voor zo ver mogelijk. Tijdens de intelligente lockdown van het najaar zijn er iedere week inspiratiebrieven, met een korte overdenking naar alle leden/vrienden/belangstellenden verzonden. Dat werd zeer gewaardeerd.

Contact houden De contactledencommissie is bij ons, door gebrek aan mankracht, opgeheven. Indien nodig worden er wel mensen thuis bezocht, door ds Hans Noordeman en door leden, die zich daarvoor beschikbaar hebben gesteld.

Diaconie De diaconie heeft nu nog 1 hoofddoel: het ondersteunen van een schooltje in Mexico. Verder heeft onze DoRe nog steeds een adoptie kind in Roemenië.

Samenwerking Samenwerking is bij onze kleine Gemeente hard nodig. We doen veel samen met de vlakbij gelegen Effata Parochie, wat minder met het Stadsklooster Mariken. We hebben levendige vriendschapsbanden met de Friedensgemeinde Kelterbach in Duitsland. Hun bezoek aan ons werd echter, weer door corona, uitgesteld.

Jongerenwerk - catechese Jongerenwerk is er niet bij ons. Wel is er een gespreksgroep: *wat geloof ik?* Twee remonstrantse vrienden wilden hun geloofsbelijdenis afleggen, dat werd, ook door corona, uitgesteld tot volgend jaar.

Publiciteit Er is vanuit het project ZielZin veel publiciteit. In kranten, huis-aan-huis bladen, bij bibliotheken, de wijk, op de landelijke website RB, Stip-punten, de Radboud Universiteit en op Facebook en Twitter. Elke dag schijft ds Peter Nissen onder de titel *van de schoonheid en de troost* een stukje op facebook over uiteenlopende onderwerpen.

Toekomst We zijn hard aan het denken om beeldopnames van de kerkdiensten uit te zenden. Voor vele ouderen is alleen auditief de dienst beluisteren niet makkelijk.

Oosterbeek

Inleiding Na het afscheid in 2020 van ds. P.J.A. Nissen is met een beroepingscommissie gezocht naar invulling van de vacature. Na een korte selectieronde is ds. J. Röselaers door de Algemene Leden Vergadering per 1 juni 2020 van harte benoemd als predikant van onze gemeente. Vanwege het coronavirus heeft de intrededienst plaatsgehad op 13 september. Een bijzonder feestelijke dienst, die vanwege de coronamaatregelen in het gebouw plaats vond waar de remonstranten begin 1900 ooit als gemenete zijn begonnen, de Concertzaal.

Algemeen over de gemeente De gemeente heeft vanwege corona de gedachtewisseling over de toekomst van de eigen gemeente niet kunnen voortzetten. Wel is de organisatiestructuur aangepast en ingevoerd. Met de instelling van taakgroepen, waarover vorig jaar al is gerapporteerd, is een structuur gevonden die de inhoud van het kerkzijn versterkt en wordt tegelijkertijd meer efficiëntie en effectiviteit bereikt. Zoals bij alle kerken legt het coronavirus veel beperkingen op waardoor het risico bestaat dat bestaande sociale verbanden onder druk komen te staan. Desondanks zien de gemeentelieden naar elkaar om en wordt er gezocht naar verbinding.

Kerkdiensten/liturgie Naast de diensten met eigen predikanten en gastpredikanten heeft ook een dienst plaatsgehad met lekenpreek die verzorgd is door de heer C. van Lede.

Pastoraat/contactledenwerk Aangezien de gemeente zich laat onderscheiden in een deel jongeren en een groot deel ouderen in de leeftijdscategorie 80 – 90 jaar, is er behoefte aan een herijking van de visie op het pastoraat. In dit jaar is het gesprek hierover gestart, maar dit zal worden voortgezet in 2021.

Samenwerking Ook dit jaar is er sprake van betrokkenheid bij en deelname aan gezamenlijke activiteiten en kerkdiensten met de andere kerken binnen de gemeente Renkum; de oudejaarsdienst is daar-van een voorbeeld.

Publiciteit Communicatie en Pr zijn ondergebracht in een aparte taakgroep. Deze taakgroep is zeer actief op de eigen site, met podcasts, facebook en anderszins. Vooral in deze tijd zijn zij een belangrijk hulpmiddel in het meedragen van de verantwoordelijkheid de binding tussen de leden en vrienden te steunen. En het werkt.

Beleid Zodra corona het mogelijk maakt zal de gedachtewisseling worden voortgezet inzake de visie op kerkzijn in deze tijd. Met Teams en Zoom is dat nu niet mogelijk.

Tenslotte Het is goed en bemoedigend te zien dat ondanks de coronabeperkingen er sprake is van een levendige gemeente die haar uiterste best doet om de onderlinge verbondenheid in stand te houden. Niettemin, wat zouden we elkaar weer graag ontmoeten. Met het vertrouwen dat dit een keer zal plaatsvinden, gaan wij moedig verder.

Oude Wetering

Inleiding Het is vermoedelijk een open deur, niettemin willen we gezegd hebben dat 2020 door de coronacrisis een dieptepunt was in het reilen en zeilen van onze gemeente. Temeer omdat we, nog afgezien van onze tweewekelijkse kerkdiensten op de zondagochtend, een mooi programma hadden dat we maar deels konden uitvoeren. We zijn al langer bezig met het op orde brengen van ons oud archief (wat helaas niet zo erg wil opschieten) en ook wanneer we althans in notulen e.d. de oorlogsjaren '40-'45 van de vorige eeuw voorbij zien komen, lijkt er maar weinig zoveel impact gehad te hebben op het gemeentelieven als de crisis waarin we nog steeds verkeren. Maar, we laten de moed niet zakken en zien uit naar betere tijden in de loop van 2021.

Kerkdiensten - programma Er is door de coronacrisis dus veel niet doorgegaan. Ongetwijfeld zal het hierdoor voor leden, vrienden en belangstellenden moeilijk zijn om te voelen dat we samen een gemeente vormen die na zoveel honderd jaar nog altijd springlevend is! Mede op initiatief van onze predikant ds. Jan Berkvens kregen de kerkdiensten geleidelijk aan een wat andere vorm en inhoud, waardoor die ook jongeren beter kunnen aanspreken. En wie had tot een paar jaar geleden nog kunnen bedenken dat er in onze kerk filmcafés zouden worden gehouden? Online-diensten en podcasts zijn ook gewoon aan het worden. De landelijke kerstavondviering werd deels uit Oude Wetering verzorgd. In 2020 is een jong volwassenengroep gestart. Ook de leesclub is actief en las ook in 2020 een aantal boeken.

Pastoraat – contact houden Ds. Berkvens had regelmatig contact, telefonisch en met huisbezoek, met verschillende leden en vrienden. De afspraak is dat men daar vanzelfsprekend ook zelf om kan vragen, al dan niet via de kerkenraad. We hebben de indruk dat dit zo goed functioneert. In de vergaderingen van de kerkenraad is het pastoraat een vast punt van de agenda.

Diaconie Via in hoofdzaak de zondagse collectes voor speciale doelen, ontvangen verschillende in-

stellingen financiële steun voor hun werk. Die steun bestaat uit minimaal een bepaald bedrag. Wanneer een collecteopbrengst daaronder blijft, wordt die aangevuld uit de algemene middelen.

Samenwerking Wij werkten ook het afgelopen jaar samen met andere kerken in de gemeente Kaag en Braassem, via de plaatselijke oecumene. Normaal gesproken zijn er jaarlijks twee oecumenische diensten, maar dan niet in onze kerk want die is daarvoor te klein! Dat is gelukkig niet zo voor de succesvolle muziek- en poëzieavond, maar die ging in 2020 ook al niet door.

Publiciteit/communicatie Voor de interne communicatie is ons onvolprezen kerkblad *Op de Oude Wateringhe* (50 +!) hét aangewezen medium. Maar tegenwoordig wordt natuurlijk ook gebruik gemaakt van de e-mail en sociale media. Onze website is ook van belang. Extern weten we ook de plaatselijke en regionale pers en de zg.kabelkrant te vinden en we kunnen merken dat het werkt. Ook wordt er wel eens geflyerd. Het resultaat is dat we nogal eens vreemde gezichten zien bij onze diensten of andere activiteiten. Wij werken jaarlijks met een werkplan, zeg maar jaarprogramma.

Tenslotte Tenslotte merken we op dat onze gemeente qua ledental door de afgelopen jaren heen op niveau bleef en zelfs een lichte groei liet zien. Een bemoedigende ontwikkeling!

Rotterdam (en Breda)

Algemeen Tot maart konden de activiteiten volgens het jaarprogramma plaatsvinden, maar in korte tijd veranderde de gehele wereld en kwam het gemeentelven tot stilstand. Er ontstonden nieuwe manieren om met elkaar in contact te blijven. Onze Gemeente nam, op de locaties Rotterdam (als eerste in Nederland) en Breda, deel aan het landelijke project om digitale kerkdiensten aan te bieden via het YouTube-kanaal van de Broederschap. Koen Holtzapffel besloot zijn studieverlof, met als thema *Bijbelse gelijkenissen en parabels*, uit te smeren over een langere periode, zodat ook hij tijdens deze crisis beschikbaar bleef voor pastoraat. Uit dit studieverlof komt in samenwerking met collega's nog een publicatie voort. Vergaderingen van bestuur en kerkenraad werden dit jaar veelal digitaal gehouden. Tijdens de landelijke zoom-vergaderingen werd gediscussieerd over de toekomst van de Broederschap Rotterdam had er grote zorgen over dat er meer werd gekeken naar vernieuwing en te weinig aandacht was voor de meer traditionele manier van

kerkzijn, over de inhoud van de predikantenopleiding en over de financiering van alle voorgenomen plannen. De Beleidsvisie, voorheen Beleidsplan, werd tijdens de AV van Bestuur in november met enige aanpassing naar aanleiding van gevoerde discussies en met enkele kritische woorden en onze drie Rotterdamse stemonthoudingen aangenomen en zal komend jaar verder vorm krijgen. Dit jaar maar één Algemene Vergadering van Leden en Vrienden, zodat de jaarcijfers, begroting, jaarverslag Gemeente en de landelijke beleidsvisie aan de Gemeente kon worden voorgelegd. Door alle maatregelen kon er slechts bescheiden aandacht worden besteed aan de 25-jarige predikantsjubilea van Koen Holtzapffel en Tjaard Barnard. Om dit toch feestelijk te gedenken waren er bloemen, een taart en voor elk een karikatuur. De renovatie van het voorplein kwam gereed. Het werd met nieuw gemetselde pijlers, een smeedwerk hek, nieuwe bestrating, bankjes en nieuwe aanplant geheel in oude luister hersteld.

Kerkdienst/Liturgie Bij het voortduren van de crisis werd besloten digitale kerkdiensten in eigen beheer te laten opnemen door een professioneel filmteam en deze via ons eigen YouTube-kanaal aan te bieden. De kerk komt naar je toe! De opnames waren afhankelijk van de geldende maatregelen, zonder publiek of met een gering aantal kerkgangers, volgens een streng protocol van aanmelden, triage bij binnenkomst, handen ontsmetten, mondkapjes tot aan de zitplaats, niet gezamenlijk zingen tijdens de dienst en geen ontmoeting na afloop van de dienst. Korte tijd werd er virtueel koffiegedronken en nagepraat over de dienst. Het was toch niet hetzelfde als elkaar daadwerkelijk ontmoeten. Mensen zonder computervaardigheden kregen de preek per post thuis gestuurd. In de zomermaanden konden de fysieke kerkdiensten met dertig kerkgangers voor korte tijd weer plaatsvinden. In deze tijd namen de kosters het geluid van de diensten op, zodat mensen die niet naar de kerk konden of wilden komen dit via SoundCloud konden terugluisteren. Hier maakten uiteindelijk weinig mensen gebruik. Na het ingaan van de nieuwe lockdown werd opnieuw besloten tot opname van de kerkdiensten voor ons eigen YouTube-kanaal. Ook de kerstdiensten konden dit jaar geen doorgang vinden. Voor het eerst geen vijf meter hoge kerstboom in de kerkzaal, maar al in november een klein kerstboompje in de Kerkenraadskamer, zodat de kerstsfeer zichtbaar was tijdens de opnames. Nu we voor lange tijd niet in de kerk kunnen samenkomen,

blijkt ons kerkgebouw toch een belangrijke rol te spelen in het gemeentelven.

Programma Tot half maart kon het jaarprogramma met als thema *Bijbelse helden en ons levensverhaal* worden gevolgd. Naast de jaarlijks terugkerende activiteiten ontstond er dit jaar met de komst van onze nieuwe organist Jos van der Kooy een mooi muziekprogramma. Tijdens de maandelijkse openstelling op de zondagmiddag was er voorafgaand aan de afsluitende vesper een orgelconcert. Deze concerten trokken veel belangstelling van buiten onze Gemeente. Tenslotte werden interactieve bijeenkomsten georganiseerd rond het kerklied. Samen zingen en met elkaar praten over de betekenis van de liederen. Vlak voor het uitbreken van de coronapandemie maakten onze predikanten met een groep van 31 leden en vrienden van onze Gemeente een inspirerende reis naar Israël, waarbij de belangrijkste plaatsen in het Heilige Land werden bezocht. Een deelneemster werd in de Jordaan gedoopt. Frans van den Ban maakte een uitgebreid verslag van deze reis. Voorafgaand aan de reis deelde Piet Bogaards, tijdens een bijeenkomst Tussen koffie & lunch, aan de hand van dia's zijn reiservaring in Israël. Half maart moesten alle activiteiten in het kerkgebouw vanwege de coronalockdown worden afgelast. Veel werd onzeker, maar met elkaar probeerden we er het beste van te maken. Kringen probeerden, de anderhalve meter onderlinge afstand in acht nemend, nog bijeen te komen in ons grote kerkgebouw in Rotterdam, in het kerkgebouw in Breda of probeerden het via een zoombijeenkomst. Het bleef behelpen. Om toch woord en inspiratie aan te bieden, zijn er vanaf april miniconcerten opgenomen en aangeboden via ons YouTube-kanaal: bekende liederen gespeeld op het orgel, toegelicht door onze predikanten en vaak gezongen door alt Nicky Bouwers. In de zomer kwam er versoepeling van de maatregelen en konden sommige activiteiten op kleine schaal doorgang vinden. De Roze Viering met als thema *Dare to ...* kon in september nog in ons kerkgebouw plaatsvinden, maar november bracht opnieuw strenge maatregelen door de tweede coronacrisis, resulterend in een nieuwe lockdown. Alle activiteiten werden daardoor tot aan het eind van het jaar afgelast.

Pastoraat In 2020 werden zes mensen vriend van onze Gemeente en was er één herinschrijving als lid. Het aantal leden en vrienden nam dit jaar met 48 af, voor het overgrote deel door overlijden, en komt daarmee op 294 leden en 217 vrienden. Door de coronapandemie kreeg het predikantswerk een andere invulling. De veiligheid van predikanten en

Gemeente stond daarbij voorop. Afhankelijk van de overheidsmaatregelen werden geen of slechts weinig huisbezoeken afgelegd. Vanwege de gepaste onderlinge afstand ontstonden tuinbezoeken of pastorale gesprekken tijdens een rondje om het huis. Toen ook dat niet meer mogelijk was, werd er heel wat afgezoomd, gemaïld of geappt. Het was even wennen, maar het was altijd beter dan helemaal niets. Contactleden stuurden meer kaarten of pleegden vaker een telefoontje om te informeren hoe het ging. Een van de jonge remonstranten maakte tekeningen en stuurde die naar leden en vrienden die wat extra aandacht konden gebruiken. Zo probeerden we elkaar op afstand vast te houden. Het blijft volhouden en hopen op betere tijden. Wanneer de kerkdiensten weer in het kerkgebouw kunnen plaatsvinden, kan ook het initiatief voortgang vinden, waarbij we een kaart sturen die door alle kerkgangers is ondertekend en waarmee we laten zien dat we meeleven met mensen voor wie het leven even niet meezit.

Diaconie Daar waar hulp nodig is, zoekt de Diaconale Commissie, namens en in samenspraak met de Gemeente, naar wegen, die hulp te bieden. Kernpunt hierbij is herkenbaarheid van de gekozen doelen, waarbij ook wordt bekeken of de bijdrage vanuit de Gemeente een wezenlijk verschil kan maken bij een project. Daarnaast houden leden van de commissie nauw contact met vertegenwoordigers van deze doelen. Een tweede pijler is noodhulp op projectbasis of na een persoonlijke aanvraag, die altijd vertrouwelijk wordt behandeld. In het afgelopen jaar werd vanwege de overheidsmaatregelen ook de wijze van collecteren aangepast. Er kon niet meer door onze collectanten worden gecollecteerd, maar kerkgangers doneerden na afloop van de dienst het collectegeld in een gereedstaande collecteschaal en na afloop van de digitale kerkdiensten was er een QR-code te zien waarmee men kon bijdragen. De opbrengst is steeds gelijk verdeeld over Diaconie en Gemeente. Het ontvangen bedrag voor de Diaconie werd volgens het opgestelde rooster bestemd voor het gekozen doel. In de dit jaar door de commissie opgestelde beleidsnotitie werd vastgelegd vanuit welke visie de commissie wil doneeren, welke relatie de commissie heeft tot de Kerkenraad, de CoZa en de instelling Geloof & Samenleving en hoe men in overleg met de Kerkenraad een groot legaat wil besteden.

Samenwerking In het voorjaar werd in het kader van het project *preken voor andermans parochie* een dienst gehouden waarin rabbijn Albert Ringer preekte. De gezamenlijke zomerdiensten met de

doopsgezinden vonden dit jaar alleen in ons kerkgebouw plaats. Nadat de omvang van de coronapandemie duidelijk werd, deden wij samen met andere kerken in Rotterdam mee aan het project *klokken van hoop*. Als teken van hoop en troost, om mensen met elkaar te verbinden en als signaal van respect voor alle mensen die werken in de hulpverlening, hebben van 18 maart t/m 5 mei om 12 uur ook onze kerkklokken geluid.

Jongerenwerk In de afgelopen jaren hebben met regelmaat enthousiaste vrijwilligers de predikanten ondersteund bij het opzetten van activiteiten voor jongeren. Dat loopt een bepaalde periode goed, tot dat er geen nieuwe jongeren meer toetreden tot de kring van deelnemers. Op dit moment is er daarom geen jongerenwerk binnen onze Gemeente, maar participeren we alleen in het studentenpastoraat in Rotterdam.

Publiciteit, werving, beleid en toekomstperspectieven Nadat het gemeentelven tot stilstand was gekomen, ontwikkelde zich een enorme creativiteit om op een andere manier woorden ter bemoediging en inspiratie aan de eigen Gemeente te bieden en velen buiten onze Gemeente te laten zien wat wij te bieden hebben. Niet alleen is onze digitale presentie enorm toegenomen door Facebook, ons YouTube kanaal, SoundCloud en met de actuele website, maar ook werd de frequentie van de nieuwsbrief en het kerkblad verhoogd. Op Facebook, met bijna 1500 volgers, worden dagelijks berichten geplaatst, veelal luchtig van toon, maar zeker serieus en met diepgang. Landelijke berichten worden daar gedeeld en er wordt geadverteerd voor activiteiten en kerkdiensten. Het Youtubekanaal heeft ca. 300 abonnees, die daar de filmpjes van de kerkliederen en de kerkdiensten bekijken. Om de Gemeente zo goed mogelijk op de hoogte te houden van het kerkelijk werk, verscheen het kerkblad tweewekelijks met een aangepaste inhoud. Geen aankondigingen van activiteiten, maar korte verslagen over hoe leden en vrienden zich staande hielden in deze crisistijd en wat hen juist nu de inspiratie gaf dit alles aan te kunnen. Herkenbare verhalen, maar ook verhalen van bemoediging. Verhalen van Titus van Hille over de versieringen in de kerkzaal, waar we even niet konden samenkomen en die uiteindelijk zijn samengebracht in een mooi boekje. Er waren zelfgemaakte gedichten en cartoons, veel foto's en inspirerende verhalen van onze predikanten. We zijn nog niet klaar met het bestrijden van deze coronacrisis, maar blijven hopen dat het nieuwe jaar verbetering brengt. Streven is, ook in het post-coronatijdperk een levende en levendige gemeenschap

te vormen met zeggingskracht naar binnen en naar buiten. Daarbij zijn geestkracht, veerkracht en verbeeldingskracht nodig. We blijven elkaar vasthouden, al zit er nog even anderhalve meter tussen.

Schoonhoven

Inleiding Het jaar 2020 was voor onze gemeente een jaar met twee gezichten. Het begint vol elan en enthousiasme, met de intrededienst op 6 februari van onze nieuwe predikant ds. Martijn Junte als belangrijkste mijlpaal. Na de gedeeltelijke lockdown vanaf medio maart veranderde het gemeentelven ingrijpend. Het heeft enige tijd gekost om in de nieuwe situatie manieren te vinden om de cohesie in de gemeente te onderhouden. De voor maart geplande ALV is geannuleerd. Mede daardoor kon de kerkenraad niet op sterkte worden gebracht na het aftreden van René Kuzee. De raad kent nu slechts 2 leden.

Kerkdienst/liturgie Vanaf medio maart zijn er vrijwel geen reguliere kerkdiensten meer gehouden, op een paar diensten in de herfst na. Wel zijn er vieringen opgenomen en online gezet en daarnaast kregen de leden en vrienden via de digitale Nieuwsbrief ook links met remonstrantse kerkdiensten in den lande. Op enkele zondagen in mei zijn een paar korte vieringen gehouden en opgenomen (voor digitale uitzending) met een inloopmogelijkheid gespreid over 2 uren (10-12 uur). Slechts een klein aantal gemeenteleden heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt.

Programma Na twee kruispoortevenementen – in januari en begin maart- is deze activiteit tot stilstand gekomen tengevolge van de coronabeperkingen. Datzelfde geldt ook voor de (2) gespreksgroepen. De plannen om de geplande bijeenkomsten uit te stellen tot in de herfst konden om dezelfde reden ook niet tot uitvoering komen.

Pastoraat/contactledenwerk De contactleden hebben naar vermogen bijgedragen aan de onderlinge contacten van de leden en vrienden. Ook hier echter wreekt zich, naast de coronabeperkingen, ook de onderbezetting van alle gremia in onze gemeente. Wel waren er telefonisch veel bilaterale contacten; de signalen die dat opleverde zijn ter kennis van de predikant gebracht.

Diaconie De diaconale commissie heeft geen nieuwe activiteiten kunnen opzetten gezien de omstandigheden.

Samenwerking (met andere gemeenten in Schoonhoven): Behalve de verheugende aanwezigheid van

onze Schoonhovense buren bij de intrededienst valt over dit item weinig te melden dit jaar.

Jongerenwerk Voor onze gemeente niet van toepassing.

Publiciteit/werving/communicatie Onze belangrijkste publiekstrekker – de kruispoortbijeenkomsten- is ons uit handen geslagen. Wel is de regionale pers bereikt met bijzondere activiteiten als een kerstconcert (dat kon nog net!). Daarnaast blijken onze digitale diensten door meer dan alleen de eigen gemeenteleden gevolgd te worden. Een aantal keren per jaar verzorgt een lid van onze gemeente een uitzending van de regionale radiozender op zondagochtend; dit doen de kerken in de regio bij toerbeurt.

Beleid en toekomstperspectieven In de loop van het jaar tekende zich steeds duidelijker een situatie af die twijfels deed rijzen aan de mogelijkheid voor een zelfstandig voortbestaan van onze gemeente. Een extra AVLV in november gaf het groene licht om oriënterende gesprekken aan te gaan met de Geertekerkgemeente Utrecht over een eventueel samengaan. Een eerste contact in december was meer dan bemoedigend. Dat perspectief krijgt inmiddels duidelijk gestalte.

Sommelsdijk

Inleiding /algemeen Het jaar 2020 is in alle opzichten een heel bijzonder jaar geweest. Tot 13 maart hebben we onze normale routine gedraaid, met kerkdiensten afgewisseld met gespreksgroepen, om de week. Daarna zijn we in lockdown gegaan i.v.m. covid-19. Een jaar dat van ons veel creativiteit heeft gevraagd en waarbij we steeds hebben gezocht naar mogelijkheden om de kerkdiensten door te laten gaan, offline zowel als online. Vanaf 1 juli hebben steeds 13 leden in de kerk toegelaten tot de lockdown op 19 december. Vanaf dat moment hebben we met het minimumaantal mensen dat nodig was voor de onlineuitzending gewerkt om een dienst online mogelijk te maken.

Pastoraat/contactledenwerk Onze eigen predikant is lange tijd ziek geweest en in die periode lag het pastoraat vanuit de predikant stil, dat is gedeeltelijk waargenomen door André Meiresonne, die ook onze predikant op andere terreinen heeft vervangen. De kerkenraad heeft zelf het initiatief genomen om de leden te bellen in verschillende rondes en op die manier bij iedereen vinger aan de pols te hebben. Als er iets nodig was aan pastorale ondersteuning konden we dat op die manier horen en

regelen.

Kring Schouwen De kring ligt sinds het beging van de coronacrisis stil. De leden houden via email onderling contact en blijven zo op de hoogte van elkaars welbevinden.

Samenwerking M.b.t. de samenwerking kunnen we kort zijn, die heeft het hele jaar grotendeels stilgelegen.

Kerkdiensten online We hebben onze kerkdiensten sinds 1 juli ook steeds online uitgezonden, via facebook en de eigen website. Gelukkig hebben we steeds de predikanten bereid gevonden om hieraan mee te werken.

Publiciteit - Website en facebook De kerkdiensten worden via de website en via facebook uitgezonden. Door een groter bereik hebben we op deze manier nieuwe leden weten te interesseren voor onze gemeente. Een actuele website werkt ook wervend. D.m.v. tweewekelijkse emails aan alle leden, vrienden en belangstellenden, info op Facebook én de website houden we allen op de hoogte van de onlinediensten en ander nieuws. Om hen op deze manier toch te blijven betrekken bij de gemeente

Vrijzinnige Klanken Het blad van de gemeente verschijnt 6 keer per jaar. De drie personen tellende redactie zorgt samen met een aantal vaste schrijvers, dat mededelingen, wetenswaardigheden en nieuws van binnen en buiten de gemeente onder de aandacht komen van leden, vrienden en belangstellenden. Zo worden ook lezers die niet (meer) in de kerk kunnen komen op de hoogte gehouden.

Cantone Het koor van de gemeente heeft vanaf 8 januari één keer per week gerepeteerd en ook gezongen in de diensten tot 15 maart 2020. Vanaf die tijd ligt dit allemaal stil.

Twente

Kerkdienst/liturgie Het verslagjaar 2020 is een bijzonder jaar geweest. Altijd staan de kerkdiensten centraal binnen onze gemeente, maar door de coronamaatregelen is dat in het verslagjaar helaas niet gelukt. Onze predikant Kirsten Slettenaar kwam na de totale lockdown in maart met een idee om via internet de gemeente te bereiken. Zo kon tijdens de Paascyclus vanaf Witte Donderdag elke avond digitaal een passende uitzending tot en met Paasmorgen gevolgd worden. Op 10 mei mocht onze gemeente de landelijke dienst van de Broederschap verzorgen, die velen ook buiten onze gemeente, bereikt heeft. Op 23 augustus konden we weer een fysieke kerkdienst beleven. Met een dertigtal gemeenteleden

hebben we medio september de gebruikelijke startzondag op een prachtige buitenlocatie kunnen vieren. Helaas werden we gedwongen om de herdenkingsdienst op zondag 8 november online te verzorgen. In Advent hebben we drie zondagen weer in de kerk gevierd. Waarbij steeds een vrouw centraal stond (Hannah; Tamar en Mirjam) met het verbindende thema *Van duisternis naar licht*. De kerstdienst met het thema *Maria* was noodgedwongen weer online.

Pastoraat/contactledenwerk Het pastoraat veranderde ook na 23 maart. Onze predikant is gemeentelieden vooral gaan bellen in plaats van persoonlijk te bezoeken. Mede via het netwerk van onze interne contactleden probeerde zij op de hoogte te blijven van het wel en wee binnen de gemeente. In de tweede helft van 2020 hebben vijf mensen zich aangemeld als vriend van de gemeente.

De programmacommissie Wij starten in het kader van *Helden uit de Bijbel* met de lezing van Peter van 't Riet op 15 februari. Op 26 februari begint de leesclub *Groene theologie*. Per april wordt door de kerkenraad besloten alle activiteiten voorlopig te beëindigen. Na de online Pinksterdienst op 31 mei is er in juli een memorabele zomerontmoeting met Kees de Pater. Vervolgens de mooie startzondag medio september en daarna gaat het mis. De lezing over Groene theologie gaat niet door evenals de cursus Ver weg en dichtbij.

Diaconaat De diaconie heeft dit jaar een paasgroet uitgebracht met de wens: Laten we vooral nu naar elkaar blijven omzien. Verder is er medewerking verleend aan de startzondag, zowel fysiek als financieel. Zo mogelijk werd binnen de gemeente diaconaal werk verricht. Daarnaast heeft de diaconie financieel extra bijgedragen aan de reeds geplande wekelijkse collectiedoelen. In december is bijgedragen aan een gemeentelijke kersttentie die door de contactleden zijn bezorgd.

Samenwerking en Oecumene De gebruikelijke samenwerking met de Doopsgezinden met tien gemeenschappelijke diensten hebben we onder de gegeven omstandigheden helaas niet kunnen waarmaken. We hebben wel de gezamenlijke kerstgroet uitgebracht. Aan het begin van 2020 hebben we in de week van Gebed voor de Eenheid nog wel onze traditionele gemeenschappelijke dienst met de Hengelose Raphaël-Exodus geloofsgemeenschap kunnen vieren.

Publiciteit/werving Passant is ons maandelijks gemeentelijke mededelingenblad dat elf keer per jaar verschijnt. Helaas is in 2020 de uitgave van Kwadrant, ons kwartaalblad met opiniërende arti-

kelen, beëindigd. Teruglopende belangstelling en een te krappe redactie hebben onder andere tot dit besluit geleid. Intussen heeft de redactie nagedacht over een andere vorm van PR. Er wordt nu een podcast uitgebracht onder de naam: *'t Luisterend oor*. Via de website <https://twente.remonstranten.nl/t-luisternd-oor> is deze digitaal te beluisteren.

Beleid en toekomstperspectieven Tijdens het verslagjaar hebben onderliggende interne spanningen tot onrust binnen onze gemeente geleid. Helaas heeft dit het aftreden van enkele kerkenraadsleden veroorzaakt en betreuren wij het vertrek van een klein aantal leden en vrienden. Tijdens onze ledenvergadering op 4 juli is een vertrouwenscommissie aangesteld om zowel de rust en het vertrouwen binnen de gemeente te herstellen, als het bieden van perspectief voor de toekomst. Het jaar 2020 was ook een belangrijk jaar voor het toekomstperspectief van onze landelijke Remonstrantse Broederschap. Er werd een belangrijke beleidsvisie 2020-2030 vastgesteld, waarin onder andere een naar buiten gerichte focus van gemeenten, regionale samenwerking en een minimum aanstelling van 0,4 fte voor predikanten is opgenomen. Ook voor onze gemeente zitten daar positieve aanknopingspunten in, die ons kunnen helpen om onze Twentse gemeente toekomstbestendig te maken.

Utrecht

Inleiding Ook bij de RGU stond het jaar 2020 vanaf maart in het teken van de coronapandemie en alle maatregelen die daarbij hoorden. We misten het fysieke contact, maar daardoor zijn ook grote stappen op digitaal gebied gezet. Kerkenraadsvergaderingen gingen veelal via Zoom, evenals vele andere activiteiten. De voorzitter schreef regelmatig voortgangsbrieven, waarin o.a. de stand van zaken betreffende de coronamaatregelen werd vermeld. Deze brieven werden verstuurd aan alle gemeentelieden, wat zeer gewaardeerd werd. In september maakte ds. Alleke Wieringa bekend, dat zij ging vertrekken naar de gemeente Lochem-Zutphen. Ds. Tina Geels neemt waar voor ds. Alleke Wieringa. Omdat ds. Florus Kruijne in juni 2021 met emeritaat gaat, is de RGU op zoek gegaan naar 1 of 2 nieuwe predikanten. Inmiddels is in de ALV van november een kiescollege benoemd. In juli heeft jongerenwerker Timo van Kempen zijn ontslag ingediend. Ds. Marthe de Vries heeft zijn taken overgenomen. Over de financiële situatie van de gemeente is de kerkenraad niet ontevreden. Wat daar-

bij tot tevredenheid stemt is, dat de opbrengst van de bijdragen in 2020 meer is dan in 2019. Jaap Marinus is als vernieuwingspredikant toegewezen aan de RGU.

Kerkdienst/liturgie Tot medio maart zijn in de Geertekerk fysieke kerkdiensten gehouden. Daarna begon de coronacrisis en mochten er geen kerkdiensten meer gehouden worden. Kort daarna is Radio Geertekerk van start gegaan. Een aantal weken in de zomer konden de diensten weer doorgaan met maximaal 30 personen en op 1,5 m afstand. Totdat ook hier weer een eind aan kwam in september. Inmiddels had onze exploitant Huize Molenaar een videoinstallatie aangelegd en was het nieuwe team Audiovisueel van start gegaan. Daardoor konden de diensten ook live via beeld bekeken worden. Op 2 november is er een bijzondere Allerzielenviering georganiseerd. De kerk was een aantal uren open, mensen konden een kaars aansteken en kijken luisteren naar een video met gedichten en muziek. De paasdienst en de dienst op 1e kerstdag zijn landelijk uitgezonden. Onze videodiensten genoten een stijgende belangstelling, zowel van binnen als buiten de gemeente. In november werden twee doopdiensten gehouden waarin acht kinderen werden gedoopt.

Programma De meeste activiteiten konden in het begin van het jaar nog doorgang vinden, o.a. het seminar over *Volharding en Ontmoeting* op 6 februari met Pieter Dronkers en Chantal Suissa-Runne, maar vanaf maart werden vrijwel alle activiteiten geannuleerd waaronder het op 26 maart geplande miniseminar over *Vloeibare Religiositeit en Traditie*. Dit miniseminar met Manuela Kalsky, Tom Mikkers en Arie Nico Verheul is later op 10 november succesvol (70 aansluitingen) via Radio Geertekerk uitgezonden. Van het in september gestarte programma voor het seizoen 20-21 gingen veel activiteiten niet door, maar er werden ook oplossingen gevonden om op meer ruimte biedende locaties samen te komen of digitaal activiteiten door te laten gaan.

Pastoraat De komst van corona heeft grote invloed gehad op het pastoraat: vanaf half maart was er alleen telefonisch contact. Dit telefonisch contact blijft, al zijn er ook weer pastorale bezoeken. Het is een blijvende zorg hoe we als gemeente goed contact met elkaar kunnen houden. Naast de individuele gesprekken zijn een aantal wijkbijeenkomsten per zoom gehouden, evenals een aantal gesprekskringen en cursussen.

Contactledenwerk Doordat een groot deel van het vanzelfsprekende contact medio maart wegviel, zijn de contactleden zoveel mogelijk ondersteund

inzake alternatieve manieren om de verbinding met de leden/vrienden te behouden. Er zijn een aantal pogingen ondernomen om mensen in kleine kring met elkaar naar de online dienst te laten kijken, maar dat is nog niet echt van de grond gekomen. De helft van de wijkavonden heeft fysiek plaats kunnen vinden, een aantal daarvan via Zoom. Aan de beleidsgroep is duidelijk gemaakt wat ons werk als Stuurgroep Wijkorganisatie inhoudt.

Diaconie In 2020 heeft de diaconale Commissie zich ingezet voor 19 projecten. Verschillende projecten richten zich op de opvang en zorg voor asielzoekers of op hulp voor mensen met geld- of huisvestingsproblemen. De overige projecten betroffen zeer uiteenlopende doelen, waarbij soms specifiek gecollecteerd werd voor een doel dat aansloot bij de actualiteit van dat moment. De Arminiaanse maaltijd kon dit jaar jammer genoeg niet doorgaan. We konden wel geld overmaken naar het Smulhuis, vanwege een ingelaste collecte en omdat een aantal leden en vrienden wel hun bijdrage voor de maaltijd heeft laten staan. Ook zijn er dit jaar weer enkele vrienden en leden van de RGU ondersteund met individuele hulp. Speciale aandacht ging dit jaar uit naar het project Benin van de Meriem Foundation, welke vrouwen in de regio Quando (Benin) medische ondersteuning biedt, zodat zij niet worden uitgestoten uit hun eigen gemeenschap. Dit is een gezamenlijk project met de gemeenschap van de Omar Al Farouq moskee. Vanaf maart werd tijdens de kerkdiensten digitaal gecollecteerd. Dit heeft geleid tot € 2,5 duizend hogere collecteopbrengsten. Daardoor konden de ondersteunde projecten ook ruimer bedeed worden.

Samenwerking Er zijn dit jaar geen gezamenlijke zomerdiensten gehouden met de Doopsgezinde Gemeente Utrecht. Wel is er contact geweest middels (zoom)vergaderingen met de USRK en het UPLR, waar de RGU deel van uitmaakt. Op 26 januari was er een Buurkerkenoverleg. Sinds 2005 is er regelmatig contact tussen de RGU en de Omar al Farouq moskee in Utrecht-Noord. Centraal staan de ontmoeting en het bouwen aan wederzijds begrip. In 2020 hebben geen ontmoetingen in kerk of moskee kunnen plaats vinden. Op vrijdag 29 mei is een herinneringsboek van de gezamenlijke Marokkoreis aangeboden aan burgemeester van Zanen van Utrecht.

Jongerenwerk Verbinding, plezier, laagdrempelig en een belofte voor morgen: dat waren de kernwoorden waarmee de jongeren 2020 gingen. Deze kernwoorden hebben zich vertaald in: een digitaal verteluur, pizza-avonden voor de Klub, een digitale

adventskalender maken en lichtjes rondbrengen aan een aantal gemeenteleden. Ook ging de crèche door zodra het kon. Ook al viel het niet altijd mee, het is gelukt de jongste generatie een (digitale) plek te bieden binnen de RGU.

Publiciteit-communicatie De gemeente heeft een website die goed bijgehouden wordt. Daarnaast is de Geertekerk actief op Facebook en Instagram. Maandelijks gaat een digitale nieuwsbrief uit naar allen die zich hiervoor hebben ingeschreven. Het gemeenteblad de Geertebrief verschijnt zesmaal per jaar. De voorzitter stuurde in dit coronajaar informatieve brieven aan alle leden en vrienden.

Beleid en toekomstperspectieven In oktober is een digitale bijeenkomst geweest om aan de hand van vragen over het voorgestelde beleidsplan (2020-2024) van de RGU met elkaar van gedachten te wisselen. Er werd een beleidskader opgesteld met vier speerpunten: gastvrij gemeente-zijn, benutting kerkgebouw, de wereld om ons heen en elkaar blijven uitdagen. De bedoeling is dat de kerncommissies daaraan nu verder inhoud gaan geven. Er is een werkgroep opgericht voor audiovisuele ondersteuning van kerkdiensten op zondagmorgen:

Werkgroep Audiovisueel. Deze werkgroep vormt een eerste stap in een nieuwe organisatie voor alles wat met gastvrijheid binnen en vanuit de Geertekerk te maken heeft. Daar vallen ook de kosters onder. Als de coronacrisis voorbij is, is het de bedoeling om het beleid Gastvrijheid 2.0 verder uit te rollen binnen de Geertekerk.

Utrecht – West-Betuwe

Kerkdienst/liturgie In het kalenderjaar 2020 is er, door de viruscrisis, van de geplande bijeenkomsten weinig terecht gekomen. Van de 13 kerkdiensten kwamen wij slechts tweemaal bijeen in de RK Suitbertuskerk te Geldermalsen en, na het zomerreces, nog vijfmaal in de H. Gregoriuskerk te Buren, ons nieuwe onderkomen in de West-Betuwe. Naast onze eigen vaste predikanten uit Utrecht, verwelkomen wij drie gastpredikanten, in onze diensten. Het gemiddeld aantal bezoekers liep iets terug naar ca. 17+ personen.

Programma De Regioavond in november 2020 over *A wonderful World*, het jaarthema van de Geertekerk, ging helaas niet door. De wereld was niet zo wonderbaar. De gespreksochtenden o.l.v. van onze predikant Alleke Wieringa vonden tweemaal plaats, net voor de covid-ellende, in het voorjaar van 2020. Het waren open inspirerende ochtenden met o.a. de gedachte: *wat te doen? het tij keren of*

mee-stromen in deze wereld? In het najaar van 2020 zouden wij 3 avonden organiseren over *Lege plekken - Heilige plaatsen* o.l.v. van Heine Siebrand n.a.v. zijn juist gepubliceerde boek *Een neus voor God. Van Benedictus-Spinoza tot France Treur*. Het virus gooide roet in het eten. Misschien kunnen wij deze activiteit inhalen in 2021?

Pastoraat – contact houden Mw. Betty Koster, in haar functie als contactpersoon, heeft veel werk verzet. Ook dit jaar mochten wij weer een aantal nieuwe vrienden en belangstellenden verwelkomen, zodat de vergrijzing enigszins werd tegen gegaan. Volgens Utrecht hebben wij nu 36 lid/vriend/belangstellenden. In de kerkdienst van 1 november namen wij afscheid van onze predikant Alleke Wieringa. Zes jaar heeft zij ons bijgestaan in het pastorale- en kerkenwerk in de West-Betuwe. Samen hebben wij de kudde zien groeien. Memorabele activiteiten waren o.a. de gespreksochtenden, de avonden over 12 Heilige Nachten, Heschel en God ontmoet Paulus en niet te vergeten haar 13 preekbeurten. Op 6 december deed zij haar feestelijke intrede in de gemeente Lochem-Zutphen in haar geliefde Achterhoek.

Diaconaat Wij hebben geen bijzondere activiteiten ontwikkeld.

Samenwerking (plaatselijk) De Werkgroep houdt het contact met de plaatselijke doopsgezinde leden vast. Daarnaast wisselen wij activiteiten uit met één van de plaatselijke PKN kerken.

Publiciteit/werving Het programma van de Werkgroep werd breed uitgedragen, door Teun van Dorp, via onze regelmatige emails en zo nu en dan een PKN kerkblad.

Beleid en toekomstperspectieven Het huidige beleid wordt voortgezet met, als toekomstperspectief, een positieve groeiende gemeente met actieve mensen en, daaromheen, een grote groep van belangstellenden voor onze activiteiten en de kerkdiensten in de voor ons nieuwe kerk in Buren.

Vlaardingen

Kerkdiensten/Liturgie – contact houden De erediensten zijn in het begin van 2020 hetzelfde gebleven als in 2019. Daarna is in verband met het uitbreken van het coronavirus en de daarmee ingestelde regels door de Nederlandse Regering heel veel veranderd en/of niet doorgedaan: vanaf half maart geen erediensten t/m juli en geen Paasviering, paaslunch en ook geen lunchgesprekken. In de week voor Pasen is aan de leden/vrienden per post

een Paasgroet gestuurd. Ook is in die periode een groepje van vijf telefonisten gevormd om 1x per week met leden/vrienden in onze Gemeente per telefoon contact te houden. Deze vorm van contact is volgehouden tot 1 juni. Vanaf half augustus mochten wel weer erediensten tot half december. Maar wel met beperkingen. De kerkzaal is zo ingericht, dat stoelen op 1,5 meter van elkaar staan. In december is aan de leden/vrienden een brief gestuurd, dat de erediensten in onze Gemeente niet doorgaan tot nader order en met de oproep elkaar te bellen/steunen. Tijdens Eeuwigheidszondag zijn de leden, die in het afgelopen jaar zijn overleden, herdacht. De heer W.J. Scholl neemt het predikantschap waar en houdt ook de contacten in deze tijd in de gaten.

Programma De Vrouwengespreksgroep is vanaf de eerste lock-down gestaakt.

De Buitendag 2020 is ook i.v.m. het corona-virus niet doorgegaan.

Diaconie De Kerstactie 2020 van het College van Collectanten is dit jaar gehouden voor het Familiehuis Daniel den Hoed in Rotterdam.

Publiciteit Het in Vlaardingen bekende *Zomerterras* en het daaraan gekoppelde Kerkterras is eveneens niet doorgegaan. In 2020 is een gezamenlijke kerstadvertentie van de Verzamelde Kerken van Vlaardingen (VKV) geplaatst in Groot Vlaardingen. Kort na de verschijning daarvan bleken ook deze kerstdiensten niet door te gaan. Het kerkblad *Onze Bode* is zes keer verschenen. De digitale Nieuwsbrief wordt verzorgd door een gemeentelid.

Beleid/toekomstperspectieven De financiële situatie blijft onveranderd zorgelijk. Het doel blijft het kerkgebouw in zo goed mogelijke staat te brengen/houden.

Waddinxveen

Algemeen Onze gemeente is krimpende en de kerkenraad houdt zich nog steeds bezig met het zoeken naar mogelijkheden om de gang van zaken zo lang mogelijk op dezelfde weg voortgang te laten vinden. Door de financiële positie van de Remonstranten Waddinxveen hebben wij moeten besluiten de overeenkomst met onze predikant per 1 januari 2020 op te zeggen. Ook de toekomst voor ons eigen gebouw is onzeker en daarvoor is een commissie ingesteld die onderzoekt hoe wij het gebouw, indien noodzakelijk, kunnen vervreemden.

Kerkdienst/liturgie De tweewekelijkse diensten zijn teruggebracht tot een dienst in de vier weken. Nu wij geen eigen predikant meer hebben worden

gastpredikanten uitgenodigd. In de zomer worden de diensten van Waddinxveen al jaren gecombineerd met Boskoop. Dit bijzondere coronajaar hebben wij een aantal diensten digitaal naar de gemeenteleden verzonden.

Programma Gesprekskringen: Vanwege de pandemie zijn er geen gesprekskringen geweest.

Contact houden Een viertal dames bezoekt ouderen boven de 75 met hun verjaardag en brengt hun een kerst attentie. De contactleden houden elkaar op de hoogte bij ziekte of andere bijzondere gebeurtenissen van de gemeenteleden en dan worden deze contacten vaker bezocht. Indien noodzakelijk gaven de contactleden aan de kerkenraad door wanneer er een huisbezoek gewenst werd en werd ds. Anniek Lenselink daarvoor benaderd. Om contact te houden met de leden hebben wij 3x een bloemetje thuis gebracht en met Pasen en Kerst een attentie in de vorm van een paas/kerststol. Er was een begin gemaakt met koffieochtenden, maar er is dit jaar slechts 1x een koffieochtend geweest.

Jongerenwerk Bij gebrek aan jongeren is er geen jongerenwerk.

Samenwerking In Waddinxveen bestaat Samenpraak, een overkoepelende organisatie van een groot deel van de protestantse kerken, de RK kerk en de Remonstranten. Gezamenlijk wordt er o.a. in januari een dienst georganiseerd en in november/december de Vespers. Theo van Leeuwen vertegenwoordigt ons. Deze zijn in afgeslankte vorm met 30 kerkgangers in een van de grote kerken van Waddinxveen wel doorgegaan.

Tenslotte De Remonstranten Waddinxveen organiseren diverse activiteiten in het mooie kerkgebouw om enerzijds inkomsten te genereren voor het gebouw en anderzijds de saamhorigheid te blijven versterken. Het wervend aspect en interesse voor de Remonstranten is hiervan ook een belangrijk onderdeel. Denk hierbij aan concerten, kunstexposities en de verhuur aan derden voor huwelijken, uitvaarten, lezingen, boekpresentaties, jubilea, etc. Ook deze hebben door de coronamaatregelen minimaal plaatsgevonden.

Zoetermeer

Geen verslag ontvangen

Zwolle

Algemeen Het jaar 2020 begon als een gewoon jaar. De eerste kerkdienst in het nieuwe jaar verliep

goed onder grote belangstelling. We wisten toen nog niet wat ons te wachten stond. De beide kerkenraden vergaderden gezamenlijk (onder de noemer Wolwever-kerkenraad) omdat we zoveel mogelijk samen willen werken. Mocht er een remonstrantse aangelegenheid besproken worden dan zullen we apart vergaderen. In maart werden de coronamaatregelen afgekondigd en werd er een lockdown afgekondigd. We konden dus niet meer kerken. Onze dominee heeft toen samen met een vriend uit onze gemeente opnames gemaakt en via YouTube verzonden. Enkele leden hebben hier ook enthousiast aan meegedaan. Het was wel een hele opgave om steeds maar weer alles aan elkaar te plakken. De streaming werd erg gewaardeerd. We hebben een collecte gehouden om goede opnameapparatuur kopen. Met de 2e lockdown hebben we elke kerkdienst via een livestreaming gedaan. We worden er steeds beter in. De livestreaming wordt goed gevolgd. Tussen de 2 lockdowns in hebben we gekerkt met ongeveer 21 personen in de kerk. Iedereen moest zich opgeven en een mondkapje op. In september konden we nog snel een Jaarvergadering plannen. Gelukkig is deze doorgegaan.

Kerkdienst en Liturgie De kerkdiensten noemen we de Wolweverdiensten. Op de 2^e zondag van de maand is de dienst onder remonstrantse vlag, op de 4^e zondag onder doopsgezinde vlag. De diensten rond de Kerst gingen niet door op de traditionele wijze. De Kerstavond kon gevolgd worden via livestreaming. Dit jaar is er naar oudere leden een kaars gebracht. Dit was een initiatief van de Jeugdgroep. Veel ouderen hebben dit op prijs gesteld. Op 1ste Kerstdag was er een zoommeeting voor kinderen. Het was een leuke actieve bijeenkomst waar iedereen thuis aan mee kon doen.

Programma Dit jaar staat nog steeds in het teken van samenwerking met de doopsgezinde gemeente. Dit heeft als resultaat gehad, dat we op de 2e en 4e zondagen een Wolweverdienst hebben. Wolwever omdat ons kerkgebouw aan de Wolweverstraat ligt. We hebben ook een gezamenlijke predikant. De ontmoeting en bezinningsmiddagen en -avonden zijn ook samen met de doopsgezinden. Dit jaar zijn niet alle activiteiten door gegaan.

Diaconie Dit afgelopen jaar hebben we afgesproken dat we voor één project wat vaker een collecte houden. Dit jaar was dat voor Nemato een project voor kansarme kinderen in Zuid-Afrika dat geleid wordt door de zoon van twee van onze leden. Door de coronacrisis heeft de diaconie het reisje uitgesteld.

Jongerenwerk In beide kerkdiensten zijn de jon-

geren het eerste deel van de dienst aanwezig en gaan daarna onder leiding verder met hun eigen dienst. Dit is voor de remonstranten in Zwolle nieuw.

Publiciteit en werving Ieder jaer in augustus verschijnt het programma, dit jaar in de vorm van een folder. Daarin worden een aantal organisatorische zaken vermeld. Deze folder is in samenwerking met de doopsgezinde gemeente gemaakt. We delen hem ook uit aan belangstellenden en bezoekers. Tien keer per jaar komt ons maandblad *De Wolwever* uit. We zijn van plan om deze helemaal digitaal te maken, maar er zijn nog altijd leden die de informatie graag op papier willen hebben. Ook is de website nieuw leven ingeblazen. We zijn druk bezig om die wat meer elan te geven.

Beleid en Toekomst We zijn nog steeds bezig om de samenwerking met de Doopsgezinden verder uit te breiden.

De Leven

Ede – Utrecht – Sliedrecht

Als we zouden turven hoe vaak we de frase *het is een gekke tijd* hoorden het afgelopen jaar, dan zijn we wel even bezig. Een gekke tijd was het, ook voor ons. Maar in de duisternis komt het licht door de scheuren naar binnen. Zo ook bij ons. Onze gemeenschap werd op de proef gesteld, maar we kroepen dichter tegen elkaar aan. Het gemis van een maandelijks activiteit zorgde ervoor dat als we wel konden samenkomen, dit extra bijzonder was. Zo gingen we in februari nog gewoon een **weekend** weg met z'n allen. Alsof er niets aan de hand was. We deelden lief en leed, hebben gelachen en warme herinneringen gemaakt. Eens te meer bleek de meerwaarde van een gemeenschap als De Leven voor twintigers met een orthodoxe opvoeding. Vele gesprekken werden gevoerd over onderwerpen als: kun je nog wel geloven in een God als je het godsbeeld van je jeugd overboord gooit? Hoe ziet die er dan uit? En wat geef ik mee aan mijn kinderen over het geloof dat me diep van binnen toch erg lief is? Veel waardevoller worden gesprekken niet.

Het **Paasevent** heeft meestal het karakter van samen eten, samen delen, samen dood en opstanding gedenken en (liturgisch)beleven. Dit jaar bleven we thuis in lockdown en liepen we virtueel met een heel aantal mensen door de straten van Jeruzalem in een heuse escape room. Met een scherm op tafel in duo's of trio's de puzzels proberen op te lossen, bij een paasbrunch, die die ochtend door ons aan de

deuren van betrokkenen bij De Leven was gehangen.

Tussendoor is er nog gepicknickt (Kapsalon in het park), een heuse Thuis bij De Leven online Quiz, online monopoly, online filmavonden, De Leven Drijft een Rondje (toen de Singel in Utrecht eindelijk af was) en veel meer.

De Leven Lift ging helaas niet door, maar **De Leven Leest** (onze leesclub) ging digitaal verder. **De Leven Natoer** vond in augustus plaats, in plaats van het Graceland Festival (dat helaas niet door kon gaan). We wandelden met zo'n vijftien twintigers solo met een boekje met vragen, inspirerende quotes en ruimte voor notities. Bij terugkomst werd de ervaring gedeeld en sliepen we in de natuur. De volgende dag gingen we samen lunchen, nadat iedereen voor zichzelf een podcast luisterde. Bij de lunch werden inzichten daaruit gedeeld, voordat we terugreden naar huis.

In september hadden we ons **startevent** op de hei, opnieuw met goede gesprekken en een warme sfeer, in de hoop dat corona ons langzaam maar zeker had verlaten. Helaas was niets minder waar en waren we genoodzaakt een aantal activiteiten die we gepland hadden op te schorten. Dit bood de kans om in november en december op mijn zolderkamer een heuse **kersthit** te produceren. In december filmden we onszelf in de kou om op kerstavond in première te gaan op YouTube. Op kerstavond ontvingen betrokkenen een tasje met een QR-code naar de video en een kaasje en flesje wijn. Mocht u nieuwsgierig zijn geworden: als u zoekt op YouTube op *De Leven Kersthit*, dan vindt u hem.

Deel 4

Instellingen en Commissies

Arminius Instituut (Seminarium)

Algemeen Het Remonstrants Seminarium is integraal onderdeel van het Arminius Instituut. Op de website www.arminiusinstituut.nl is de algemene informatie met alle activiteiten te vinden. Het uitvoeren van het seminariumonderwijs behoort tot de hoofdtaken van het Instituut. Het Instituut stond op 1 maart 2020 o.l.v. interim-waarnemend rector ds. Marthe de Vries. Met ingang van 1 september 2020 is de leiding overgenomen door prof.dr. Peter Nissen als waarnemend rector (benoemd tot 1 september 2021). Verder zijn aan het seminarium als stafleden verbonden: prof. dr. Christa Anbeek (hoogleraar), dr. Bert Dicou (docent) en drs. Elza Kuyk (weten-schappelijk coördinator).

Onderwijs – studenten Op 28 mei vond het vervolgesprek plaats met twee studenten die op 6 juni 2019 aanvankelijk voor een jaar waren toegelaten. Een van hen is per september 2020 uitgeschreven en zet zijn theologische studie elders voort. Voor de ander is de inschrijving omgezet naar die van regulier student. Op 28 mei werden twee nieuwe studenten toegelaten en op 24 juni een derde. Op 17 december 2020 zijn er opnieuw twee studenten toegelaten, waarvan er één een verkort programma volgt met specifieke afspraken. Op 1 maart 2021 staan in totaal 19 studenten ingeschreven, die allemaal te zijner tijd hun studie met een proponentsexamen zullen afronden. In de verslagperiode hebben er geen proponentsexamens plaatsgevonden.

Onderwijs – colleges In cursusjaar 2019-2020 was Christa Anbeek in januari 2020 begonnen met de module Dialoog over kwetsbaarheid, die na enkele bijeenkomsten door de coronacrisis werd afgebroken. De overige vakken van collegejaar 2019-2020 waren medio maart 2020 toen de eerste lockdown het onderwijs bemoeilijkte, grotendeels afgerond. De laatste bijeenkomsten van de supervisie van de stages en van de overige modules zijn online aangeboden. Na de zomer van 2020 is het meeste onderwijs online gegeven. Het vak Vrijzinnig Pastoraat is in najaar 2020 opnieuw verzorgd door gast docent dr. Froukje Pitstra. Bert Dicou verzorgt de colleges Ecclesiologie, Liturgie, Homiletiek en het extra-curriculaire Bijbel Basis. Peter Nissen gaf de colleges Remonstrantica, eveneens online. Maarten

van der Bijl (als cantor verbonden aan de Geertekerk, Utrecht) heeft een bijdrage geleverd aan het vak liturgie. Op de VU wordt het onderwijs tot nader order online gegeven.

Stages In juni 2020 zijn de in 2019 ingezette stages afgerond, behalve dat vanwege coronacrisis de planning van proefvieringen in de problemen kwam. De proefviering van 8 maart 2020 met Susanne van der Sluijs vond in Doesburg plaats. Twee andere proefvieringen konden in het najaar 2020 plaatsvinden onder de geldende coronacondities met beperkte aanwezigheid in het kerkgebouw: Esther van der Panne op 4 oktober in Eindhoven en Gerdienke Ubels op 18 oktober 2020 in Amersfoort. De voorgenomen proefviering in Antwerpen was extra gecompliceerd vanwege de landsgrens en staat nog altijd uit. De **groepssupervisie** was een van de gewaardeerde onderdelen van de stage. De staf en het curatorium zijn Froukjen Smit (supervisor), Froukje Pitstra (stagedocent) en de werkbegeleiders Marieke Fernhout, Sigrid Coenradie, Alke Liebich en Petra Schippers dankbaar voor hun bijdrage aan deze vier leerzame stagetrajecten.

Seminariummiddagen Ook het voortzetten van de seminariummiddagen werd gecompliceerd door de pandemie. Een aantal keren zijn er online seminariumbijeenkomsten gehouden. In juni en oktober zijn er twee fysieke bijeenkomsten mogelijk gemaakt: in juni (Paushuize, aangeboden ter vervanging van de Geertekerk) en oktober (Doopsgezinde Kerk in Utrecht).

Viering Aan de online kerkdiensten die de Remonstranten landelijk van maart t/m juni 2020 faciliteerden, heeft het seminarium bijgedragen door de Pinksterviering te verzorgen.

Opleidingsovereenkomst Met de studenten wordt jaarlijks een opleidingsovereenkomst vastgesteld zodat duidelijk is hoe de studie voor dat jaar zal worden ingericht. In deze overeenkomst worden ook de eventuele vrijstellingen vermeld. In de verslagperiode was het meer dan anders maatwerk om tot een realistische inschatting van de studiebelasting te komen. Iedereen, staf en studenten, heeft te maken met extra vormen van belasting in werk en studie op zeer verschillende manieren. In april 2020 en januari 2021 is onder meer door een gerichte belronde opnieuw gewerkt aan feeling van de opleiding met de studenten (en v.v.). Studenten nemen soms ook zelf initiatief voor een koffie-zoom, bijvoorbeeld voorafgaand aan een college.

Stages en proefvieringen in 2021 In januari 2021 is een groep van vier studenten met de stage begonnen. Stagedocent is Froukje Pitstra en als supervi-

sor is Alke Liebich verbonden aan deze groep stagiaires. Op 21 februari 2021 heeft Jesse Gruiters een online proefviering gehouden, die hem de bevoegdheid geeft om voor te gaan in diensten in het UMC waar hij als geestelijk verzorger werkzaam is. Op 24 oktober 2021 vindt zijn reguliere proefviering plaats die deel uitmaakt van zijn stage in de Geertekerk. Proefvieringen van twee andere studenten staan gepland in mei 2021.

Planning 2020-2021 De vooruitzichten waren uiteraard steeds aan verschillende scenario's onderworpen en de planning van colleges en andere bijeenkomsten moest steeds worden aangepast. De mogelijkheden om op het Landelijk Bureau in groepen samen te komen waren (en zijn) niet optimaal, o.a. vanwege beperkingen in de ventilatiemogelijkheden (dichte ramen op de benedenverdieping). De seminariumstaf heeft in overleg met het Landelijk Bureau gekeken naar wat er nodig was aan investeringen op het gebied van online faciliteiten om hybride onderwijs te kunnen geven en naar luchtzuivering. Er zijn enkele technische voorzieningen aangebracht die inderdaad behulpzaam zijn. Het bepalen van een aanvaardbaar maximum aan het aantal mensen en de precieze condities is niet gemakkelijk. Er werd algemeen ingezet op fysiek onderwijs waar mogelijk, maar met name in de tweede lockdown vanaf december 2020 kwam een stringente reisontmoediging daar nog nadrukkelijker bij. Uiteindelijk wordt er steeds bijgestuurd, koersend op algemene universiteitsbeleid en vergelijkbare voorbeelden elders. Het planningswerk heeft zich verdriedubbeld en is een doorlopende taak geworden. Het rooster kent veel meer bijstellingen dan in andere jaren en vergt extra afstemming met docenten, gastdocenten en studenten.

Aanschuifonderwijs Ook in het studiejaar 2020-2021 zijn twee modules opengesteld voor belangstellenden als aanschuifonderwijs. Er kan gekozen worden voor alleen deelname aan de colleges of voor colleges inclusief een toets. Voorwaarden zijn te vinden op de site. Voor het curriculum van 2020-2021 waren voor de colleges Remonstrantica dit keer geen aanschuifstudenten. Voor de colleges Dialoog over kwetsbaarheid (praktische-systematische theologie) waren er drie belangstellenden die teleurgesteld moesten worden vanwege de beperkingen in de organiseerbaarheid van het onderwijs. De beperkingen golden vooral de vereisten voor de locatie (welk maximum is aanvaardbaar).

Nascholing en overige programma's Het Arminius Instituut bood opnieuw nascholing aan, deels door ons zelf georganiseerd, deels geselecteerd uit

het aanbod van andere partijen, of in samenwerking met anderen tot stand gekomen. Voor de studieverloven van de predikanten wordt gebruik gemaakt van de formulieren die door het seminarium daarvoor zijn opgesteld. Dit formulier helpt om de structuur en met name de output van een studieverlof van tevoren in kaart te brengen.

Arminius Reeks In het verslagjaar verscheen *Remonstranten in Antwerpen 1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap*. Arminiusreeks nr. 6, onder redactie van August den Hollander, Amsterdam 2020.

Studiedag Een voorgenomen studiedag eind augustus 2020 samen met de Doopsgezinden in de Haarlemse Vermaning, is omgezet naar een online symposium dat plaatsvond op 5, 12 en 19 november onder de titel *Bijbel- context - autobiografie*. Vanuit het seminarium hebben Bert Dicou en Elza Kuyk aan de organisatie en inhoud hiervan bijgedragen. De belangstelling was met tussen de 50-60 deelnemers per sessie prima. In hetzelfde team bereiden zij in een serie webinars voor in april 2021, onder de titel *Tolerantie en Turbulentie*.

Ondersteunend personeel De organisatie van de nascholing wordt mede ondersteund door Vera Kok, secretaresse van het Doopsgezind Seminarie, die op declaratiebasis werk voor het Remonstrants Seminarium verricht.

College van Curatoren In de verslagperiode werd afscheid genomen van twee curatoren: Arja Hamburger (penningmeester) en Leonie van Staveren (studentlid). In de AV van juni 2020 werden drie nieuwe curatoren benoemd: Goos Minderman, Peter Korver en Hetty Zock. Peter Nissen trad af als voorzitter, maar was benoembaar als waarnemend rector. Marthe de Vries nam afscheid als curator en als interim-waarnemend rector. De samenstelling van het College van Curatoren is op 1 maart 2021: Albert Verdam (voorzitter), Lense Lijzen, Goos Minderman (penningmeester), Peter Korver, Hetty Zock en Jan Douwes (studentlid). Volgens de kerkorde zijn de leden van de staf adviserend lid van het curatorium. De secretarisfunctie wordt formeel vervuld door Elza Kuyk. Een voorgenomen bijeenkomst waarin van curatoren afscheid wordt genomen (Arja Hamburger, Johan Bouwer en Marthe de Vries) en met nieuwe curatoren kennis wordt gemaakt, kon vanwege de pandemie in de verslagperiode helaas niet plaatsvinden. Het voornemen wordt aangehouden.

Jaargesprekken In augustus en september 2020 vonden jaargesprekken plaats met Elza Kuyk en Bert Dicou (Peter Nissen en Marthe de Vries). In

januari 2021 vond het jaargesprek plaats met Christa Anbeek (Teddy v.d. Burg, Annemarie Gerretsen, Peter Nissen en Albert Verdam).

Vergaderingen Het College heeft in de verslagperiode viermaal vergaderd: op 23 maart, 24 juni, 17 september en 17 december 2020. Op 28 mei heeft een afvaardiging van het curatorium separaat toelatingsgesprekken gevoerd. De overige toelatingsgesprekken vonden plaats op reguliere vergaderdata van het curatorium.

Toelatingsgesprekken Voor het studiejaar 2021-2022 is een vaste datum voor toelatingsgesprekken vastgesteld op 20 mei 2020 met als deadline voor aanmelding 6 mei 2021.

Overleg faculteitsbestuur In het verslagjaar heeft het reguliere overleg tussen het faculteitsbestuur en het curatorium plaatsgevonden op 7 oktober 2020. Peter Nissen onderhoudt daarnaast de band met de VU onder meer als secretaris van de Seminariaraad.

Website De website www.arminiusinstituut.nl geeft een overzichtelijke presentatie van de studiemogelijkheden, nieuws vanuit de opleiding, nieuws items betreffende wetenschappelijke activiteiten en publicaties, en achtergronden. Behalve met een eigen website presenteert het Instituut zich online via Facebook met 450 (ook buitenlandse) volgers.

Structurering onderwijsprogramma De aansluiting op onderwijssystemen van de VU is in de verslagperiode verder voortgezet. Bij de beoordeling van scripties zal voortaan een tweede lezer van de VU betrokken worden. Studenten werken via de digitale onderwijsomgeving (Canvas) van de VU. Een deel van de communicatie tussen studenten en staf loopt via een whatsappgroep, die een zakelijke, sociale en een platformfunctie heeft.

Studiebijdrage studenten In de vergadering van het College van Curatoren op 17 september 2020 zijn de tarieven van de studiebijdrage bijgesteld van af de derde periode (februari 2021) naar € 280 per kwartaal (tot en met collegejaar 2020-2021). Het bedrag is gebaseerd op de kosten van een premastertraject. Wie elders al een studiebijdrage (collegegeld) betaalt, is voor de duur daarvan vrijgesteld van deze bijdrage, omdat wettelijk gezien maar eenmaal collegegeld geïnd mag worden.

Relatie met remonstranten landelijk en met de CoZa Tot januari 2021 nam Christa Anbeek deel aan het overleg van de CoZa; per februari 2021 is dat overgenomen door Peter Nissen. Tot eind 2019 waren er diverse taakgroepen actief die gaandeweg werden opgeheven. Van drie taakgroepen werden taken samengevoegd in een nieuwe **taakgroep Theologie en Bezinning**. In kalenderjaar 2020

hebben Bert Dicou (voorzitter) en Elza Kuyk (secretaris) aan de uitwerking vorm gegeven. Er moest worden geconstateerd dat de opdracht en het mandaat onduidelijk was. In de AV (juni 2020) is verslag gedaan over de taakgroep. Het participeren in doorgaand werk, mede onder de vlag van deze taakgroep, zoals het project *het vrije lied*, heeft ongehinderd doorgang gevonden. Per 31 december 2020 zijn beide stafleden niet meer aan deze taakgroep verbonden.

Financiën In het curatorium werd in voorjaar 2020 de urgentie gevoeld om een fundamentele overleg te voeren met de CoZa over het seminarijmonderwijs en de financiering ervan. De CoZa heeft het seminarium net als andere remonstrantse gremia een bepaalde begrotingsdiscipline opgelegd. Samen met de ongelukkige structuur van de lumpsum (geen bedrag per student, maar een vast jaarbedrag) brengt dit het seminarium in de problemen, o.a. door het onverminderd hoge studentental van de afgelopen jaren. Een gesprek is nog uitgesteld vanwege personele wisselingen bij de CoZa. Eind 2020 is wel overleg op gang gekomen tussen de penningmeester van beide gremia en met de voorzitter van het curatorium. Een gesprekspunt is de relatie tussen het beleidsplan en het opleidingsonderwijs.

E. Kuyk en P.J.A. Nissen

Bijlage jaarverslag Arminius Instituut 1 maart 2020—1 maart 2021

Publicaties en activiteiten van Bert Dicou

Publicaties: boeken Bert Dicou en Koen Holtzapffel (red.), *Mijn held en ik. Autobiografisch bijbellezen* Middelburg 2020

Publicaties: artikelen *Waarheen de Geest ons drijft. Op pad met Simson*, in: Bert Dicou en Koen Holtzapffel (red.), *Mijn held en ik. Autobiografisch bijbellezen*, Middelburg 2020, 43-57; *Eerste dagen. De geboorte van een kerkgenootschap*, in: Remonstranten in Antwerpen 1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap Arminiusreeks 6, onder redactie van August den Hollander, Amsterdam 2020. In druk: *Voorwoord* bij de Braziliaanse (Portugeestalige) editie van Remonstranten in Antwerpen 1619-2019. 400 jaar Remonstrantse Broederschap Arminiusreeks 6, onder redactie van August den Hollander, Amsterdam 2020; Bert Dicou en Petra Schipper, *Een gelijkenis over twee personen en de kloof die hen scheidt*. Een Antwerps tweeluik over de rijke man en de arme Lazarus (bijdrage aan pro-

ject convent, zie aldaar)

Begeleiding masterscripties (VU eenjarige master Spiritual Care): Mignon van Bokhoven, Liturgie van kwetsbaar leven. Een verkennende studie naar de contouren van een liturgie van kwetsbaar leven in het licht van de samenhang tussen grenservaringen, liturgie en theologie. (2020)

Proponentsscripties Eerste begeleider van de proponentsscripties van Gerdienke Ubels en Esther van der Panne.

Lezingen *Autobiografisch bijbellezen met remonstrantse predikanten*, colloquium van het Centrum voor Contextuele Bijbelinterpretatie, op 24 juni 2020, Amsterdam (Zoom); *Workshop Contextueel bijbellezen in coronatijd*, Remonstrantse Beraadspdag 13 maart 2021 (Zoom)

VU, Faculteit Religie en Theologie Lidmaatschap CCBI (Centre for Contextual Biblical Interpretation). Begeleiding boekproject en redactielid *Vindingrijk geloven* (Vrijzinnig Lexicon) van prof.dr. Chris Doude van Troostwijk.

Convent Deelname aan het conventsproject *Parabels* van dr. Koen Holtzapffel.

Remonstranten, algemeen Mede-organisatie en jurylid *Het Vrije Lied*, tweede editie. Wedstrijd en (in voorbereiding) landelijk evenement. Tot december 2020: Voorzitter Taakgroep Theologie en Bezinning. (Voortzetting van het werk van de eerdere drie Taakgroepen Theologie, Liturgie en Spiritualiteit). Werkzaamheden afgerond met het schrijven van een advies aan de CoZa inz. een herstructurering van de remonstrantse activiteiten op het gebied van theologie en bezinning.

Publicaties en activiteiten van Christa Anbeek

Publicaties Anbeek, C. (2021). *The Courage to be Vulnerable*. Philosophical Considerations, International Journal of Philosophy and Theology.

<https://doi.org/10.1080/21692327.2021.1880962>

Alma, H. & Anbeek, C. (2020). *Ethical, existential and spiritual re-orientation*. In S. Gill & G. Thomson (Eds.), *Ethical Education*. Cambridge: Cambridge University Press, p.79-92. Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J.C., Braam A.W., Anbeek C.W., Schaap-Jonker, H. (2020). *Beyond boundaries or best practice*. Prayer in clinical mental health care: opinions of professionals and patients. Religions – Open Access Journal. Special Issue "Variety and Essence of Prayer – Interdisciplinary Approaches". Religions 2020, 11, 492; <https://doi:10.3390/rel11100492>. Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J.

C., Schaap-Jonker, H., Anbeek, C., & Braam, A. W. (2020). *Religious/Spiritual Care Needs and Treatment Alliance among Clinical Mental Health Patients*. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing. <https://doi.org/10.1111/jpm.12685>

Van Nieuw Amerongen-Meeuse, J. C., Schaap-Jonker, H., Westerbroek, G., Anbeek, C., & Braam, A. W. (2020). *Conversations and Beyond: Religious/Spiritual Care Needs among Clinical Mental Health Patients in the Netherlands*. Journal of Nervous and Mental Disease, 208(7), 524-532. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001150>

Begeleiding masterscripties VU Madelief Brok (2020). Theater en Remonstrantse Vernieuwingsplekken. Een onderzoek naar de relevantie van het werk van Victor Turner en Richard Schechner voor Remonstrantse vernieuwing (Christa Anbeek eerste begeleider). Mignon van Bokhoven (2020). Liturgie van kwetsbaar leven. Een verkennende studie naar de contouren van een liturgie van kwetsbaar leven in het licht van de samenhang tussen grenservaringen, liturgie en theologie (Christa Anbeek tweede begeleider). Bianca Vlaar (2020). Luisteren bij geestelijke verzorging. (Christa Anbeek eerste begeleider). Jaap Marinus (2020) Pastorale zorg in pioniersplekken van de Protestantse Kerk In Nederland (Christa Anbeek meezeer).

Proponentsscripties Susanne van der Sluijs. P.A. de Génestet. Remonstrants dominee te Delft, een verkenning van zijn theologie. *De wijsheid zoekende met een lach* (2021). Eerste begeleider van de proponentsscripties van Mignon van Bokhoven en Jesse Gruiters.

PhD begeleidingen UvH Claudy Weijers, Ma, Spiritual counsellor in an organisation for elderly care, C. Anbeek promotor, W. van der Vaart co-promotor, (G. Lensvelt Mulder promotor) (zomer2021 naar leescommissie). Joke C. Van Nieuw Amerongen-Meeuwse, MD, Religion/spirituality in psychiatric treatment, Arjan W. Braam promotor., C.W. Anbeek promotor (december 2020 naar leescommissie).

PhD begeleidingen VU Iris Speckmann, Bijeengebracht om te eten: fenomenologisch onderzoek naar het doopsgezinde avondmaalsritueel in de geseculariseerde Nederlandse context. F. Enns promotor, C. Anbeek promotor (zomer 2021 naar leescommissie). Yvonne Hiemstra, Omstreden Maaltijd, debatten over het avondmaal in de Nederlandse vrijzinnigheid, C. Anbeek promotor, P. Nissen promotor.

Promotie commissie Vrije Universiteit Amsterdam: J. Markowski. Dogen's Practice of Non-Thinking. An "Uncreated" Metaethic that is "Faithful to the

Great Earth" (afroning voorjaar 2021).

Lezingen Alle lezingen die gepland stonden zijn door corona geannuleerd.

Media Column Goed samenleven Jacobine op 2 - 17 januari 202; Saam[en] uitgave van Handicap.nl, december 2020 Christa Anbeek, hoogleraar remonstrantse theologie 'In je eentje lijden is het ergste dat er is.' p.26; ADREM Zinspeelruimte. Innovatiepredikanten in de schijnwerpers, oktober 2020; Financieel Dagblad. 4 september 2020. "Het gesprek van je leven". Christa Anbeek geïnterviewd door Annemiek Leclaire; De Oud-Katholiek. Augustus 2020. "Het leven ervoor en erna. Christa Anbeek over contrastervaringen en ervaringstheologie". Interview door Marieke de Ridder. De Oud-Katholiek, nr. 3 p. 17-19. <https://oudkatholiek.nl/files/2020/08/De-oud-katholiek-nr-3-2020.pdf>; VU website 28 juni 2020. "Ontregelende ervaringen delen en nieuwe perspectieven vinden". Interview door Linde ten Broek; "De Bos Bloemen", openingsstuk geïnspireerd door interview met Christa Anbeek, expositie Belgrado juli 2020. Bas den Hout, beeldend kunstenaar; Healthhub Utrecht Zoomt In Christa Anbeek & Willem Jan Renger over Tussen Zon en Maan, <https://healthhubutrecht.nl/2020/06/12/tussenzonemaan/>; Remonstranten online Pinksterviering vanaf de Hoornbeog 30 mei 2020; VIAA Zwolle Christa Anbeek over omgaan met verlies en pijn Online Symposium. 3 juni 2020 <https://www.viaa.nl/online-symposium-met-christa-anbeek/>; Nieuw Wij 22 mei 2020 "Deel je pijn en deel je dromen over een nieuw begin" Christa Anbeek over omgaan met verlies en pijn. Interview door Agnes van der Sluijs. <https://www.nieuwwij.nl/interview/deel-je-pijn-en-deel-je-dromen-over-een-nieuw-begin/>

VU Faculteit Religie & Theologie André van der Braak (2020). Reimagining Zen in a Secular Age. Charles Taylor and Zen Buddhism in the West. Leiden: Brill. Manuscript uitgebreid van feedback voorzien; Deelname aan onderzoeksgroep Spiritual Care; Deelname aan PLOEG deelproject 2: In dialoog met je levensverhaal, ZonMW projectnummer 84400163; Deelname aan onderzoeksproject over Transreligiositeit (projectaanvraag open competitie NWO); Deelname aan Leernetwerk Levensbeschouwelijke Diversiteit en Interlevensbeschouwelijke Geestelijke Verzorging (ZonMW aanvraag); Uitwerken module seculier humanisme voor pre-master spiritual care (samen met prof. dr. H. Alma).

C.W. Anbeek, A. Dicou, E. Kuyk

Convent van Predikanten

Algemeen De Kerkorde bepaalt dat het Convent van Predikanten tot de taak heeft het onderlinge contact tussen de predikanten te onderhouden, de gezamenlijke theologische bezinning te bevorderen en de belangen van de predikanten en die van de Remonstrantse Broederschap te behartigen. De werkzaamheden worden gecoördineerd door het moderamen. Dit bestond in 2020 uit de volgende leden: ds. Koen Holtzapffel (voorzitter), ds. Kirsten Slettenaar (secretaris), ds. Pieter Korbee, ds. Fride Bonda en ds. Jan Klijsma. In de loop van het jaar werd ook ds. Evelijne Swinkels-Braaksma bereid gevonden om zitting te nemen in het moderamen. Aan het einde van het jaar bleek dat zij een nieuwe standplaats had gevonden in een PKN-gemeente, en heeft ze het lidmaatschap van het moderamen opgezegd.

Bijeenkomsten Gedurende dit jaar is het convent viermaal bijeen geweest, zij het de laatste twee keer digitaal. Op 21 januari wordt het convent ontvangen op het Landelijk Bureau. Ds. Alleke Wieringa opent met een lied dat zij schreef en dat in de bundel *Het vrije lied* terecht is gekomen. In drie inspiratietafels wisselden de collega's best practices met elkaar uit. In de huishoudelijke vergadering is o.a. aandacht voor de conventsreis naar Gent, de aankomende voorzitterswissel, de vertegenwoordiging van het convent in de Coza en natuurlijk de beleidsvisie die volop in ontwikkeling is.

Op 6 juli houdt het convent een retraitedag omdat de conventsreis vanwege de coronamaatregelen geen doorgang kan vinden. Deze is in de Geertekerk en het wordt een hartelijke en plezierige dag. Het is goed om elkaar na de intelligente lockdown en alle veranderingen die dat voor ons werk en voor onze gemeenten met zich meebracht, te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen.

De volgende reguliere conventsbijeenkomst is op 24 september. Deze bijeenkomst vindt digitaal plaats via Zoom. Voornaamste gespreksonderwerp is de beleidsvisie. Verder neemt Marthe de Vries na acht jaar de voorzittershamer over van Koen Holtzapffel. Pieter Korbee legt zijn functie neer als moderamenlid, na zich jaren ook als secretaris verdienselijk te hebben gemaakt. De nieuwe vertegenwoordigers namens het convent in de CoZa zijn Joep de Valk, Japke van Malde (voor 2 jaar tot aan haar emeritaat) en Kirsten Slettenaar.

Op 18 november komt het convent weer online bij elkaar. Omdat op 28 november de beleidsvisie 2020-2030 zal worden vastgesteld op de AV van

Bestuur, is deze opnieuw onderwerp van gesprek. De afgevaardigden vanuit het convent komen zo goedbeslagen ten ijs bij de stemming over de beleidsvisie. Daarnaast wordt afgesproken dat we middels **werkgroepen** aan de slag gaan op ten minste twee onderwerpen: het zoeken naar een nieuw taalveld waarin het remonstrants gedachtegoed blijft klinken terwijl er ook een link naar de samenleving kan worden gelegd. In een tweede werkgroep worden wegen gezocht voor een verdere professionalisering van het ambt van predikant. Hier toe kunnen bijv. gezamenlijke boek-/schrijfprojecten horen, of onderzoek naar de behoefte aan nabijbijscholing. Uiteraard is bij dit alles de komende regionalisering een belangrijk aandachtspunt.

K.J.G. Slettenaar

Geloof en Samenleving (G&S)

“Never believe that a few caring people cannot change the world, indeed it is the only thing that ever has” Margaret Mead

Diaconale bijeenkomst Tot tweemaal toe hadden we een mooi programma naar analogie van de bijeenkomst in de Rode Hoed opgesteld en een datum vastgesteld. En twee keer gooide corona roet in het eten. Nu doen we iets heel bijbels: afwachten.

Onze prioriteiten zijn vluchtelingen en klimaatverandering. We krijgen het tweede onderwerp niet goed van de grond. Het is een evident probleem en er is een relatie tussen beiden. Mede door de klimaatverandering ontstaan oorlogen en raken mensen op drift. Toch blijft het lastig om daar een kerkelijke invulling aan te geven. Het project Groene Kerk landt onvoldoende. Met vele anderen hebben we ons sterk gemaakt voor de komst van tenminste 500 kinderen uit Moria. Nog niet gelukt en hiervoor geldt: doorgaan en niet vergeten. Alle berichten uit Griekenland wijzen uit dat er veel vluchtelingen van de eilanden naar het vasteland worden overgebracht en daar vervolgens aan hun lot worden overgelaten. Mede door corona is de situatie in Thessaloniki heel slecht. We zijn in contact gekomen met het project Naomi dat vier jaar geleden is opgezet vanuit de Duitse Evangelische Gemeinde in Thessaloniki. We hebben daar per direct 20.000 Euro naar toe overgemaakt voor noodhulp. We onderzoeken de mogelijkheid van structurele hulp samen met vier Duitse Landeskirchen.

Het **Churches Committee for Migrants in Europe (CCME)** heeft een Remonstrantse voorzitter, Goos Minderman, die contact heeft gezocht met

G&S om te kijken waar we elkaar kunnen versterken.

Projecten G & S heeft in het afgelopen jaar een groot aantal kleinere projecten in Nederland ondersteund. Een belangrijk criterium voor steun is of wij als Remonstranten het verschil kunnen maken.

Katern AdRem We hebben tweemaal een katern voor AdRem verzorgd en tweemaal een brief geschreven aan alle Remonstranten met een verzoek om steun. Een brief is verstuurd aan alle diaconieën.

Bestuur Geloof en Samenleving telt op dit moment zes bestuursleden. De werksfeer is goed. We zullen volgend jaar nieuwe leden gaan zoeken.

A. Kruyt

AdRem

In het jaar 2019 heeft de redactie van AdRem zich bezig gehouden met het bedenken van een nieuw format voor het blad. Ingegeven door de opdracht van het landelijk bestuur om te bezuinigen, heeft de redactie zich gebogen over de mogelijkheden om minder kosten te maken en toch een volwaardig remonstrants magazine te produceren. Het resultaat van dit proces is geweest dat er in 2020 nog 8 nummers van AdRem zijn uitgegeven. Per nummer in de omvang gestegen van 20 naar 32 pagina's.

BN'ers Steeds vaker hielden we interviews met mensen van buiten het remonstrantse of strikt kerkelijke erf. Zo hebt u dit jaar de volgende personen in AdRem langs zien komen: theoloog Ruard Ganzevoort, journalist Cisca Dresselhuys, oudkatholieke bisschop Bernd Wallet, dichter Marjolijn van Heemstra en straatpastor Hanneke Allewijn.

For the record In 2020 zijn dus acht nummers van AdRem uitgekomen. De nummers hadden de volgende thema's: Praten over ongeluk, Doorgeven van het geloof, Stilte als bron van inspiratie, Plekken van inspiratie, Mijn held en ik, Waar vind je troost?, Zinspeelruimte en Thuis met kerst. Het oktobernummer was een special onder redactie van gashoofdredacteur Christa Anbeek. Het is een nummer waarin innovatie in de kerk centraal staat en waarin de remonstrantse innovatiepredikanten vertellen over hun werk.

Samenstelling redactie De redactie bestond begin 2021 uit Tjaard Barnard (hoofdredacteur), Michel Peters (eindredacteur), Charlotte Hille, Ineke Ludikhuizen, Kim Magnee-de Berg, André Meiresonne en Sylvia I. Saakes. In 2020 hebben wij afscheid genomen van Peter Korver in de redactie. Wij dan-

ken hem zeer voor zijn enorme inzet en zijn prachtige inhoudelijke artikelen over theologie en muziek (Herman van Veen!) en nog veel meer.

Financieel gezond Het nieuwe format van AdRem is er na een jaar werken in deze formule goed ingesleten. Wij doen ons best om een goed oog te houden op de actualiteit, maar tegelijkertijd aandacht te besteden aan ontwikkelingen en activiteiten binnen onze eigen geloofsgemeenschap.

Bijdragen Dit werk wordt mogelijk gemaakt door de royale giften van lezers en een subsidie van de Remonstranten, zodat alle geïnteresseerde remonstranten opnieuw op gezette tijden hun blad op de mat vinden. Onze lezers hebben met hun uitermate royale giften in 2020 hun waardering voor het blad onderstreept.

M.J. Peters

Taakgroep Remonstrantse Theologie en Bezinning

Taak Deze taakgroep is een samentrekking van drie taakgroepen (Theologie, Liturgie en Spiritualiteit). De meeste van de activiteiten die als activiteiten in het ontwerp van deze nieuwe taakgroep stonden opgesomd, bleken ook activiteiten van het Arminius Instituut. De taakgroep heeft daarom zichzelf *on hold* gezet gedurende 2020, in de verwachting dat na een verheldering van het mandaat van de CoZa, een uitgestelde start mogelijk is. Het gesprek hierover tus-sen CoZa en taakgroep heeft eind 2020 en begin 2021 plaatsgevonden en een nieuwe werkwijze is ontwikkeld.

Jaarthema De enige urgente taak was die van het kiezen en ontwikkelen van het volgende jaarthema. Begin 2021 zijn een tweetal thema's overeengekomen en worden op dit ogenblik ontwikkeld: *Het nieuwe wij* als vervolg op de bezinningsbrief, lopend tot eerste Advent 2021, en *Al sprak ik alle talen* startend eerste Advent 2021 en actief in het hele jaar 2022.

J. de Valk

Taakgroep Remonstrants Erfgoed

Plannen In het jaar 2020 heeft de taakgroep minder activiteiten ontplooid dan het plan was door de onmogelijkheid fysiek samen te komen. Uitvoering van het plan om een nieuwe Archiefdag voor alle gemeenten, met speciale aandacht voor digitale bewaring, te organiseren alsmede een nieuwe Studie-

dag zijn daardoor blijven liggen.

Info archief- en documentatiebeleid Wel is gewerkt aan de actualisering van een aantal informatieve stukken met betrekking tot het archief- en documentatiebeleid, vooral ook ten dienste van de gemeenten. Het streven is alle relevante informatie in de loop van 2021 in zo toegankelijk mogelijke vorm op de landelijke website beschikbaar te stellen.

Protocol erfgoed bij opheffen gemeente De taakgroep heeft zich tot de Algemene Vergadering van Bestuur van de Broederschap op 28 november 2020 gewend in verband met het ingediende en ook aangenomen voorstel om een protocol te ontwikkelen voor het zorgvuldig afbouwen van een op te heffen gemeente. Dit in het kader van de verschillende toekomstige organisatiemodellen voor gemeenten. De taakgroep heeft verzocht om in het kader van de daarbij te betrachten zorgvuldigheid de zorg voor het aanwezige remonstrants erfgoed óók in dit protocol expliciet op te nemen. Dit is door de Vergadering overgenomen. In het verleden is wel eens over het hoofd gezien dat de Commissie tot de Zaken de bevoegdheid heeft om goedkeuring te verlenen aan de overdracht (schenking, verkoop etc.) door gemeenten aan anderen van al die goederen *die voor de Broederschap van bijzondere waarde zijn*. Het gaat hierbij uiteindelijk om het behoud van het materiële erfgoed van de Broederschap. In de jaren negentig van de vorige eeuw is er overigens voor alle gemeenten een inventarisatie van kerkelijke kunstvoorwerpen uitgevoerd en in rapporten neergelegd.

Grote bezorgdheid Tenslotte spreekt de Taakgroep haar zorg uit over het nog ontbreken van enkele jaren in de Handelingen van de Algemene Vergadering.

Samenstelling taakgroep De taakgroep remonstrants erfgoed bestond op 31 december 2020 uit de volgende leden: dr. T.R. Barnard, voorzitter, drs. H.D. Tjalsma, secretaris, drs. S.J. Lems, ds. L.J. Lijzen, drs. A.J. Maclean. Corresponderend lid: drs. P.A. Terwen.

H.D. Tjalsma

Deel 5

Raad van Kerken en Beraadsgroepen

Nieuwe leden op komst De Raad van Kerken in Nederland telt momenteel veertien lidkerken en vier geassocieerde leden. Deze zijn vertegenwoordigd in de plenaire raad, die zes keer per jaar vergadert. In 2020 werd bekend dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken voornemens zijn zich aan te sluiten bij de Raad van Kerken. Dan zullen in de Raad dus twintig verschillende kerkgenootschappen samenkomen, of beter: negentien, want de beide genoemde nieuwe lidkerken zijn op weg naar hereniging met elkaar. Ds. Peter Nissen heeft namens de Remonstrantse Broederschap zitting in de plenaire raad, Annemarie Gerretsen is secundus. Naast de plenaire raad kent de Raad van Kerken een drietal permanente beraadsgroepen (Geloven en kerkelijke gemeenschap, Samenlevingsvragen, Interreligieuze ontmoeting) en diverse werkgroepen en projectgroepen. Met ingang van april 2021 is Peter Nissen voorzitter van de Beraadgroep Geloven en kerkelijke gemeenschap.

Beleidsplan Zoals vrijwel alle instellingen en organisaties heeft de covid-19-pandemie ook het fysiek samenkomen van de Raad van Kerken in Nederland in het afgelopen jaar zo goed als onmogelijk gemaakt. De vergadering van de plenaire raad van 12 februari 2020 was de laatste die fysiek plaats vond in het landelijk dienstencentrum van de PKN in Utrecht. De volgende vergaderingen vonden allemaal online plaats.

Heidagen Een uitzondering vormden de Heidagen, die op 9 en 10 september 2020 (tussen twee lockdowns in) plaatsvonden in het Conferentiecentrum Abdijhof in Nieuwkuijk en die vele actief betrokkenen bij de Raad van Kerken, ook vanuit de werkgroepen en projectgroepen, bij elkaar brachten. Die Heidagen waren bedoeld voor gesprek en uitwisseling over het beleid van de Raad van Kerken, met het oog op het opstellen van een nieuw beleidsplan. Zij stonden onder leiding van prof. dr. Goos Minderman, remonstrant, die ook de voorbereidende gesprekken had gevoerd met vertegenwoordigers van alle lidkerken, ook dus met vertegenwoordigers van de Remonstrantse Broederschap. Tijdens de tweede dag van de Heidagen leidde Annemarie Gerretsen een forumgesprek over *resources*. Het conceptbeleidsplan van de Raad van Kerken werd besproken in de vergadering van 10 februari 2021

en het plan werd vastgesteld in de vergadering van 10 maart 2021. Het zal binnenkort gepubliceerd worden, samen met een visietekst over oecumene. **Oecumenelezing 2021** De jaarlijkse Oecumenelezing, die steeds plaatsvond in de remonstrantse Geertekerk in Utrecht, kon door de lockdown in januari 2021 niet doorgaan. Wel was er op 20 januari 2021 een online webinar over het dialoograpport Samengeroepen om vreedestichters te zijn, over de katholiek-doopsgezinde oecumenische dialoog. Peter Nissen was een van de sprekers tijdens het webinar. Hij heeft ook de in het najaar van 2020 verschenen herziene Nederlandse vertaling van het dialoograpport verzorgd.

Klokken en Woorden van Hoop en Troost Verschillende inmiddels vertrouwde activiteiten van de Raad van Kerken konden in 2020 geen doorgang vinden door de coronamaatregelen, zoals de Walk of Peace in de Vredesweek en de Kerkproeverij. Tijdens de eerste lockdown sloot de Raad van Kerken zich aan bij een initiatief van de oud-katholieke Paradijskerk in Rotterdam, om namelijk wekelijks op woensdagavond in het hele land kerkklokken te laten luiden als *klokken van hoop en troost*. Ook veel remonstrantse kerken hebben aan dat initiatief deelgenomen. Tijdens de tweede lockdown in het najaar verzorgde de Raad van Kerken wekelijkse *Woorden van Hoop en Troost*: een kort filmpje op YouTube met een bemoedigende boodschap, uitgesproken door een lid van de plenaire raad. In de tweede week van de advent (8 december 2021) werd de boodschap door Peter Nissen verzorgd.

Vluchtelingen, kernwapens, Palestina en ontwikkelingslanden Samen met andere organisaties heeft de Raad van Kerken zich in 2020 onomwonden uitgesproken voor de opvang in Nederland van 500 vluchtelingenkinderen die onder schrijnende omstandigheden leven in de vluchtelingenkampen op Lesbos. In 2020 vierde Nederland 75 jaar bevrijding, maar ook werd herdacht dat aan het einde van de Tweede Wereldoorlog de eerste atombommen op Hiroshima en Nagasaki werden afgeworpen, die honderdduizenden burgers een vreselijke dood injoegen. In een verklaring heeft de Raad van Kerken zijn standpunt tegen de kernbewapening herbevestigd. Ook heeft de Raad van Kerken steun uitgesproken voor het appel van de Wereldraad van Kerken en de Raad van Kerken van het Midden-Oosten aan de ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie inzake de dreigende annexatie door Israël van de bezette gebieden in Palestina. Deze steunbetuiging leidde tot veel beroering en ook kritiek op (en binnen) de Raad.

Samen met vertegenwoordigers van andere godsdiensten heeft de Raad van Kerken in 2020 een appel gedaan op de Nederlandse regering om 1% van het budget voor de bestrijding van de coronapandemie in ons land beschikbaar te stellen voor de bestrijding van de pandemie in ontwikkelingslanden. Ondanks het positieve advies van de Adviesgroep Internationale Vraagstukken (AIV) werd dit appel slechts ten dele gehonoreerd.

Brochure bidden In de reeks Oecumenische Bezinning verscheen in 2020 een brochure over bidden met de titel Spreken met God. De brochure bevat bijdragen vanuit de diversiteit van christelijke tradities. Vanuit de Remonstrantse Broederschap leverde Peter Nissen een bijdrage. De brochure vormde de zwanenzang van de projectgroep Vieren, die bij gebrek aan nieuwe leden is opgeheven.

Jubileum Bepie van Laar Op 16 maart 2021 werd met een online bijeenkomst stilgestaan bij het feit dat Bepie van Laar veertig jaar in dienst is van het bureau van de Raad van Kerken in Nederland. De Remonstrantse Broederschap droeg bij aan een cadeau voor mevrouw Van Laar en Peter Nissen schreef een bijdrage voor het vriendenboek dat haar werd aangeboden.

P.J.A. Nissen

Beraadsgroep Interreligieuze Ontmoeting (BIO)

Algemeen Vanuit BIO, CI en CH zijn in 2020 de jaarlijkse groeten uitgegeven bij Ramadan en Diwali. Er zijn twee notities over de activiteiten op het terrein van interreligie in het verleden en een blik op de toekomst besproken in het Moderamen en in de plenaire Raad. Daardoor kreeg het onderwerp interreligieuze ontmoeting ruim aandacht in de Raad.

Gesprek over werkterrein BIO Met enkele leden van de BIO werden onlinegesprekken gevoerd door een commissie (Minderman, Van Dartel, Crouwel) vanuit de Raad over de invulling van het werkterrein interreligie in de periode 2022-2026. Zie *einde*. Er werd deelgenomen aan landelijke gremia: In Vrijheid Verbonden (IVV), Overleg Joden, Christenen, Moslims (OJCM). Hun agenda's werden uitgebreider: de condoleancebezoeken aan ambassades bij religieuze aanslagen, de door het IVV georganiseerde expertmeetings, de deelname vanuit OJCM en IVV aan het Nationaal Actieplan Mensenrechten van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

In Vrijheid Verbonden Er is vooral gesproken over racisme in eigen gelederen n.a.v. Black Lives

Matter. Er wordt hierover een studiedag voorbereid in 2021.

Overlegorgaan Joden Christenen Moslims Daar werd gesproken over dossiers als buitenlandse financiering van moskeeën, er is een conferentie over Jeruzalem voorbereid voor februari 2021.

MinBu BIO nam in juli deel aan een delegatie van de Raad op bezoek bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken i.v.m. de voorgenomen annexatie van de Palestijnse gebieden door Israël.

Gebedsdag Op donderdag 14 mei 2020 werd het interreligieuze netwerk van de Raad uitgenodigd voor een interreligieuze gebedsdag i.v.m. de coronapandemie. Op 29 september 2020 werd in BIO-online uitgewisseld het document *Een gewonde wereld dienen in interreligieuze solidariteit. Een christelijke oproep tot reflectie en actie tijdens COVID-19 en daarna*. De Wereldraad van Kerken en de Pauselijke Raad voor de Interreligieuze Dialogo gaven het document gezamenlijk uit op 27 augustus 2020. Zij pleiten daarin voor een oecumenisch en een interreligieus antwoord op de coronapandemie.

Het einde van BIO Het was al langer duidelijk – zeker na het vertrek van onze voorzitter in 2019, (Ds. J.P. Schouten) dat de BIO als aparte beraadsgroep van de RvK (naast de andere twee) niet meer voldeed. Tegen de achtergrond van schaarser wordende middelen besloot de plenaire raad de BIO op te heffen. De diverse contactgroepen blijven echter wel bestaan: Hindoes, Christenen, Islam. Ook blijven de samenwerkingsverbanden In Vrijheid Verbonden en Overleg Joden, Christenen en Moslims. En als platform voor plaatselijke interreligieuze samenwerking vervult GIS (Geloven in Samenleven) een belangrijke taak. En het is zeker op zijn plaats de voortrekker op dit terrein te gedenken: Jan Evert Post Hospers, overleden op 8 februari 2021. Een groot gemis. Jan was een van de vaders van het Overlegorgaan van Joden, Christenen en Moslims en van de daarmee verbonden stichting Geloven in Samenleven. Als referenten voor de interreligieuze ontmoeting zullen Danielle Leder en Berry van Oers optreden. Met de opheffing van de BIO is de mij verleende opdracht vanuit de Remonstrantse Broederschap als beëindigd. Wel blijf ik min of meer op persoonlijke titel deel uitmaken van de contactgroep Islam. Het was me een eer en genoegen de Remonstranten te vertegenwoordigen, sinds september 2014. En ik constateer dankbaar dat – hoewel de BIO is opgeheven – de Raad het aandachtsveld van de interreligieuze ontmoeting de nodige aandacht blijft schenken.

A.N. Verheul

Deel 6

Vertegenwoordigers in interkerkelijke organen

A. Algemeen

Interkerkelijk Contact Overheidszaken CIO

Het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) is het samenwerkingsverband van 31 christelijke en joodse kerkgenootschappen en behartigt hun gemeenschappelijke belangen bij de (rijks)overheid. Het primaire overleg wordt gevoerd in de zgn. plenaire vergadering. Daarnaast bestaan er binnen CIO commissies voor: de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht (CIO-M), het godsdienstonderwijs op openbare scholen (CIO-O), de geestelijke verzorging in justitiële inrichtingen (CIO-J), kerkgebouw- en inzake Bouwbesluit, Omgevingswet, Erfgoedbeleid, Arbowetgeving en Energiezaken (CIO-K), geestelijke verzorging in zorginstellingen (CIO G).

Covid-19 De besprekingen (gedurende heel 2020 in hoofdzaak digitaal) werden gedomineerd door overleg omtrent de plaats en rol van de kerken in de bestrijding van de covid-pandemie. In de loop van het kalenderjaar zijn (o.a. in de media) openbare discussies gevoerd over de relatie tussen de grondwettelijke vrijheid van godsdienst en de verantwoordelijkheid van kerken op het gebied van de publieke gezondheid.

ANBI Het CIO participeert mede namens de Remonstranten in een samenwerking met de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF). Dit samenwerkingsverband voert het overleg met betrekking tot komende wetgeving en beleid rond fiscaliteit van donaties en filantropische activiteiten. Doel van het wetsvoorstel *Transparantie Maatschappelijke Organisaties* is om geldstromen uit onvrije landen inzichtelijk te maken en verstoring van de openbare orde te voorkomen. Kort samengevat staat in het wetsvoorstel dat een donateur van een gift van €15.000 of hoger met naam en toenaam vermeld moet worden op de website van de organisatie die de gift heeft ontvangen. CIO en SBF vinden dit wetsvoorstel onacceptabel. Door dit wetsvoorstel worden o.a. kerkgenootschappen aangetast in hun erkenning als ANBI, waar nu juist dié fiscale

positie een belangrijk aspect is; met name ook voor een schenker. In de discussie richting politieke wetgevers zijn in 2020 op dit terrein geen vorderingen bereikt.

UBO Enigszins aanpalend is de nieuwe wetgeving die rechtspersonen verplicht in een openbaar register vast te leggen wie de uiteindelijke belanghebbende is, meestal aangeduid als de UBO (ultimate beneficial owner). Doel is het tegengaan van financieel-economische criminaliteit. Voor kerkgenootschappen en afgeleide rechtspersonen gelden op basis van de AVG andere eisen; dit leidt nu tot inschrijvingsproblemen en tot verwarring bij organisaties die ook betrokken zijn bij het tegengaan van financiële criminaliteit, zoals banken. Deze laatste hebben UBO-regels die in de praktijk niet aansluiten op de nieuwe wetgeving.

WBTR Op het voorgaande aansluitend is ook de nieuwe Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen; deze Wet is in het parlement eind 2020 aangenomen en treedt naar verwachting medio 2021 in werking. Het gevolg is dat bepaalde eisen worden gesteld aan de structuur van bestuurlijke verantwoordelijkheden en van toezichthoudende organen van BV's, NV's en ook van stichtingen en verenigingen; hierop bestaat geen uitzondering voor kerkelijk verbonden stichtingen e.d. In de loop van 2021 wordt hieromtrent in CIO-verband een advies en standpunt bepaald.

E-Herkenning CIO realiseerde met de Kamer van Koophandel een juiste verwerking van kerkgenootschappen in het Handelsregister. Kerkgenootschappen hebben rechtspersoonlijkheid, maar bestuurders hiervan mogen niet geregistreerd worden in het Handelsregister vanwege het verbod vanuit de AVG op het vastleggen van een geloofsovertuiging. De inschrijving is niettemin noodzakelijk, omdat (plaatselijke) kerken ook gebruik moeten gaan maken van het systeem E-Herkenning voor bijvoorbeeld verwerking van Loonbelasting, het aanvragen van parkeervergunningen of de LEI-registratie voor beleggingen. E-herkenning is voor rechtspersonen en vergelijkbaar met de DigiD voor particulieren. In dit digitale aanvraag- en verwerkingsproces ervaart de onafhankelijke service provider technische problemen, waardoor vertraging is ontstaan.

VOG Een ander onderwerp dat in CIO-verband al lange tijd wordt behandeld is in kerkgenootschappen te komen tot een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), voor alle vrijwilligers, zoals bij de Remonstranten bijv. de contactleden. Een dergelijk (gratis) VOG moet (digitaal) aangevraagd worden door een bij de Kamer van Koophandel geregistreerd kerkbe-

stuurder. De uitwerking van deze methodiek heeft in dit coronajaar ook vertraging ondervonden. Voor advies en ondersteuning bij de invoering van dit soort nieuwe werkwijzen voor de in CIO samenwerkende kerkgenootschappen, organiseert CIO in samenwerking met betrokken leveranciers van de diensten en ook met ministeries of hun uitvoeringsorganisaties, zogenoemde expertmeetings. Ook vanuit de Remonstranten wordt hieraan deelgenomen.

Vertegenwoordiging De vertegenwoordiging van de Remonstrantse Broederschap in de Plenaire Vergadering werd in 2020 formeel uitgevoerd door de Algemeen Secretaris; in de praktijk nam de heer P.W.A. Overdiep als plaatsvervanger hieraan deel.

P.W.A. Overdiep

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken – Geestelijk (CIO-G)

De vertegenwoordiger van de Remonstranten in CIO-G is ds. G.J. de Vries. Er is geen verslag ingeleverd.

Commissie voor de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht (CIO-M)

Algemeen Het CIO-M is het samenwerkingsorgaan van verscheidene protestantse kerken en de Oud-Katholieke Kerk van Nederland inzake militaire aangelegenheden. Het CIO-M is een commissie van het Contact in Overheidszaken (CIO) en heeft als opdracht op te treden als onverdeeld intermediair tussen kerken en overheid voor alle zaken de Protestantse Geestelijke Verzorging (PGV) betreffende (zie ook www.cioweb.nl). Het CIO-M treedt op als gesprekspartner voor de overheid, in casu het ministerie van Defensie. Het CIO-M adviseert met name over de manier waarop Defensie organisatorisch en personeeltechnisch inhoud geeft aan de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV). Daarnaast benoemt het CIO-M de hoofdkrijgsmachtpredikant en is het betrokken bij de werving en selectie van nieuwe krijgsmachtpredikanten. Het CIO-M overlegt daar waar mogelijk en zinvol met andere kerkelijke en levensbeschouwelijke zeggende instanties, van Rooms-Katholieke, Joodse, Humanistische, Hindoe, Islamitische en Boeddhistische huize, waar het gaat over geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht. In 2020 vond dit overleg van de Geza-

menlijke Zendende Instanties (GZI) tweemaal plaats, in bijzonder goede sfeer en harmonie.

Rapport In 2020 kwam het rapport *Verkenning naar aanpassing van het besturingsmodel van geestelijke verzorging bij Defensie* gereed. Dit rapport is op verzoek en in opdracht van het ministerie van Defensie opgesteld door mr. T.J.F.M. Bovens. Het rapport is de uitkomst van een onderzoek naar mogelijke aanpassingen en verbeteringen van het besturingsmodel voor geestelijke verzorging bij Defensie. Over de uitkomsten en de aanbevelingen van het rapport is binnen de GZI op constructieve en openhartige wijze gediscussieerd. Zodra de omstandigheden het toelaten zal de GZI in gesprek gaan over het rapport met de minister en de staatssecretaris.

Zendende kerken Het CIO-M is zelf geen zendende instantie, maar wordt door de overheid wel als zodanig gezien. Dit zorgt soms voor enige spraakverwarring en onduidelijkheden wat betreft verantwoordelijkheden en bevoegdheden van diverse organen. Het CIO-M is voornemens daarover in 2021 meer duidelijkheid te verkrijgen en te verschaffen. Predikanten worden echter niet door het CIO-M gezonden, maar door hun eigen kerken en aangesteld door Defensie. Het CIO-M is wel betrokken bij het proces van werving en selectie, onder andere door het vaststellen van de sollicitatieprocedure en omdat CIO-M-leden deel uitmaken van de sollicitatiecommissies. De verschillende kerken die in het CIO-M vertegenwoordigd zijn, hebben vrijwel allemaal op gezette tijden contact met hun eigen krijgsmachtpredikanten. Zij rapporteren ieder op hun eigen wijze aan hun zendende kerken.

Vergaderingen CIO-M Het CIO-M kwam in 2020 wegens de beperkingen als gevolg van covid-19 slechts viermaal, waarvan één keer online, in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen deden de hoofdkrijgsmachtpredikant en de predikantssecretaris als adviseurs onder andere verslag van diverse aangelegenheden die binnen de DGV aan de orde waren en/of vroegen advies hoe in specifieke situaties te handelen. Onderwerpen van gesprek waren onder andere: Een redactiestatuut voor het in 2020 gestarte interne magazine Geestkracht van PGV/CIO-M; Diverse zaken van persoonlijke aard.

Vacatures en uitbreiding DGV In 2020 zijn binnen de PGV zeven vacatures ontstaan. De wervingsprocedure daarvoor is eind 2019 gestart en kende een voorspoedig verloop, waardoor uiteindelijk alle zeven vacatures vervuld konden worden. Het CIO-M is verheugd dat voor het eerst uit de volle breedte van de aangesloten kerken geschikte

kandidaten gevonden en aangenomen konden worden. In 2015 is met Defensie overeengekomen dat de omvang van de DGV met die van de krijgsmacht meebeweegt. Omdat Defensie het voornemen heeft om voor het eerst sinds jaren weer in omvang en aantallen eenheden te groeien en voor een deel al gegroeid is, is de formatieve omvang van de PGV op grond hiervan in 2020 met één vergroot tot in totaal 46 fte's. In 2021 en 2022 zal een volgende uitbreiding plaats vinden. Bovenop deze uitbreiding van uiteindelijk DGV-breed vijf fte's, heeft in 2020 ook de Boeddhistische Geestelijke Verzorging haar intrede gedaan binnen de krijgsmacht met twee fte's

CIO-M/PGV-conferentie Wegens Corona werd de jaarlijkse CIO-M/PGV-conferentie, die traditiegetrouw steeds in het voorjaar plaatsvindt, eerst uitgesteld naar het najaar en tenslotte naar de herfst van 2021. Om voldoende tijd te hebben om niet alleen allerlei beleidszaken, maar ook de inhoudelijke kant van het PGV-werk aan bod te laten komen en de onderlinge band weer aan te halen is het voornemen om ditmaal de conferentie drie dagen te laten beslaan.

Vertegenwoordiging Mr. R. de Groot vertegenwoordigt de Remonstrantse Broederschap in CIO-M. Mr. drs. H.C.F. van den Berg is momenteel ambtelijk secretaris.

H.C.F. van den Berg / R. de Groot

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken – Onderwijs (CIO-O)

Algemeen De commissie CIO-Onderwijs is ingesteld door de plenaire vergadering van het CIO in 2007 ten behoeve van het godsdienstonderwijs op de openbare basisschool. Deze commissie is in juli 2009 namens de protestants-christelijke kerkgenootschappen opgetreden als centrale zendende instantie in de oprichting van een overkoepelende landelijke (werkgevers)stichting voor alle godsdienstig/humanistisch vormingsonderwijs (Stichting GVO en HVO). Inmiddels is de commissie uitgebreid met leden van de Oud Katholieke Kerk en de Rooms Katholieke Kerk.

Taken en positie van CIO-O CIO-O heeft een adviserende taak richting het bestuur van PCGVO, de stichting die fungeert als werkgever voor hen die op de openbare scholen het protestants christelijk godsdienstig vormend onderwijs verzorgen. Die adviserende taak is verankerd in de statuten van PCGVO. CIO-O bezint zich daarnaast op vragen die te maken hebben met de verhouding staat – kerk-on-

derwijs en geeft in voorkomende gevallen gevraagd en ongevraagd advies aan het CIO over onderwerpen die liggen op dat terrein. De leden van het CIO-O zijn zich bewust van hun inhoudelijke verschillen, maar staan er gezamenlijk achter dat het goed is dat op openbare basisscholen kinderen op een respectvolle wijze kennis maken met godsdiensten in het algemeen en het (protestants) christelijk gedachtegoed in het bijzonder. Vanuit die visie spreken zij hun waardering uit voor het werk van PC GVO en proberen daar een positieve bijdrage aan te leveren. Binnen het bestuur van PC GVO zijn de kerken vertegenwoordigd volgens een afgesproken verdeelsleutel, gelijkend op die welke wordt gehanteerd binnen het CIO. De commissie CIO-O is van mening dat de individuele bestuursleden van de stichting PCGVO geen formele bestuurlijke binding hoeven te hebben met hun zendende kerk.

PCGVO De commissie heeft in 2020 driemaal vergaderd. De volgende onderwerpen kregen veel aandacht: Als gevolg van de toegekende bekostiging zullen zowel het CvV (het overkoepelend Centrum voor Vor-mingsonderwijs) als ook PC GVO aan de voorwaarden van Good Governance moeten gaan voldoen. CIO-O staat daarbij positief tegenover de positiebeoordeling van het PCGVO-bestuur. Dat betekent dat CIO-O deelneemt aan de discussie over de herstructurering van de organisaties teneinde de eigen identiteit van PCGVO te waarborgen. Daarbij speelt ook de vraag wat de toekomstige positie/rol is van het CIO-O als Toezichthouder. In november is dhr. Wouter Knoester benoemd als directeur PCGVO. In samenwerking met Driestar Educatief is Dr. J. H. van Doleweerd aangesteld om via een lectoraat de speciale problematiek van de PCGVO-docenten te doordenken en hen daarbij te helpen. De versterking van het plaatselijk draagvlak voor het PCGVO-werk blijft aandacht vragen. Daarbij wordt de rol van de regiobegeleiders meer dan voorheen benadrukt. In het schooljaar 2020-2021 worden er door de PCGVO-docenten 75 lessen meer gegeven dan in het vorige cursusjaar, zij het dat het wel vaak kleinere groepen betreft. In het huidige schooljaar wordt aan ongeveer 24.000 leerlingen lesgegeven via 1776 lessen per week. In coronatijd zijn de lessen digitaal gegeven in overleg met de betrokken scholen. Door allerlei ontwikkelingen is de deelname aan GVO en HVO in de grote steden minimaal. Er worden nu enkele pilots van *Nieuwe Vormen* uitgevoerd. Positief is dat de Stichting BOOR (Openbaar Onderwijs Rotterdam) op al haar scholen de *Nieuwe vormen* wil gaan invoeren.

Burgerschaps-onderwijs Een kerngroep uit de commissie heeft zich beziggehouden met de wet Burgerschapsvorming die in november 2019 door de Tweede Kamer is aangenomen. Een voorstel van CIO-O aan CIO-plenair resulteerde in een brief aan minister Slob (en in CC aan de onderwijscommissie van de Eerste Kamer) waarin het CIO aansloot bij de reactie van de Raad van State, waarin gesteld werd dat de invulling aan de scholen zelf is en dat e.e.a ook inhoudt dat het toezicht door de inspectie terughoudend dient te zijn.

Contacten met CIO-plenair en de zendende kerken CIO-Plenair De voorzitter woont, samen met andere voorzitters van CIO commissies, periodiek een gedeelte van de vergaderingen van het moderamen van CIO bij. Financiën De door de commissie gemaakte reis- en vergaderkosten worden vergoed door CIO-plenair. De kosten bleven binnen de begroting (€ 1000,00). Met de zendende kerken alle leden van de commissie zijn lid van een der zendende kerken.

Vertegenwoordiging De leden van de commissie worden voorgedragen door hun kerkgenootschap en stilzwijgend herbenoemd wanneer zij aftredend zijn. Dit wordt gemeld aan het CIO-plenair. Maaïke Rosen Jacobson is vertegenwoordiger van de Remonstranten en Vrijzinnigen Nederland. K. van Walsem is secretaris van CIO-O.

M.E Rosen Jacobson- van Dam

Landelijke Stichting Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken (IKOS)

Inleiding In dit jaarverslag vermelden wij de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen van de Stichting Landelijk IKOS in 2020. Er is hard gewerkt aan het project om lessen GVO voor gebruik in specifiek de onderbouw te realiseren. De IKOS Onderwijs professionaliseringsslag werd verder uitgebouwd en ook bestuurlijk waren er wijzigingen.

Bestuurlijke ontwikkelingen Er is overleg gevoerd met PCGVO over de volgende punten: Dhr. Henk Pol, adviseur, op voordracht van Stichting Landelijk IKOS lid bestuur PCGVO, zal per 1 juli '21 het bestuur van PC GVO en ons bestuur verlaten. Statutair kan het bestuur van IKOS één bestuurder voordragen. Wij zijn daarnaar op zoek. *De nieuwe bestuursstructuur van het bestuur van PCGVO.* Vanaf 1 oktober is het bestuur als

toezichhoudend bestuur gaan functioneren. De uitvoerende rol is neergelegd bij de directeur met mandaat, dhr. Wouter Knoester. De nieuwe governancestructuur heeft ook geleid tot nieuwe statuten. Besproken wordt de continuïteit van het contact tussen Landelijk IKOS en PC GVO i.v.m. de gewijzigde statuten. De besturen van IKOS en PC GVO delen hun zorgen over de financiële mogelijkheden voor de ondersteuning van de methode IKOS-onderwijs. Er is ook *overleg gevoerd met Vonkt* over de volgende punten: In dit jaar is er een aantal maal gesproken over verdere realisatie van een *databank met lesmateriaal* voor de docenten, ook omdat tijdens schoolsluitingen in de lockdown digitale lessen nodig waren. Daarnaast was onderwerp van gesprek *Begroting IKOS onderwijs 2021* en hoe mogelijkwerwijs bezuinigen op de kosten.

Landelijke studiedag De geplande studiedag ging vanwege corona niet door. Op 25 november j.l. is het tienjarig bestaan van PC GVO online gevierd.

Nieuwe website – Nieuwe layout Nieuwsbrief Begin van dit jaar is onze nieuwe website online gegaan. Neemt u gerust eens een kijkje op www.ikoslandelijk.nl. In maart en oktober verscheen onze nieuwsbrief in een nieuw jasje.

IKOS onderwijs – VONKT Thematisch wordt er samengewerkt met de methode Kleur. In 2020 waren de thema's: 1. Hemel en aarde 2. Samen delen 3. Tijd 4. Dromen. De lessen zijn te vinden op www.zinvolleronderwijs.nl.

Project: IKOS onderwijs – onderbouw / GVO voor kleuters In 2020 hebben we een tweejarig project voorbereid om meer materiaal voor de onderbouw te ontwikkelen. In 2021 en 2022 komen er voor de onderbouw 40 lessen extra in IKOS onderwijs.

Beleidsplan 2019-2021 1. *IKOS onderwijs* Het bestuur heeft zich dit jaar georiënteerd om het aanbod breder in de markt te zetten. In 2021 hoopt zij dit te realiseren door nieuwe naamgeving, PR en het bruikbaar maken en houden voor gebruik op samenwerkingsscholen. Op deze manier streeft zij er naar het aantal abonnementen te vergroten om de kosten en baten beter in evenwicht te kunnen houden. Jaarlijks ontvangen we van enkele IKOS-afdelingen (werkgroepen etc.) een bijdrage voor de exploitatie van IKOS Onderwijs. Daarmee maken zij het mogelijk dat IKOS Onderwijs in de huidige omvang kan blijven bestaan. 2. *Inhoudelijke verdieping* Met het project IKOS onderwijs – onderbouw verbreden we het aanbod aan materiaal voor lessen GVO voor alle groepen op de basisschool. Als bestuur buigen we ons over de inhoud

van de lessen en bespreken dit met de redactie tijdens ons jaarlijks overleg. 3. *IKOS lokaal* We zijn met een paar plaatselijke afdelingen in gesprek geweest over hun behoeftes en mogelijkheden. In een enkel geval verkenden we samen hoe de afdeling zou kunnen werken aan inhoudelijke verdieping. 4. *Financieel* Zoals in het vorige jaarverslag werd aangegeven waren er voor het project Kom in de Kring fondsen geworven. In 2020 hebben we een nieuw project voor de onderbouw ontworpen, waarin de lessen aansluiten bij IKOS onderwijs. Het project heet dan ook IKOS onderwijs – onderbouw. De geworven fondsen kunnen voor het nieuwe project gebruikt worden. De professionalisering van IKOS onderwijs vraagt grote financiële offers. Hier gaat hopelijk de kost voor de baat uit. Gelukkig ontvangen we financiële steun van IKOS-afdelingen. Door het bestuur wordt naar andere oplossingen gezocht om IKOS onderwijs in stand te houden voor het GVO.

Samenvatting De focus lag dit jaar bij het ontwerp van het project: IKOS onderwijs–onderbouw/GVO voor kleuters. Wij hopen in 2021 oplossingen te vinden voor de naderende financiële problemen.

Vertegenwoordiging M.E. (Maaïke) Rosen Jacobson-van Dam, voorzitter (t/m 30 juni) – Remonstranten; A. (Annemieke) van der Veen, penningmeester – VVP en (per 1 juli) Remonstranten.

A. van der Veen

Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK)

Covid-19 Het hele kalenderjaar 2020 zijn de activiteiten van ISK belemmerd door de covid-pandemie. Bijvoorbeeld *Liedboekdagen*, om met geïnteresseerd publiek en professionals ervaringen rond het kerklied uit te wisselen en om behoeften te peilen afgelast. Maar veel schrijnender is de in de loop van het jaar steeds verder toenemende beperking van het zingen in kerkdiensten. Al zijn zeer aanzienlijke aantallen kerken overgegaan naar het opnemen van kerkdiensten op video voor live uitzenden via een internetsysteem (streamen) en voor latere beschikbaarstelling, overal zijn signalen op te vangen dat het samen zingen één van de aspecten is die het meest door kerkleden wordt gemist. Al is de titel van de toonaangevende publicatie *Liedboek, Zingen en bidden in huis en kerk* (Liedboek 2013), merken we binnen de remonstrantse gemeenten dat het thuis zingen nauwelijks meer wordt gepraktiseerd. En de covid-bestrijdingsmaatregelen hebben

het functioneren van plaatselijke cantorijen e.d. ook tot stilstand gebracht.

Bestuur De jaarlijkse vier Bestuursvergaderingen van ISK, waarin 8 protestantse kerkgenootschappen uit Nederland en Vlaanderen samenwerken, hebben zich beperkt tot internetvergaderingen over de voor reguliere voortgang noodzakelijke onderwerpen.

Compendium Het nu meest omvangrijke ISK-project is het Liedboek Compendium. Bij het Liedboek 1973 verscheen een fors boekwerk met achtergrondinformatie over tekst, melodie, tekstschrijvers en componisten van alle psalmen en toen 491 gezangen. Nu bevat het Liedboek bijna driemaal zoveel liederen, terwijl de doelgroep kleiner is geworden; een gedrukte publicatie is daarmee onbetaalbaar geworden. Daarom is inmiddels een nieuw Compendium verschenen dat voor iedereen gratis toegankelijke is www.liedboekcompendium.nl. Het is een bijna onmisbare verzameling zinvolle informatie voor voorvoorgangers, organisten, liturgen en andere geïnteresseerden. Van vele honderden liederen is inmiddels de achtergrondinformatie gepubliceerd. Nog tot in 2024 zal hieraan verder gewerkt worden.

Website In de loop der jaren was het beheer van de website van ISK (www.kerklied.net) geheel verwaarloosd geraakt; in 2020 is dit met een hedendaagse bril opnieuw opgepakt en in het laatste kwartaal heeft dit geleid tot een frisse nieuwe aanpak. Met regelmaat wordt achtergrondinformatie over ISK-activiteiten gepresenteerd en bijv. ook bij de tijd passende liedsuggesties naar voren gebracht.

Barnardbundel Een project waaraan ook met onderbreking in 2020 is gewerkt en naar verwachting 2021 gereed zal zijn is, in samenwerking met Skandalon, de uitgave van alle liederen van de hand van Willem Barnard. Het zal gaan om 2 bundels van elk ca. 500 pagina's.

Psalmenbundel In 2020 is hard gewerkt aan een publicatie met nieuwe Psalmberijmingen en -melodieën waarvan een eerste versie met tegen de 100 psalmbewerkingen eind 2021 zal gaan verschijnen.

Vertegenwoordiging De Remonstrantse Broederschap wordt in het ISK-bestuur vertegenwoordigd door P.W.A. Overdiep (sinds begin 2014; nu bestuurslid in tweede termijn).

P.W.A. Overdiep

PAX/Interkerkelijk Vredesberaad

Het bestuur van het IKV heeft samen met het bestuur van Pax Christi een recht van voordracht van

de Raad van Toezicht van de vredesorganisatie Pax. Beleidsplan en jaarplannen van Pax worden besproken in de bestuursvergadering van IKV. In 2020 is gewerkt aan een herziening van de governance van Pax, helaas zonder resultaat. Pax is te afhankelijk van overheidssubsidie en de kans is groot dat die subsidie de komende jaren vermindert. Pax is nu op zoek naar andere donoren. Een punt van discussie is hoe de komende jaren de relatie tussen de kerken en Pax zich zal ontwikkelen.

A. Kruyt

Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR)

Algemeen Dit jaar hebben twee vergaderingen plaatsgevonden. Eén vergadering begin 2020 in Utrecht en de tweede vergadering in de herfst via zoom in verband met corona. In september heeft Lenny van den Brink de coördinator van de SMPR afscheid genomen. Zij is opgevolgd door Sophie Bloemert. De voorzitter Age Kramer heeft aangegeven aan het eind van 2020 te stoppen als voorzitter. Age heeft zes jaar de voorzittershamer op een goede wijze gehanteerd. Uit onze geledingen zal een nieuwe voorzitter gekozen moeten worden. Christine Welschen geeft aan dat de Evangelische Broeder Gemeente zich bij de SMPR wil aansluiten.

Opleiding Beschadigd Lichaam 2020 Begin maart is deze opleiding gestart met 13 deelnemers, ongeveer evenveel mannen als vrouwen en met een grote diversiteit aan professionele ervaring en achtergrond. Oorspronkelijk stonden er 4 cursusdagen gepland, maar in verband met corona kon de tweede dag eind maart helaas geen doorgang vinden. Omdat het de voorkeur had om deze ontmoetingen in *real live* door te laten gaan zijn deze trainingen uitgesteld. In augustus vond de tweede dag plaats. In september vonden de laatste twee dagen plaats.

Webinar SMPR-VPSG-PThU-CHE4 Gezien de grote belangstelling heeft deze studiedag door de corona online in november plaatsgevonden. Het CHE maakte het thema als onderdeel van hun minor.

Vervoltrainingen Vertrouwenspersoon en Gemeentebegeleider, winter 2021 In verband met corona is de vervoltraining helaas afgelast. De hoop wordt uitgesproken deze trainingen door te laten gaan in 2021.

Studiedag MACHT Deze werkdag is vanwege corona uitgesteld naar april 2021. De voorkeur gaat

uit naar een fysieke bijeenkomst. In februari 2021 zal worden beslist of de werkdag in april kan doorgaan. Mocht er toch besloten worden dat de werkdag niet fysiek door kan gaan dan wordt er gezocht naar alternatieven.

Werkdag SMPR-VPSG-PThU-CHE Deze werkdag zal live plaatsvinden op woensdag 3 februari 2021 in Ede bij CHE. Uiteraard hangt ook het doorgaan van deze werkdag af van de coronamaatregelen.

Vernieuwing website SMPR In het voorjaar is de vernieuwde website van de SMPR gelanceerd.

Machteld Stam en Lenny van den Brink hebben hier heel hard aangetrokken. Voormalige naam van de website was: www.eenveilgekerk.nl, maar deze is gewijzigd in de naam zonder het lidwoord 'een'.

Samenwerking binnen www.veilgekerk.nl De Rooms-Katholieke Kerk heeft bekend gemaakt dat zij zich uit de samenwerking teruggetrokken heeft. Zij geeft hier geen reden voor.

Conferentie Raad van Kerken Jammer genoeg heeft de Conferentie Raad van Kerken in Nederland 'Veilige Kerk' op vrijdagmiddag 7 februari 2020 in Amersfoort, helaas niet plaatsgevonden. Er moesten prioriteiten gesteld worden waardoor deze helaas kwam te vervallen.

Nieuwe convenant Sophie Bloemert heeft door de coronamaatregelen nog geen kans gezien om het nieuwe convenant door alle aangesloten kerkgenootschappen te laten ondertekenen. Zij spreekt de hoop uit dat zij in 2021, als de coronamaatregelen het toelaten, door Nederland rond kan reizen en bij een ieder langs kan gaan om het document te ondertekenen.

G.J. de Meijer

Stichting Nederlandse Zeevarenden Centrale (NZC)

Algemeen De Nederlandse Zeevarenden Centrale (NZC) is een samenwerkingsorganisatie waar vertegenwoordigers van kerken en welzijnsorganisaties samenwerken met centra voor zeevarenden.

Beperkingen Binnen de Nederlandse Zeevarende Centrale is er in het coronajaar veel gebeurd. Corona beperkte de betrokken welstandsorganisaties in hun werkzaamheden. Zo waren door corona-maatregelen de Zeemanshuizen beperkt open. Ook waren de schepen voor de koopvaardijpastores en de vrijwilligers nauwelijks fysiek toegankelijk. Dit heeft ook zijn weerslag gehad op vertegenwoordiging namens de Remonstranten.

Inkomsten Ondanks het corona jaar is het NZC het afgelopen jaar bestuurlijk bijzonder actief geweest. Een belangrijk speerpunt was de zoektocht naar alternatieve inkomstenbronnen nu de bijdrage van de traditionele (kerkelijke) geldschieters afneemt. Deze inkomstenbronnen zijn nodig om de activiteiten van de aan het NZC betrokken welstandsorganisaties te bekostigen. Het NZC is van mening dat de Nederlandse Staat verantwoordelijkheid draagt voor het welzijn van zeevarenden op Nederlandse wateren. Vanuit deze redenatie is de Rijksoverheid verplicht welstandsorganisaties voor zeevarende te ondersteunen. Daarom heeft het NZC op 6 oktober 2020 een petitie aangeboden aan de Tweede Kamer. Waarna op dezelfde dag in de Tweede Kamer een motie werd aangenomen om zeemanshuizen structureel te ondersteunen. De toenmalig minister Cora van Nieuwehuizen van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft deze motie naast zich neergelegd. Wel is er naar aanleiding van de motie, door het ministerie, een onderzoek ingesteld of de betrokken welstandsorganisaties recht hebben op steun van de Rijksoverheid. Naast de bestuurlijke bijdrage wordt er gezocht op wat voor manier de Remonstranten en het NZC elkaar in de toekomst kunnen ondersteunen in hun activiteiten.

P.J. Vlasblom

Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst (SPKK)

De Remonstranten worden bij SPKK vertegenwoordigd door ds. J.H. Röselaers. Er is geen verslag ingeleverd.

Stichting Kerkelijke Afgevaardigden Museum Catharijneconvent

Het museum Catharijneconvent is zoals alle musea getroffen door de coronacrisis. Het museum heeft ambitieuze plannen voor een verbouwing en een nieuwe opzet van de collectie. De tentoonstellingen trokken de afgelopen jaren veel publiek. De stichting is betrokken bij het Programma toekomst religieus erfgoed, dat samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en gemeenten in kaart wil brengen hoe religieus erfgoed voor de toekomst veilig te stellen ondanks de ontkerkelijkheid.

A. Kruijt

Stichting Protestants Luchthaven Pastoraat (SPLS)

Missie De SPLS wil vanuit een protestants-christelijke identiteit en in oecumenische samenwerking (ongeacht religie of levensbeschouwing) met de andere pastores reizigers van de Luchthaven Schiphol pastorale en diaconale verzorging, toerusting en ondersteuning bieden. De volgende waarden zijn daarbij heel belangrijk: respect, dialoog, betrouwbaarheid en compassie.

Doelstelling De Stichting Protestants Luchthavenpastoraat Schiphol, opgericht op 16 juni 2009, heeft tot doel: a. Het behartigen van de materiële belangen van het Protestantse Luchthavenpastoraat; b. Het laten vervullen van het pastoraat; c. Het adviseren en ondersteunen van het pastoraat.

Het Luchthavenpastoraat op Schiphol in 2020

Het werk van het Luchthavenpastoraat is in het afgelopen jaar – zoals in bijna heel onze samenleving – getekend door de *corona-epidemie*. Aanvankelijk leek 2020, een rustig jaar te worden. Het bezoek aan het Stille Centrum zowel door de weeks als bij de zondagse kerkdiensten bleef ongeveer stabiel. De vrijwilligers deden hun werk als gastvrouw/-heer en de pastores kregen met de gebruikelijke vragen en problemen te maken. Dit veranderde echter in het voorjaar op dramatische wijze. Met Schiphol werden nieuwe afspraken gemaakt. Zo zijn de vrijwilligers vanaf 13 maart niet meer aan het werk geweest in het Stille Centrum. Ook de pastores zijn alleen nog bij toerbeurt op de Luchthaven aanwezig, maar de grootste verandering betreft de werkzaamheden zelf. Regelmatig stranden passagiers op de Luchthaven vanwege de coronamaatregelen die de diverse landen treffen. Dit brengt problemen met zich mee die vaak dagenlange inzet vergen. Opvallend en verheugend is, dat het regelmatig de Luchthaven zelf is die daarvoor het LHP inschakelt. Ten gevolge van de coronamaatregelen moesten er ook regels opgesteld worden voor de inrichting en het gebruik van het Stille Centrum. Mede dankzij mevr. G.-J. de Meijer is dit voortreffelijk geregeld. Een andere belangrijke ontwikkeling in 2020 was het *overleg met Schiphol over een nieuw contract voor de periode 2021-2025*. Hoewel er nog een aantal zaken onzeker zijn vanwege de corona-epidemie zijn er goede afspraken gemaakt, waarmee de toekomst van het LHP voor de komende jaren verzekerd is.

Het Protestantse Luchthavenpastoraat in 2020

Het bestuur van onze Stichting werd dit jaar uitgebreid met dhr F.L. de Vries. Hij was reeds vanuit de

Ark te Hoofddorp bij het werk van onze Protestantse Stichting betrokken. In 2020 heeft het bestuur viermaal vergaderd. Het gezamenlijke beleid wordt voorbereid door en vastgesteld in de vergaderingen van SOLS, waaraan namens de SPLS de heren Poort, Warning en Blankert deelnemen.

Werkzaamheden *A Het behartigen van de materiële belangen van het Protestantse Luchthavenpastoraat* 1. Borging van de bijdragen vanuit de landelijke kerkelijke organen. Vanaf eind 2010 wordt de jaarlijkse structurele bijdrage van de PKN voldaan vanuit de Solidariteitskas. Met ingang van 2014 ontvangen we een bijdrage van de Remonstrantse Broederschap. Sinds 2017 ook een bijdrage van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit. Tenslotte heeft onze Stichting het afgelopen jaar enkele keren gebruik kunnen maken van de NOW-regeling. 2. *Overige fondswerving door SPLS*. We zijn blij, dat ook dit jaar de Luchthaven Schiphol het luchthavenpastoraat financieel en materieel in staat heeft gesteld haar werk te doen. Daarnaast is eigen fondswerving noodzakelijk om de continuïteit van het (protestantse) pastoraat te waarborgen. We zien we fondswerving als een gezamenlijke aangelegenheid en doen pogingen het financiële draagvlak van het protestantse Luchthavenpastoraat te verbreden. In 2020 zijn er contacten geweest met het Apostolisch Genootschap. Dit contact heeft geen resultaat gehad. Ook is er gesproken met het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap. Dit contact is voorlopig stil gezet. Ook dit jaar werden er enkele (eenmalige) giften en een aantal collecteopbrengsten ontvangen. Ds. Marieke Meiring gaat regelmatig voor in kerkdiensten en vertelt op gemeenteavonden over het werk van het LHP. Dit heeft niet alleen gezorgd voor enkele financiële bijdrages, maar draagt ook bij aan een grotere bekendheid van het werk, dat het pastoraat op de Luchthaven vervult.

B Het vervullen van het pastoraat Sinds 1 november 2015 is ds. Marieke Meiring luchthavenpastor in dienst van de Stichting Protestants Luchthavenpastoraat Schiphol. In 2020 heeft er één gesprek plaats gevonden met de door het bestuur ingestelde begeleidingscommissie. Daarnaast is een functioneringsgesprek gehouden. Naast het vervullen van de dagelijkse taken heeft de pastor ook in 2020 haar talent om netwerken op te bouwen uitstekend benut. Het aantal mensen dat het belang van het pastorale werk op Schiphol onderkent groeit. Ook binnen de Schipholorganisatie zijn de contacten – mede door de coronacrisis en de problemen die dit veroorzaakt(e) voor de passagiers – geïntensiveerd, waardoor de professionele kwaliteit wederzijds toeneemt.

Ds Meiring is als predikant met een bijzondere opdracht ambtelijk verbonden aan de Oecumenische Kerkgemeenschap De Ark in Hoofddorp. Omdat ds Meiring door de coronacrisis nog slechts bij toerbeurt aanwezig kan zijn op Schiphol was er voor haar ruimte om een detachering van 20% aan te nemen t.b.v. de Protestantse Gemeente Badhoevedorp. Het gaat om de ondersteuning van de pastorale werkgroep aldaar. In het contract is duidelijk geregeld, dat het werk op de luchthaven prioriteit heeft. *C Het adviseren en ondersteunen van het pastoraat* Dit is in eerste instantie vooral de taak van SOLS. De afzonderlijke Stichtingen leveren daarbij o.a. hun inbreng doordat de agenda en andere stukken van de SOLS-vergaderingen eerst in de eigen vergadering aan de orde komen. De interne afstemming tussen de drie stichtingen draagt steeds meer bij aan de kwaliteit, uitstraling en bekendheid van het Luchthavenpastoraat. Dit was in 2020 onder andere zichtbaar in het gezamenlijk uitbrengen van een inhoudelijk en financieel Jaarverslag Luchthavenpastoraat 2019. De SPLS vervulde ook in 2020 de voorzittersrol. Het bestuur ziet naast de activiteiten van de pastor ook zelf kansen om het Luchthavenpastoraat onder de aandacht te brengen, bijv. via de website www.prot-luchthavenpastoraat.nl Deze is begin 2020 vernieuwd en maakt nu een integraal onderdeel uit van de website www.luchthavenpastoraat.nl/nl/anbi andere onderdelen zijn www.o-caam.airportchaplaincy.nl en www.rk.airportchaplaincy.nl. Het bestuur onderhoudt de contacten met de vrijwilligers door deelname aan de nieuwjaarsbijeenkomst en de uitgestelde studiedag in februari. De studiedag in oktober is ook dit jaar vanwege de coronaepidemie niet doorgegaan

Vertegenwoordiging Mevrouw G.J. de Meijer is vanuit de Remonstranten aangesteld in het bestuur.

G.J. de Meijer

Internationale Oecumene

- **World Council of Churches (WCC)**
- **World Communion of Reformed Churches (WCRC)**
- **Community of Protestant Churches in Europe (CPCE)**
- **Conferences of European Churches (CEC)**

Alle geplande bijeenkomsten van internationale oecumenische verbanden waarbij de Remonstrantse Broederschap is betrokken werden in 2020 uitgesteld wegens de COVID-19-pandemie. De volgende Assemblee van de Wereldraad van Kerken is uitgesteld tot 31 augustus-8 september 2022. Op 1 maart 2021 mocht de Raad van Kerken de online weekopening verzorgen voor de staf van de Wereldraad van Kerken in Genève. Peter Nissen verzorgde in die korte gebedsdienst de overweging (over Marcus 8:31-38). Goos Minderman werd in oktober 2020 benoemd tot voorzitter van de Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME), die zich bij de EU-organen in Brussel inzet voor de belangen van vluchtelingen.

P.J.A. Nissen

B. Vrijzinnige Samenwerking

International Association for Religious Freedom (IARF-NLG)

Bijeenkomsten Het Coronavirus heeft ook op de Nederlands ledengroep impact gehad. Het bestuur kwam een aantal keren digitaal bij elkaar. Ook was er verbinding met de internationale organisatie van IARF via Zoom- of Skype-bijeenkomsten. De algemene Ledenvergadering vond 17 november via zoom plaats.

Bestuur De bestuursleden Marie Louise Dutilh en Bert Companjen hebben ingestemd met een tweede termijn. Dit werd door de vergadering geaccordeerd. Het bestuur is nu als volgt samengesteld: Tina Geels voorzitter, Bert Companjen penningmeester en secretaris a.i., Marie Louise Dutilh bestuurslid. Kees de Haas ondersteunt het bestuur wat de lopende zaken betreft.

Beleidsplan Het beleidsplan 2020-2025 is uitvoerig

besproken. Het bestuur zal op de ALV van 2021 een aangepaste versie hiervan presenteren. In december kwam de jaarlijkse Nieuwsbrief (nr. 55) weer uit. Op 31 december 2020 telde de IARF NL 37 leden.

Projecten De beoogde deelname van de Hongaars-Roemeense Unitarische theologistudent Lóránd Ilkei aan het project Bridging Gaps 2020 is met een jaar uitgesteld. Het gaat hier om een uitwisselingsprogramma van PThU en de VU met onder andere het Protestants Theologisch Instituut in Cluj-Napoca in Roemenië. Lóránd is aan dit instituut verbonden. Hij is faculteitslid en maakt studies van de Amerikaanse filosoof John D. Caputo, van de Franse filosoof, theoloog Jean-Luc Marion, een leerling van Jacques Derrida, en van de praktische theologie. We gaven verder financiële ondersteuning aan een minisymposium, in november 2020 georganiseerd door het Utrechts Platform voor Levensbeschouwing en Religie (UPLR) en aan het werk van AISA-NGO in Almere.

Archief Dit voorjaar werd er een oproep gedaan om het IARF-archief van Péronne Boddaert van de ondergang te redden. Dit archief is na enige omzwervingen in de kelder van het Landelijk bureau van de Remonstranten beland. Het Utrechts Archief heeft een afdeling religieuze organisaties en wil het opnemen. Daar zijn echter voorwaarden aan verbonden. Eerst moet het gesorteerd en gerubriceerd worden volgens bepaalde richtlijnen. Wytske Dijkstra en Annelies Trenning hebben zich ontfermd over het archief dat Péronne Boddaert (19 augustus 1979 – 5 maart 2007) ons heeft nagelaten. Péronne was niet alleen voorzitter van de Nederlandse ledengroep. Zij hield ook kantoor als Europees coördinator en was ooit werkzaam op het IARF-secretariaat in Oxford. Het archief beslaat een periode van ongeveer twintig jaar. Belangrijke evenementen uit die periode zijn: bijvoorbeeld de Hoorneboegconferentie eind jaren '90 en die in de Evangelische Akademie in Bad Boll, Baden-Württemberg, waar de European Coordinating Council werd opgericht.

IARF EME De voor eind augustus geplande EME-conferentie in Boedapest kon niet doorgaan en is verplaatst naar zaterdag 8 tot maandag 10 mei 2021. De conferentie zal nu digitaal gehouden worden.

IARF internationaal De wereldwijde epidemie mag het dagelijks contact met bekenden in de weg zitten, wereldwijd heeft het tot vele contacten geleid. Mensen die er tot nu toe niet over dachten om internationale conferenties te bezoeken, kunnen dat nu doen. Financiële belemmeringen zijn wegge-

vallen en zij, die vrezen niet goed genoeg te zijn in het Engels, kunnen rustig thuis kennismaken van de discussie en hoeven niet mee te doen, of kunnen hun vraag via één van de andere leden (per chat in de eigen taal) inbrengen. Dit laatste gebeurde onder andere in één van de zogenaamde Motivational Dialogues die IARF heeft georganiseerd. De betreffende sessie werd door ongeveer zeventig mensen gevolgd, vooral uit India, maar ook uit Europa, Japan en de Verenigde Staten. Over het algemeen waren er zo'n veertig deelnemers per sessie. In totaal zijn er (na een pilot) vijf van deze openbaar toegankelijke conferenties geweest, steeds met een inspirerende spreker, die een inleiding verzorgde, te weten Betsy Darr (lid van de IARF Council, VS), Arben Sulejmani (Macedonië), Wendy Goldberg (VS), Gurpreet Singh (Duitsland) en Caecilia van Peski (Nederland).

Bezoek Voordat in maart het internationaal verkeer nagenoeg werd stilgelegd waren er twee bijzondere gebeurtenissen. Bisschop Dr Rusudan Gotsiridze uit Georgië was spreker op 7 maart op een conferentie in Assen en werkte daar mee aan een oecumenische viering. Op 9 maart bracht zij een bezoek aan het landelijk bureau van de Remonstranten, georganiseerd door Cecilia van Peski en Michel Peters. Daarbij waren aanwezig namens de IARF-NL Tina Geels, Wytske Dijkstra en Bert Companjen. Voor meer informatie zie www.iarfnederland.nl

M.L.E. Dutilh

Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed (SSVG)

Inleiding In 2013 werd door de Remonstrantse Broederschap, de Vrijzinnige geloofsgemeenschap NPB (Vrijzinnigen Nederland) en de Algemene Doopsgezinde Sociëteit de *Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed* opgericht. Van elk van deze drie participanten maken twee vertegenwoordigers deel uit van het stichtingsbestuur. De remonstrantse vertegenwoordigers in het stichtingsbestuur waren in het verslagjaar Jan Hendriks en Arriën Kruyt.

Leerstoel De stichting werd opgericht, omdat de vrijzinnige Stichting Senioren Huisvesting Zuid Veluwe een substantieel bedrag beschikbaar wilde stellen ten behoeve van de brede vrijzinnigheid. In overleg tussen de toenmalige vertegenwoordigers van Doopsgezinden, NPB en Remonstranten werd besloten dat het geld vooral besteed zou moeten worden aan een leerstoel voor een bijzonder hoog-

leraar vrijzinnig gedachtegoed en aan de vorming van een vrijzinnig universitair netwerk (VUN). De SSVG wil een vrijzinnig geluid laten horen in het publiek debat, een verbindende rol spelen tussen alle vrijzinnige groeperingen en streeft naar samenwerking met alle vrijzinnigen in Nederland. De bijzondere leerstoel werd verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek (UvH). Sinds 2015 is Laurens ten Kate (die als docent werkzaam was aan de UvH) bijzonder hoogleraar *Vrijzinnige religiositeit en humanisme*.

Activiteiten van de stichting in 2020 Als gevolg van de pandemie moesten helaas veel activiteiten worden geannuleerd. Laurens ten Kate hield in het begin van het jaar nog enkele **lezingen** over onderwerpen die samenhangen met zijn leeropdracht. Hierbij waren *vrijheid* en *zin zoeken* kernthema's. De geplande, voor iedereen toegankelijke **cursus** over het onderwerp *De toekomst van het vrijzinnig gedachtegoed* moest worden uitgesteld. Wel werden door Laurens ten Kate enkele colleges als inleiding op dit thema online gegeven. Op de website verscheen een aantal **blogs** over actuele onderwerpen, zoals de herdenking van 75 jaar bevrijding, de vredesweek en vaccinatie. Blogs van remonstranten zijn zeer welkom. De stichting is initiatiefnemer van het **Vrijzinnig Universitair Netwerk (VUN)**, waarvan de meeste hoogleraren die een vrijzinnige leerstoel bekleden lid zijn (zoals bij voorbeeld Christa Anbeek en Peter Nissen). Frits de Lange werd in 2020 een nieuwe lid van dit netwerk. In het verslagjaar vonden twee zoombijeenkomsten plaats. Van de geplande reeks **diners pensants** over het thema *Vrijheid onder druk* kon uitsluitend de bijeenkomst in januari in Wageningen doorgaan. Zo moest onder andere het diner pensant dat in de Geertekerk zou worden gehouden vervallen. Een nieuwe reeks diners pensants over het thema *Opnieuw samen leven* werd voorbereid, maar kon niet in het najaar van start gaan. **Twee promovendi** zijn onder leiding van Laurens ten Kate bezig aan onderzoeken over goed ouder worden, waarbij vooral gezocht zal worden naar het antwoord op de vraag hoe vrijzinnigheid kan helpen in het levenslopperspectief van ouderen. De **nieuwsbrief** die één keer per kwartaal verschijnt, heeft nu meer dan duizend abonnees. Mede als gevolg van de pandemie werd nog meer aandacht besteed aan de website. Op www.voormeervrijzinnigheid.nl is veel informatie te vinden over de stichting.

E.J. Hendriks / A. Kruyt

C. Geloof en Samenleving

Nederlandse Zendingsraad (NZR)

Algemeen De Nederlandse Zendingsraad (NZR) is het landelijk platform voor protestantse en oud-katholieke kerken en organisaties op het terrein van zending en evangelisatie. Het platform biedt ruimte aan een brede en gevarieerde ontmoeting tussen vertegenwoordigers van oecumenische en van evangelische stromingen, tussen kerkelijke zending en geloofszending, tussen de gevestigde kerken en de migrantenkerken.

Wat doet de NZR? Bevorderen van communicatie en overleg tussen de aangesloten kerken en organisaties; Stimuleren van de bezinning op de vragen van zending in zes continenten, zowel overzee als ook meer en meer gericht op de context van Europa en die van ons eigen land; Functioneren als luisterpost en verkenner om (inter)nationaal belangrijke ontwikkelingen op het gebied van kerk, cultuur en samenleving te signaleren; Initiëren en coördineren van gezamenlijke missionaire programma's, projecten en actie; Participeren namens de aangesloten kerken en organisaties in het missionaire werk van de Wereldraad van Kerken; Onderhouden van relaties met internationale oecumenische instanties, zoals missionaire raden en organen binnen en buiten Europa; Optreden als vertegenwoordiger van zending en evangelisatie naar interkerkelijke samenwerkingsorganen in Nederland, zoals de Raad van Kerken en zijn beraadgroepen, alsmede in voorkomende gevallen naar de overheid.

Bestuurs- en raadsvergaderingen Het bestuur vergaderde afgelopen jaar drie keer digitaal. Steeds met als afsluiting een inhoudelijk verdiepende bijdrage. Daarnaast was er o.a. in het najaar een webinar in samenwerking met de Raad van Kerken: Missie en Oecumene- Van Arusha (Zendingsconferentie 2018, thema: Called to transforming discipleship) naar Karlsruhe als voorbereiding op de eerstvolgende Assemblee van de Wereldraad van Kerken in Karlsruhe 2022. Sprekers waren o.a. Risto Jukko, directeur Commission for World Mission and Evangelism (CWME) van de Wereldraad van Kerken en Geert van Dartel, directeur Katholieke Vereniging voor Oecumene en voorzitter van de Raad van Kerken Nederland.

TussenRuimte Tussenruimte, het tijdschrift voor missiologie en interculturele theologie kwam ook in 2020 met vier boeiende themanummers. 1 *Geef ons heden ons dagelijks brood*. Brood breken en delen

verbindt en versterkt elke gemeenschap. 2 *Religie en populisme wereldwijd*. Hoe krijgt populisme vorm in diverse contexten en welke rol speelt religie daarin? 3 *Kwetsbaarheid en wederkerigheid in tijden van Corona*, welke richting geeft deze pandemie voor de toekomst van ons leven en welke keuzes worden er door de missionaire organisaties gemaakt? 4 *Het lichaam van Christus kan niet ademen*. Aanleiding voor dit laatste nummer waren de Black Lives Matter protesten. Van hieruit wordt aan de kerk een oproep gedaan, het metaforisch lichaam van Christus, om haar solidariteit uit te spreken en te leven naast degenen die door geweld van racisme worden geraakt. Ter inzage en te bestellen bij: <https://zendingsraad.nl/tussenruimte/verschenen-nummers>. Naast Tussenruimte verschijnen er enkele **cahiers** o.a. De schepping in het midden. Klimaatcrisis als theologische uitdaging.

Uit het financieel jaarverslag De bijdrage van de aangesloten kerkelijke organisaties staat onder neerwaartse druk. Met de aangesloten kerkelijke organisaties wordt regelmatig overlegd over de hoogte van de bijdrage en de daarvoor verwachte directe of indirecte dienstverlening. In de jaren 2021 – 2023 zal Kerk in Actie haar bijdrage sterk verminderen. De personele kosten zijn gebaseerd op een bezetting van 2 personen, met tezamen 1,8 fte. Een deel van de personeelskosten wordt gemaakt ten behoeve van de bijzondere leerstoel bij de Theologische Universiteit van Kampen, die begin 2019 is ingesteld voor de duur van tenminste zes jaren.

Reizen, publiciteit en presentie Voor het functioneren van de NZR werd het noodzakelijk geacht conferenties te bezoeken, stakeholders te benaderen en op locaties in binnen- en buitenland te vergaderen of lezingen bij te wonen en te houden. Veel van deze ontmoetingen vonden digitaal plaats. Het is zeer waarschijnlijk dat het coronavirus ook in 2021 de mobiliteit nog zal beperken. Dat zal lagere reiskosten tot gevolg hebben en mogelijk hogere kosten voor het faciliteren van andersoortige ontmoetingen. Daarnaast worden kosten gemaakt voor publicaties zoals TussenRuimte en NZR-cahiers en ontmoetingen op het platform van de Raad. Het financiële jaarverslag 2020 van de NZR staat vermeld op de website NZR.nl

C.M. Geels

